သရုပ်ပြ သဂြိုဟ်

၂၁၆၂၃

စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး ရှင်ဖြူ-ရှင်လှ သာသနာ့ဗိမာန်

ပဌမကျော်, သာသနဓဇ သိရီပဝရဓမ္မာစရိယ

ဒေါ်ဝိဇ္ဇေသီ B.A.

စီရင်ရေးသားအပ်သော

သရုပ်ပြ သင်္ဂြိုဟ်

(စိတ်, စေတသိက်, ပကိဏ်းပိုင်း)

ရန်ကုန်မြို့၊ ကမ္ဘာ့အေးစေတီ-ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာ့အဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်တွင် အတွင်းရေးမှူး (အုပ်ချုပ်ရေး အရာရှိချုပ်) ဦးလှမောင် M.A.,M.S.,B.L. (မှတ်ပုံတင်အမှတ် ၀၈၇၉/၀၅၂၂) က ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။

နိဒါန်း

မိမိသည် ငယ်ရွယ်စဉ်အချိန်မှစ၍ ဆရာသမားများထံတွင် ချဉ်းကပ်ပြီး ပညာများကို ကြိုးစား သင်ကြားခဲ့ပါသည်၊ တတ်စွမ်းသမျှလည်း ကျမ်းဂန်အမျိုးမျိုးကို ရှာဖွေကြည့်ရှု၍ အထွေထွေသော ဗဟုသုတများကို ရှာဖွေကြည့်ရှု၊ လေ့လာ ဆည်းပူးသောအခါ ကျမ်းဂန်များက မိမိအား အသိဉာဏ်၊ ပညာများစွာ ပေးနိုင်ခဲ့သဖြင့် အလွန်ကျေနပ် ဝမ်းမြောက်မှု ရရှိခဲ့ပါသည်၊ ယင်းသို့ ကျေနပ် ဝမ်းမြောက်မှု ရရှိခဲ့သဖြင့်လည်း ကျမ်းပြုဆရာ အသီးသီးတို့အား အထူးပင် ကြည်ညိုလေးစားမိပါသည်။ မိမိသည်လည်း တနေ့သော အချိန်တွင် သာသနာတော်အတွက် အကျိုးများနိုင်သည့် ကျမ်းတစောင်ကို ရေးသားပြုစုမည်ဟု စိတ်အကြံဖြစ်ခဲ့မိပါသည်၊ သို့သော်လည်း မိမိအတွက် ခေတ်အားလျော်စွာ ကြိုးစားသင့်သော လောကီ၊ လောကုတ္တရာ အဖြာဖြာသော စာမေးပွဲများကို ပြီးမြောက်အောင် ဖြေဆိုနေရသဖြင့် ပင်ကိုယ် ရည်ရွယ်ချက်မှာ အကောင်အထည် မပေါ်ဘဲ ဖြစ်ခဲ့ရပါသည်။

ဆိုင်ရာ စာမေးပွဲများ ပြီးဆုံးသော အခါတွင်လည်း ၁၃၁၅-ခုနှစ်၌ ရန်ကုန်မြို့ ဟံသာဝတီ သီလရှင် စာသင်တိုက်တွင် စာမေးပွဲဆိုင်ရာ စာပေကျမ်းဂန်များကို ကူညီပို့ချနေခဲ့ရပြန်ပါသည်၊ ထိုသို့ ပို့ချနေရစဉ်ကာလတွင် နိုင်ငံခြားမှ ရောက်ရှိလာကြသော ဗီယက်နမ်၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ ယိုးဒယား၊ နီပေါ သီလရှင်ကလေးများအား အဘိဓမ္မာကို ခေတ်နှင့်

လျော်ညီသော နည်းသစ်ဖြင့် တီထွင် စီစဉ်၍ လေ့လာ သင်ကြားစေခဲ့ပါသည်၊ ယင်းစာသင်သား သီလရှင်ကလေးများသည် ဆိုင်ရာ စာမေးပွဲများကို ဝင်ရောက်ဖြေဆိုကြရာတွင် ရည်မှန်းသလောက် လွယ်ကူစွာ ခရီးပေါက်သည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

၁၃၁၉-ခုနှစ်တွင် မန္တလေးမြို့ မလှနှ် ဆန်လှူအသင်းကြီးမှ ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းသော စကိုင်းတောင်ရိုး **သာသနာ့ ဗိမာန်** တိုက်ကြီးကို အလှူခံ၍ စာသင်တိုက်အဖြစ် စတင် တည်ထောင်ရပြန်သဖြင့် ရန်ကုန်မှ စစ်ကိုင်းတောင်သို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ရပြန်ပါသည်၊ ဤသာသနာ့ဗိမာန် သီလရှင် စာသင် တိုက်သို့ မြန်မာပြည်အရပ်ရပ် ပြည်နယ်, ပြည်မမှ ရောက်ရှိ လာကြသော မြန်မာ, ရှမ်း, ပလောင်, ကရင် သီလရှင် ကလေးများအား ဆက်လက်ပြီး အခြေခံအဖြစ် ဤအဘိဓမ္မာ နည်းသစ်ကိုပင် သင်ကြားပို့ချရ ပြန်ပါသည်၊ ဤသို့ ပို့ချ ယင်းပင် လက်တွေ့စမ်းသပ်ပြီးသော ဤအဘိဓမ္မာလေ့လာ နည်းသစ်များကို ကျမ်းတစောင်အဖြစ် ရေးသားပြုစုပါသည်။ ယခုအခါ အဘိဓမ္မာဆိုင်ရာ ဗဟုသုတ ရှာမှီးလိုသော ပုဂ္ဂိုလ် တို့အတွက် ရည်မှန်းလျက် သာသနာ့တာဝန်ကို တတ်စွမ်းသမျှ ကြိုးပမ်းသည့်အနေဖြင့် ယင်း**သရုပ်ပြ သင်္ဂြိုဟ်**ကျမ်းကို စီစဉ် ရိုက်နှိပ်လိုက်ရပါသည်။

ဤကျမ်းစာဖြင့် မိမိ၏ ဆရာသခင် ကျေးဇူးရှင်များကို လေးစားကော်ရော် ပူဇော်ကန်တော့ပါသည်။

ဒေါ်ဝိဇ္ဇေသီ

ပထမကျော် ဓမ္မာစရိယ (**B.A.**)

သရုပ်ပြ သင်္ဂြိုဟ်

မာတိကာ

အကြောင်းအရာ			စာမျက်နှာ
ပဏာမ	....	....	၁
ပရိုညာဉ်	....	....	၂

ဘ-စိတ်ပိုင်း

ပရမတ္ထတရား ၄-ပါး	....	....	၃
ဘုံအားဖြင့် စိတ် ၈၉-ပါးကို ဝေဖန်ပြခြင်း		....	၄
ကာမာဝစရစိတ် ၅၄-ပါး	....	....	၄
အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး	....	....	၄
အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါး	....	....	၈
ကာမသောဘဏစိတ် ၂၄-ပါး	....	....	၁၄
ရူပါဝစရစိတ် ၁၅-ပါး	....	....	၂၁
အရူပါဝစရစိတ် ၁၂-ပါး	....	....	၂၆
လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး	....	....	၃၃
လောကုတ္တရာစိတ်အကျယ် ၄၀-ပါး		....	၃၆
စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မှတ်သားဖွယ်အဓိပ္ပါယ်များ			၄၈-၆၀

အကြောင်းအရာ　　　　　　　　　　　　　　　　စာမျက်နှာ

၂-စေတသိက်ပိုင်း

စေတသိက် ၅၂-ပါး ၆၁
အညသမာန်းစေတသိက် ၁၃-ပါး ၆၂
သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် ၇-ပါး ၆၂
ပကိဏ်းစေတသိက် ၆-ပါး ၆၅
အကုသိုလ်စေတသိက် ၁၄-ပါး ၆၆
သောဘဏစေတသိက် ၂၅-ပါး ၇၀
သောဘဏသာဓာရဏစေတသိက် ၁၉-ပါး ၇၀
ဝိရတီစေတသိက် ၃-ပါး ၇၅
အပ္ပမညာစေတသိက် ၂-ပါး ၇၆
သမ္ပယောဂနည်းဖြင့် ရေတွက်ပုံ ၇၈-၉၀
သမ္ပယောဂနည်း ၁၆-နည်း ၇၈
သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း
　၁-နည်း ၇၉
ပကိဏ်းစေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း ၆-နည်း ၇၉
အကုသိုလ်စေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း ၅-နည်း ၈၅
သောဘဏစေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း ၄-နည်း ၈၇
သင်္ဂဟနည်းဖြင့် ရေတွက်ပုံ ၉၀-၁၁၆
သင်္ဂဟနည်း ၃၃-နည်း ၉၁
အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၇-နည်း ၉၁

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၄-နည်း	၉၉
ကာမသောဘဏစိတ် ၂၄-ပါး၌သင်္ဂဟနည်း ၁၂-နည်း	၁၀၂
မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၅-နည်း	၁၁၀
လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၅-နည်း	၁၁၃
နိယတယောဂီ စေတသိက် ၄၁-ပါး	၁၁၆
အနိယတယောဂီ စေတသိက် ၁၁-ပါး	၁၁၆
နာနာကဒါစိ စေတသိက် ၈-ပါး	၁၂၀
သဟကဒါစိ စေတသိက် ၂-ပါး	၁၂၂
ဝိသေသက စေတသိက် ၁၁-ပါး	၁၂၂
စေတသိက်ပိုင်းဆိုင်ရာ မှတ်သားဖွယ် အဓိပ္ပါယ်များ	၁၂၅

၃-ပကိဏ်းပိုင်း

သင်္ဂဟ ၆-ပါး	၁၃၀
(၁) ဝေဒနာသင်္ဂဟ	၁၃၀
အာရမ္မဏာနုဘဝနနည်းဖြင့် စိတ်ကိုဝေဖန်ပြခြင်း	၁၃၂
ဣန္ဒြိယဘေဒနည်းဖြင့် စိတ်ကိုဝေဖန်ပြခြင်း	၁၃၃
ဝေဒနာဖြင့် စေတသိက်တို့ကို ရေတွက်ပြခြင်း	၁၃၅
(၂) ဟေတုသင်္ဂဟ	၁၃၇
ဟိတ်ဖြင့်စိတ်ကို ဝေဖန်ပြခြင်း	၁၃၈
ဟိတ်ဖြင့် စေတသိက်တို့ကို ရေတွက်ပြခြင်း	၁၄၁

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(၃) ကိစ္စသင်္ဂဟ	၁၄၄
ကိစ္စအားဖြင့် စိတ်ကို ဝေဖန်ပြခြင်း	၁၄၇
ကိစ္စဖြင့် စေတသိက်ကို ဝေဖန်ခြင်း	၁၅၀
(၄) ဒွါရသင်္ဂဟ	၁၅၂
ဒွါရဖြင့် စိတ်ကိုဝေဖန်ခြင်း	၁၅၃
ဒွါရဖြင့် စေတသိက်ကို ဝေဖန်ခြင်း	၁၅၇
(၅) အာရမ္မဏသင်္ဂဟ	၁၅၇
အာရုံဖြင့် စိတ်ကို ဝေဖန်ခြင်း	၁၅၈
ကေန်အာရုံပြုသော စိတ်နှင့် ဆိုင်ရာ အာရုံများ	၁၇၀
အနေကန်အာရုံပြုသော စိတ်နှင့်ဆိုင်ရာ အာရုံများ	၁၇၈
စေတသိက်တို့၏ အာရုံပြုပုံ	၁၈၀
(၆) ဝတ္ထုသင်္ဂဟ	၁၈၃
ဝတ္ထုဖြင့် စိတ်ကိုဝေဖန်ခြင်း	၁၈၄
စေတသိက်တို့က ဝတ္ထုရုပ်ကိုမှီပုံ	၁၈၇
စိတ်ကို ဝေဒနာဒိဆက္ကဖြင့် ဝေဖန်ပြခြင်း	....၁၈၈-၂၀၈
ပကိဏ်းပိုင်းဆိုင်ရာ မှတ်သားဖွယ် အဓိပ္ပါယ်များ	၂၀၉-၂၁၉

သရုပ်ပြ သင်္ဂြိုဟ် မာတိကာ ပြီး၏။

သရုပ်ပြသဗြိုဟ်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ပဏာမ

ဥုံသိဒ္ဓမိဒ္ဓဓမ္မဿ၊ သမိဒ္ဓါရိယသံဃိနော။
ဘဂဝတော နမော တဿ၊ သိဒ္ဓ'မေတံ မမံ မဇနော။

ဥုံသိဒ္ဓံ၊ ရတနာတြိ စွမ်းသတ္တိကြောင့် သိဒ္ဓိမင်္ဂလာ ဝေဆာဖွံ့ဖြိုး ကောင်းကျိုး ပြီးမြောက်ပါစေသောဝ်။ ဣဒ္ဓ-ဓမ္မဿ၊ ပြည့်ဖြိုးစည်ကား လောကုတ္တရာတရားရှိတော်မူပေထသော။ သမိဒ္ဓါရိယသံဃိနော၊ ပြည့်ဖြိုးစည်ကား ရှစ်ပါးသော အရိယာသံဃာရှိတော်မူပေထသော။ တဿ ဘဂဝ-တော၊ ထိုဘုန်းခြောက်ပါးသခင် ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးအား။ နမော၊ ဘယ,လာဘ,ကုလကြဉ်ဝေး သံသာဘေးမှ လွတ်ရေးရည်မြော် ကျေးဇူးတော်ကို ချီငေါ်မြတ်နိုး လက်စုံမိုး၍ ရှိခိုးကန်တော့ပါ၏။ မမံ၊ သာသနာ့တာဝန် ငါ့တာဝန်ဟု ကြံစည်ကြိုးကုတ် အကျွန်ုပ်၏။ (တုမှာကံ၊ သာသနာရေး ဘာသာသွေးကို အားပေးမြှင့်တင် သူတော်စင် ပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်းတို့၏။) ဧတံမနော၊ ရတနာသုံးရပ် မြတ်ထက်မြတ်ကို ယုံကြည်လေးမြတ် ဤစိတ်ဓာတ်သည်။ သိဒ္ဓံ၊ ကြံတိုင်းအောင်၍ ဆောင်တိုင်းမြောက်သည်။ ဧတံ၊ မုချမသွေ ဖြစ်ပါစေသောဝ်....။

ပဋိညာဉ်

သုတေသိနံ ဟိတတ္ထာယ၊ သာဓိပ္ပါယ သရူပကံ။
ရစယိဿံ ပဓာနေန၊ ပရံ သဗ္ဗမနောဟရံ။

အဟံ၊ ခန္ဓာငါးခု ငါဟုသမုတ် အကျွန်ုပ်သည်။ သုတေသိနံ၊ ပညာသုတ ရှာမှီးကြသည့် များလှသောင်းသောင်း သုတေသီ ပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်းတို့၏။ ဟိတတ္ထာယ၊ လောကုတ် လောကီ နှစ်လီတိုးပွါး အကျိုးများစေခြင်းအလို့ငှါ။ ပရံ၊ လွန်စွာ။ သဗ္ဗမနောဟရံ၊ ရဟန်းရှင်လူ ပြည်သူအားလုံး စိတ်နှလုံးကို ရွှင်ပြုံးနှစ်သိမ့်စေနိုင်လောက်သော။ သာဓိပ္ပါယ-သရူပကံ၊ သရုပ်အဓိပ္ပါယ် အသွယ်သွယ်ဖြင့် ခြယ်လှယ် တင့်ဆန်း သရုပ်ပြသင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းကို။ ပဓာနေန၊ အသက် ခန္ဓာ မငဲ့ညှာဘဲ လွန်စွာကြိုးကုတ် အားထုတ်လျက်သာလျှင်။ ရစယိဿံ၊ ဆရာသီးသီး နည်းစုံမှီး၍ အပြီးတီထွင် စီရင်ပေအံ့ သတည်း။

ပဏာမနှင့် ပဋိညာဉ် ပြီး၏။

၁-စိတ်ပိုင်း

ပရမတ္ထတရား ၄-ပါး

၁-စိတ်	....	....	....	၈၉-ပါး
၂-စေတသိက်	....	....	....	၅၂-ပါး
၃-ရုပ်	....	....	....	၂၈-ပါး
၄-နိဗ္ဗာန်	....	....	....	၁-ပါး

မှတ်ချက်။ ။(၁) အာရုံကို သိခြင်းစသော မိမိတို့၏ သဘောမှ မဖောက်မပြန်သော သဘောတရားကို ပရမတ္ထတရားဟု ခေါ်သည်။

(၂) စိတ်သည် အာရုံကို သိခြင်း သဘောလက္ခဏာရှိသည်။

(၃) စေတသိက်သည် စိတ်၌ မှီခြင်း သဘောလက္ခဏာရှိသည်။

(၄) ရုပ်သည် အအေးအပူစသော ဆန့်ကျင်ဘက် အကြောင်းများကြောင့် ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောလက္ခဏာရှိသည်။

(၅) နိဗ္ဗာန်သည် ဒုက္ခခပ်သိမ်းတို့မှ ငြိမ်းအေးခြင်းသဘော သန္တိသုခလက္ခဏာရှိသည်။

ဘုံအားဖြင့် စိတ် ၈၉-ပါးကို ဝေဖန်ပြခြင်း

၁-ကာမာဝစရစိတ်	....	...	၅၄-ပါး
၂-ရူပါဝစရစိတ်	....	....	၁၅-ပါး
၃-အရူပါဝစရစိတ်	....	....	၁၂-ပါး
၄-လောကုတ္တရာစိတ်	....	....	၈-ပါး
		ပေါင်း	၈၉-ပါး

၁-ကာမာဝစရစိတ် ၅၄-ပါး

(၁) အကုသိုလ်စိတ်	....	....	၁၂-ပါး
(၂) အဟိတ်စိတ်	....	....	၁၈-ပါး
(၃) ကာမသောဘဏစိတ်	....	....	၂၄-ပါး
		ပေါင်း	၅၄-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစိတ်များသည် ကာမဘုံ၌ များသောအားဖြင့် ဖြစ်တတ်သောကြောင့် ကာမာဝစရစိတ်ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

(၁) အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး

(က) လောဘမူစိတ်	....	....	၈-ပါး
(ခ) ဒေါသမူစိတ်	....	....	၂-ပါး
(ဂ) မောဟမူစိတ်	....	....	၂-ပါး
		ပေါင်း	၁၂-ပါး

(က) လောဘမူစိတ် ၈-ပါး

သောမနဿသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး
သောမနဿသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး
သောမနဿသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး
သောမနဿသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး

ပေါင်း ၈-ပါး

မှတ်ချက်။　။ယင်း စိတ် ၈-ပါးကို လောဘမူလ ရှိသောကြောင့် လောဘမူစိတ် ဟု ခေါ်သည်။

လောဘမူစိတ်ကို ဝေဒနာအားဖြင့်ခွဲပုံ

သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	....	....	၄-ပါး
ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ်	....	....	၄-ပါး
		ပေါင်း	၈-ပါး

လောဘမူစိတ်ကို ယောဂအားဖြင့်ခွဲခြားပုံ

သမ္ပယုတ်စိတ် (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်)	....	....	၄-ပါး
ဝိပ္ပယုတ်စိတ် (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်)	....	....	၄-ပါး
		ပေါင်း	၈-ပါး

လောဘမူစိတ်ကို သင်္ခါရအားဖြင့်ခွဲခြားပုံ

အသင်္ခါရိကစိတ်	....	....	....	၄-ပါး
သသင်္ခါရိကစိတ်	....	....	....	၄-ပါး
			ပေါင်း	၈-ပါး

(ခ) ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး

ဒေါမနဿ သဟဂုတ် ပဋိဃသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ်	၁-ပါး
ဒေါမနဿ သဟဂုတ် ပဋိဃသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိစိတ်	၁-ပါး
ပေါင်း	၂-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်း စိတ် ၂-ပါးကို ဒေါသမူလရှိသောကြောင့် ဒေါသမူစိတ် ဟု ခေါ်ပါသည်။

(ဂ) မောဟမူစိတ် ၂-ပါး

ဥပေက္ခာ သဟဂုတ် ဝိစိကိစ္ဆာ သမ္ပယုတ်စိတ်	....	၁-ပါး
ဥပေက္ခာ သဟဂုတ် ဥဒ္ဓစ္စသမ္ပယုတ်စိတ်	....	၁-ပါး
	ပေါင်း	၂-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်း မောဟမူစိတ် ၂-ပါးကို တိုက်တွန်းတတ်သော အကြောင်း သင်္ခါရ ကင်း၍ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အသင်္ခါရိကစိတ်ဟူ၍သွင်းယူရသည်။

ယင်း စိတ် ၂-ပါးကို မောဟမူလရှိသောကြောင့် မောဟမူစိတ် ဟု ခေါ်ပါသည်။

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးကို ဝေဒနာအားဖြင့်ခွဲခြားပုံ

သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်....	....	....		၄-ပါး
ဒေါမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	....	....		၂-ပါး
ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ်	....	....		၆-ပါး
			ပေါင်း	၁၂-ပါး

ယောဂအားဖြင့်ခွဲခြားပုံ

သမ္ပယုတ်စိတ်	....	....	....	၈-ပါး
ဝိပ္ပယုတ်စိတ်	....	....	....	၄-ပါး
			ပေါင်း	၁၂-ပါး

သင်္ခါရအားဖြင့်ခွဲခြားပုံ

အသင်္ခါရိကစိတ်	....	....	....	၇-ပါး
သသင်္ခါရိကစိတ်	....	....	....	၅-ပါး
			ပေါင်း	၁၂-ပါး

မှတ်ချက်။　။ယင်းစိတ် ၁၂-ပါးကို လောဘ, ဒေါသစသော အပြစ်မကင်းမှု၍ ဆင်းရဲသောအကျိုးကို ပေးတတ်သော စေတသိက်များနှင့် ယှဉ်သောကြောင့် အကုသိုလ်စိတ်ဟု ခေါ်သည်။

မိမိကိန်းရာသတ္တဝါကို အပါယ်သို့ ရောက်စေတတ်သောကြောင့် ပါပစိတ်ဟုလည်း ခေါ်သည်။

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး ပြီး၏။

(၂) အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါး

(က)	အကုသလဝိပါက်စိတ်	....	၇-ပါး
(ခ)	အဟိတ်ကုသလဝိပါက်စိတ်	....	၈-ပါး
(ဂ)	အဟိတ်ကြိယာစိတ်	....	၃-ပါး
		ပေါင်း	၁၈-ပါး

မှတ်ချက်။ ။လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟ တည်းဟူသော ဟိတ် ၆-ပါးလုံးတို့နှင့် မယှဉ်သဖြင့် ယှဉ်ဘက်ဟိတ် ကင်းသောကြောင့် ဤစိတ်တို့ကို အဟိတ်စိတ် ဟု ခေါ်သည်။

(က) အကုသလဝိပါက်စိတ် ၇-ပါး

ဥပေက္ခာသဟဂုတ် စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်	....	၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သောတဝိညာဏ်စိတ်	....	၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဃာနဝိညာဏ်စိတ်	....	၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဇိဝှါဝိညာဏ်စိတ်	....	၁-ပါး
ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ်	....	၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းစိတ်	....	၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ်	....	၁-ပါး
	ပေါင်း	၇-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစိတ် ၇-ပါးကို အကုသိုလ်၏အကျိုး ဖြစ်သော စိတ်များဖြစ်သောကြောင့် အကုသလဝိပါက်စိတ်ဟု ခေါ်သည်။

၈-ကုသလဝိပါက်စိတ် ၇-ပါးကို ဝေဒနာအားဖြင့်ခွဲပုံ

ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်	....	....	....	၆-ပါး
ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ်	....	....		၁-ပါး
			ပေါင်း	၇-ပါး

(ခ) အဟိတ် ကုသလဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး

ဥပေက္ခာသဟဂုတ် စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်		....	၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သောတဝိညာဏ်စိတ်		....	၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဃာနဝိညာဏ်စိတ်		....	၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဇိဝှါဝိညာဏ်စိတ်	....	....	၁-ပါး
သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ်	....	....	၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းစိတ်	....	....	၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ်	....	....	၁-ပါး
သောမနဿသဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ်		....	၁-ပါး
		ပေါင်း	၈-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစိတ် ၈-ပါးကို ကုသိုလ်၏ အကျိုးဖြစ်သော စိတ်များဖြစ်သောကြောင့် အဟိတ်ကုသလဝိပါက်စိတ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

အဟိတ်ကုသလဝိပါက်စိတ် ၈-ပါးကိုဝေဒနာအားဖြင့် ခွဲပုံ

ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်	....	....	....	၆-ပါး
သုခသဟဂုတ်စိတ်	....	....	....	၁-ပါး
သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်	....	....	....	၁-ပါး
			ပေါင်း	၈-ပါး

(ဂ) အဟိတ်ကြိယာစိတ် ၃-ပါး

ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်	....	၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်	....	၁-ပါး
သောမနဿသဟဂုတ် ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်	....	၁-ပါး
	ပေါင်း	၃-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစိတ် ၃-ပါးကို ပြုရုံမျှသာဖြစ်၍ အကျိုးပေးခြင်း မရှိသောကြောင့် အဟိတ်ကြိယာစိတ်ဟု ခေါ်သည်။

အဟိတ်ကြိယာစိတ် ၃-ပါးကိုဝေဒနာအားဖြင့်ခွဲပုံ

ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်	....	....	....	၂-ပါး
သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်	....	....	....	၁-ပါး
			ပေါင်း	၃-ပါး

မှတ်ချက်။ ။အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးကို တိုက်တွန်းတတ်သော အကြောင်း သင်္ခါရကင်း၍ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အသင်္ခါရိကစိတ်၌ သွင်းယူရပါသည်။

ဒိဋ္ဌိ, ဉာဏ်တို့နှင့် ကင်းသောကြောင့် ဝိပ္ပယုတ်စိတ်၌ သွင်းယူရပါသည်။

ဆောင်။ ။အဟိတ်ကိုမူ၊ ဝိပ်-အ-ယူ၊ မောမူအသင်္ခါ။ ယင်းစိတ် ၁၈-ပါးကို ယှဉ်ဘက် သမ္ပယုတ်ဟိတ် မရှိသောကြောင့် အဟိတ်စိတ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးကို ဇာတ်အားဖြင့်ခွဲပုံ

ဝိပါက်စိတ်	....	၁၅-ပါး
ကြိယာစိတ်	....	၃-ပါး
	ပေါင်း	၁၈-ပါး

အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးကို—

(၁) ကိစ္စဘောဒစိတ် .... ၁၃-ပါး

(၂) ဒွါရဘောဒစိတ်(=ဝတ္ထုဘေဒစိတ်) .... ၁၀-ပါး

(၃) ကိစ္စ-ဝေဒနာဘောဒစိတ် .... ၃-ပါး

(၄) ကိစ္စ-ဒွါရဘောဒစိတ်.... .... ၂-ပါး

(၅) မဟာဂဇစိတ် .... ၁-ပါး

ဟူ၍ ခွဲခြားနိုင်သည်။

(၁) ကိစ္စဘောဒစိတ် ၁၃-ပါး—

ဒွေ့ ပဉ္စဝိညာဏ်(ဖုသနကိစ္စစသည်)	....	၁၀-ပါး
သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း(သမ္ပဋိစ္ဆနကိစ္စ)....	....	၂-ပါး
ဟသိတုပ္ပါဒ်(ဇောကိစ္စ)	....	၁-ပါး
	ပေါင်း	၁၃-ပါး

(၂) ဒွါရဘောဒစိတ်(=ဝတ္ထုဘေဒစိတ်) ၁၀-ပါး—

ဒွေ့ပဉ္စဝိညာဏ်(စက္ခုဒွါရစသည်) .... ၁၀-ပါး

(၃) ကိစ္စ-ဝေဒနာ ဘေဒစိတ် ၂-ပါး—

သန္တီရဏစိတ်(သန္တီရဏကိစ္စ, ဝေဒနာ).... ၃-ပါး

(၄) ကိစ္စ-ဒွါရဘေဒစိတ် ၂-ပါး—

အာဝဇ္ဇန်းစိတ် .... ၂-ပါး

(၅) မဟာဂဇစိတ် ၁-ပါး—

မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် .... ၁-ပါး

အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါး ပြီး၏။

အသောဘဏစိတ် ၃၀-ရေတွက်ပုံ

၁။ အကုသိုလ်စိတ် .... ၁၂-ပါး
၂။ အဟိတ်စိတ် .... ၁၈-ပါး

ပေါင်း ၃၀-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစိတ် ၃၀-ကို တင့်တယ်သော အလောဘစသော ဟိတ်တို့နှင့် မယှဉ်သောကြောင့် အသောဘဏစိတ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

တနည်း။ ။အပြစ်ရှိ၍ မတင့်တယ်သော လောဘစသော ဟိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သောကြောင့် အကုသိုလ်စိတ် (၁၂)ပါးကို အသောဘဏစိတ်ဟု ခေါ်၍ အပြစ်မရှိ တင့်တယ်သော အလောဘစသော ဟိတ်တို့နှင့် မယှဉ်သောကြောင့် အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးကို အသောဘဏစိတ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

အသောဘဏစိတ် ၃၀-ကို ဝေဒနာအားဖြင့် ခွဲပုံ

သုခသဟဂုတ် စိတ်	....	၁-ပါး
ဒုက္ခသဟဂုတ် စိတ်	....	၁-ပါး
ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ်	....	၂-ပါး
သောမနဿသဟဂုတ် စိတ်	....	၆-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် စိတ်	....	၂၀-ပါး
	ပေါင်း	၃၀-ပါး

၎င်းစိတ် ၃၀-ကို ယောဂအားဖြင့်ခွဲပုံ

သမ္ပယုတ် စိတ်	....	၈-ပါး
ဝိပ္ပယုတ် စိတ်	....	၂၂-ပါး
	ပေါင်း	၃၀-ပါး

၎င်းစိတ် ၃၀-ကို သင်္ခါရအားဖြင့်ခွဲပုံ

အသင်္ခါရိကစိတ်	....	၂၅-ပါး
သသင်္ခါရိကစိတ်	....	၅-ပါး
	ပေါင်း	၃၀-ပါး

၎င်းစိတ် ၃၀-ကို ဇာတ်အားဖြင့် ခွဲပုံ

အကုသိုလ်စိတ်	....	၁၂-ပါး
ဝိပါက်စိတ်	....	၁၅-ပါး
ကြိယာစိတ်	....	၃-ပါး
	ပေါင်း	၃၀-ပါး

အသောဘဏစိတ် ၃၀-ပြီး၏။

(၃) ကာမသောဘဏစိတ် ၂၄-ပါး

(က) ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်
(မဟာကုသိုလ်စိတ်) .... ၈-ပါး

(ခ) သဟိတ်ကာမာဝစရဝိပါက်စိတ်
(မဟာဝိပါက်စိတ်) .... ၈-ပါး

(ဂ) သဟိတ်ကာမာဝစရကြိယာစိတ်
(မဟာကြိယာစိတ်) .... ၈-ပါး

ပေါင်း ၂၄-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်း ၂၄-ပါးသော စိတ်တို့ကို ကာမာဝစရ စိတ်လည်း ဖြစ်၍ တင့်တယ်သော အလောဘ စသော စေတသိက်တို့နှင့် ယှဉ်သောကြောင့် ကာမာဝစရသောဘဏစိတ်ဟု ခေါ်သည်။

(က) ကာမာဝစရသောဘဏကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး
(=မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး)

သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး
သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး
သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး
သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး

ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး

ပေါင်း ၈-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစိတ်များကို အလောဘ, အဒေါသစသော အပြစ်ကင်းသော စေတသိက်များနှင့် ယှဉ်သောကြောင့် ကုသိုလ်စိတ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

ရူပကုသိုလ်, အရူပကုသိုလ်, လောကုတ္တရာ ကုသိုလ်တို့ထက် အရေအတွက် များသောကြောင့် မဟာကုသိုလ်စိတ်ဟုလည်း ခေါ်ပါသည်။

မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါးကို ဝေဒနာအားဖြင့် ခွဲပုံ

သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်	....	....	....	၄-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်	....	....	....	၄-ပါး
			ပေါင်း	၈-ပါး

ယောဂအားဖြင့် ခွဲပုံ

သမ္ပယုတ်စိတ်	....	....	....	....	၄-ပါး
ဝိပ္ပယုတ်စိတ်	....	....	....	....	၄-ပါး
				ပေါင်း	၈-ပါး

သင်္ခါရအားဖြင့် ခွဲပုံ

အသင်္ခါရိကစိတ်	....	....	....	၄-ပါး
သသင်္ခါရိကစိတ်	....	....	....	၄-ပါး
			ပေါင်း	၈-ပါး

(ခ) သဟိတ်ကာမာဝစရဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး
(=မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး)

သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ်	၁-ပါး
သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ်	၁-ပါး
သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ်	၁-ပါး
သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ်	၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ်	၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ်	၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ်	၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ်	၁-ပါး
ပေါင်း	၈-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစိတ်များကို ရူပဝိပါက်, အရူပဝိပါက်, လောကုတ္တရာဝိပါက်စိတ်တို့ထက် အရေအတွက်များသောကြောင့် မဟာဝိပါက်စိတ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါးကို ဝေဒနာအားဖြင့် ခွဲပုံ

သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	၄-ပါး
ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ်	၄-ပါး
ပေါင်း	၈-ပါး

ယောဂအားဖြင့် ခွဲပုံ

သမ္ပယုတ်စိတ်	၄-ပါး
ဝိပ္ပယုတ်စိတ်	၄-ပါး
ပေါင်း	၈-ပါး

သင်္ခါရအားဖြင့် ခွဲပုံ

အသင်္ခါရိကစိတ်	၄-ပါး
သသင်္ခါရိကစိတ်	၄-ပါး
ပေါင်း	၈-ပါး

(၈) သဟိတ်ကာမာဝစရကြိယာစိတ် ၈-ပါး (=မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါး)

သောမနဿ သဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး
သောမနဿ သဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး
သောမနဿ သဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး
သောမနဿ သဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး

ဥပေက္ခာ သဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး
ဥပေက္ခာ သဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး
ဥပေက္ခာ သဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး
ဥပေက္ခာ သဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ပါး

ပေါင်း ၈-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစိတ်များကို ရူပကြိယာ, အရူပကြိယာ တို့ထက် အရေအတွက် များသောကြောင့် မဟာကြိယာစိတ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါးကို ဝေဒနာအားဖြင့် ခွဲပုံ

သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	....	....	၄-ပါး
ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ်	....	....	၄-ပါး
		ပေါင်း	၈-ပါး

ယောဂအားဖြင့် ခွဲပုံ

သမ္ပယုတ်စိတ်	....	....	....	၄-ပါး
ဝိပ္ပယုတ်စိတ်	....	....	....	၄-ပါး
			ပေါင်း	၈-ပါး

သင်္ခါရအားဖြင့် ခွဲပုံ

အသင်္ခါရိကစိတ်	....	....	....	၄-ပါး
သသင်္ခါရိကစိတ်	....	....	....	၄-ပါး
			ပေါင်း	၈-ပါး

ကာမာဝစရသောဘဏစိတ် ၂၄-ပါးကို ဝေဒနာအားဖြင့် ခွဲပုံ

သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	....	၁၂-ပါး
ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ်	....	၁၂-ပါး
	ပေါင်း	၂၄-ပါး

ယောဂအားဖြင့် ခွဲပုံ

သမ္ပယုတ်စိတ်	....	၁၂-ပါး
ဝိပ္ပယုတ်စိတ်	....	၁၂-ပါး
	ပေါင်း	၂၄-ပါး

သင်္ခါရအားဖြင့် ခွဲပုံ

အသင်္ခါရိကစိတ်	....	၁၂-ပါး
သသင်္ခါရိကစိတ်	....	၁၂-ပါး
	ပေါင်း	၂၄-ပါး

ဇာတ်အားဖြင့် ခွဲပုံ

ကုသိုလ်စိတ်	....	၈-ပါး
ဝိပါက်စိတ်	....	၈-ပါး
ကြိယာစိတ်	....	၈-ပါး
	ပေါင်း	၂၄-ပါး

ကာမာဝစရသောဘဏစိတ် ၂၄-ပါး ပြီး၏။

ကာမာဝစရစိတ် ၅၄-ပါးကို

ဝေဒနာအားဖြင့် ခွဲပုံ

သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	....	....	၁၈-ပါး
ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ်	....	....	၃၂-ပါး
ဒေါမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	....	....	၂-ပါး
သုခသဟဂုတ်စိတ်	....	....	၁-ပါး
ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ်	....	....	၁-ပါး
		ပေါင်း	၅၄-ပါး

ယောဂအားဖြင့် ခွဲပုံ

သမ္ပယုတ်စိတ် [၁]	....	....	....	၂၀-ပါး
ဝိပ္ပယုတ်စိတ်	....	....	....	၃၄-ပါး
			ပေါင်း	၅၄-ပါး

သင်္ခါရအားဖြင့် ခွဲပုံ

အသင်္ခါရိကစိတ်	....	....	....	၃၇-ပါး
သသင်္ခါရိကစိတ်	....	....	....	၁၇-ပါး
			ပေါင်း	၅၄-ပါး

၁။ ဒိဋ္ဌိ, ပဋိဃ, ဝိစိကိစ္ဆာ, ဥဒ္ဓစ္စ, ဉာဏ—သမ္ပယုတ်များဖြစ်သည်။

ဇောတ်အားပြင့်ခွဲခြားပုံ

အကုသိုလ်စိတ်	၁၂-ပါး
ကုသိုလ်စိတ်	၈-ပါး
ဝိပါက်စိတ်	၂၃-ပါး
ကြိယာစိတ်	၁၁-ပါး
ပေါင်း	၅၄-ပါး

ကာမာဝစရစိတ် ၅၄-ပါး ပြီး၏။

၂-ရူပါဝစရစိတ် ၁၅-ပါး

(က) ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ်	၅-ပါး
(ခ) ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ်	၅-ပါး
(ဂ) ရူပါဝစရကြိယာစိတ်	၅-ပါး
ပေါင်း	၁၅-ပါး

မှတ်ချက်။　။ယင်း စိတ်များကို အသညသတ်ကြဉ်သော ရူပ ၁၅-ဘုံ၌ များသောအားဖြင့် ဖြစ်တတ်သော ကြောင့် ရူပါဝစရစိတ် ဟု ခေါ် သည်။

ဈာန်အင်္ဂါ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ပြားသော စိတ်များဖြစ်သောကြောင့် "ဈာနဘေဒ" စိတ် ဟုလည်း ခေါ် သည်။

ဆေးဆနာ့ဇေတ်ထွန်းကားပြန့်ပွားရေးဦးစီး
စာဖြည့်ထိုက်
ထွန်းစေဆေး-ရန်ကုန်
၂၁၀၉၂၃

(က) ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၅-ပါး

ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးနှင့်တကွ ဖြစ်သော ပထမဈာန် ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး

ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ဒုတိယဈာန် ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၁-ပါး

ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးနှင့် တကွ ဖြစ်သော တတိယဈာန် ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ်.... ၁-ပါး

သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွဖြစ် သော စတုတ္ထဈာန် ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး

ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွ ဖြစ်သော ပဉ္စမဈာန် ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၅-ပါး

ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၅-ပါးကို ဝေဒနာအားဖြင့်ခွဲပုံ

သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်.... .... ၄-ပါး

ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၅-ပါး

(၁) ရူပါဝစရဝိပါက်ဝိတ် ၅-ပါး

ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ပထမဈာန် ရူပါဝစရ ဝိပါက်စိတ် .... ၁-ပါး

ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ဒုတိယဈာန် ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် ၁-ပါး

ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးနှင့် တကွ ဖြစ်သော တတိယဈာန် ရူပါဝစရ ဝိပါက်စိတ်.... ၁-ပါး

သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော စတုတ္ထဈာန် ရူပါဝစရ ဝိပါက်စိတ် .... ၁-ပါး

ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွ ဖြစ်သော ပဉ္စမဈာန် ရူပါဝစရ ဝိပါက်စိတ် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၅-ပါး

ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် ၅-ပါးကို ဝေဒနာအားဖြင့်ခွဲပုံ

သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ် .... ၄-ပါး
ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၅-ပါး

(ဂ) ရူပါဝစရကြိယာစိတ် ၅-ပါး

ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ပထမဈာန် ရူပါဝစရ ကြိယာစိတ် .... ၁-ပါး

ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့်
တကွဖြစ်သော ဒုတိယဈာန် ရူပါဝစရကြိယာစိတ် ၁-ပါး

ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးနှင့် တကွ
ဖြစ်သော တတိယဈာန် ရူပါဝစရ ကြိယာစိတ် ၁-ပါး

သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော
စတုတ္ထဈာန် ရူပါဝစရကြိယာစိတ် .... ၁-ပါး

ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွ
ဖြစ်သော ပဉ္စမဈာန် ရူပါဝစရကြိယာစိတ် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၅-ပါး

ရူပါဝစရကြိယာစိတ် ၅-ပါးကို ဝေဒနာအားဖြင့်ခွဲပုံ

သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ် .... ၄-ပါး

ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၅-ပါး

ရူပါဝစရစိတ် ၁၅-ပါးကို ဝေဒနာအားဖြင့်ခွဲပုံ

သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ် .... ၁၂-ပါး

ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ် .... ၃-ပါး

ပေါင်း ၁၅-ပါး

စျာန်အားဖြင့် ခွဲပုံ

ပထမစျာန်စိတ်	....	....	....	၃-ပါး
ဒုတိယစျာန်စိတ်	....	....	....	၃-ပါး
တတိယစျာန်စိတ်	....	....	....	၃-ပါး
စတုတ္ထစျာန်စိတ်	....	....	....	၃-ပါး
ပဉ္စမစျာန်စိတ်	....	....	....	၃-ပါး
			ပေါင်း	၁၅-ပါး

ဇာတ်အားဖြင့် ခွဲပုံ

ကုသိုလ်စိတ်	....	....	....	၅-ပါး
ဝိပါက်စိတ်	....	....	....	၅-ပါး
ကြိယာစိတ်	....	....	....	၅-ပါး
			ပေါင်း	၁၅-ပါး

မှတ်ချက်။　။ယင်းရူပါဝစရစိတ် ၁၅-ပါးကို ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သောကြောင့် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်ဟု မှတ်အပ်သည်။

သုခပဋိပဒါ ဒန္ဓာဘိညာ, သုခပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာ ဟူသော ပဋိပဒါ ၂-ပါးဖြင့် ရအပ်သော ရူပါဝစရစိတ်သည် အသင်္ခါရိက ဖြစ်၍ ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာ, ဒုက္ခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညာ ဟူသော ပဋိပဒါ ၂-ပါးဖြင့် ရအပ်သော ရူပါဝစရစိတ်သည် သသင်္ခါရိကဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ရူပါဝစရစိတ် ၁၅-ပါးလုံးကို အသင်္ခါရိက, သသင်္ခါရိက ၂-ပါးလုံး၌ သွင်းယူရပါမည်။

ရူပါဝစရစိတ် ၁၅-ပါး ပြီး၏။

၃-အရူပါဝစရစိတ် ၁၂-ပါး

(က)	အရူပါဝစရ ကုသိုလ်စိတ်	....	၄-ပါး
(ခ)	အရူပါဝစရဝိပါက်စိတ်	....	၄-ပါး
(ဂ)	အရူပါဝစရကြိယာစိတ်	....	၄-ပါး
		ပေါင်း	၁၂-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစိတ်များကို အရူပလေးဘုံ၌ များသောအားဖြင့်ဖြစ်သောကြောင့် အရူပါဝစရစိတ်ဟု ခေါ်သည်။

အာရုံ၏အစွမ်းအားဖြင့် ပြားသော စိတ်များ ဖြစ်သောကြောင့် "အာလမ္ဗဏဘေဒ" စိတ်ဟုလည်း ခေါ်သည်။

အရူပါဝစရစိတ်တို့၏ အာရုံသည် အာလမ္ဗိတဗ္ဗအာရုံ, အတိက္ကမိတဗ္ဗအာရုံဟူ၍ ၂-မျိုး ရှိပါသည်။

ဘာလမ္ဗိတဗွအာရုံ ၄-ပါး

(၁) ကောင်းကင်ပညတ်အာရုံ .... ၁-ပါး
(၂) ပထမာရုပ္ပဝိညာဉ်အာရုံ .... ၁-ပါး
(၃) နတ္ထိဘောပညတ်အာရုံ .... ၁-ပါး
(၄) တတိယာရုပ္ပဝိညာဉ်အာရုံ .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၄-ပါး

အတိက္ကမိတဗ္ဗအာရုံ ၄-ပါး

(၁) ကသိုဏ်းပညတ်အာရုံ .... ၁-ပါး
(၂) ကောင်းကင်ပညတ်အာရုံ .... ၁-ပါး
(၃) ပထမာရုပ္ပဝိညာဉ်အာရုံ .... ၁-ပါး
(၄) နတ္ထိဘောပညတ်အာရုံ .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၄-ပါး

ဆောင်။　။ကောင်းကင်ခေါ်မှတ်၊ ပညတ်တဖြာ၊ ပထမာရုပ္ပ၊ ဝိညာဏနှင့်၊ ဘာဝနတ္ထိ၊ တတိယာရုပ္ပ၊ ဝိညာဏ်၊ လေးတန်အာရုံ စဉ်တိုင်းတည်း။

ကသိုဏ်းများဖြင်၊ ကောင်းကင်ခေါ်မှတ်၊ ပညတ်တဖြာ၊ ပထမာရုပ္ပ၊ ဝိညာဏနှင့်၊ ဘာဝနတ္ထိ၊ အတိက္ကမိတဗ်၊ လွန်မြောက်အပ်၊ လေးရပ်အာရုံစဉ်တိုင်းတည်း။

(က) အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၄-ပါး

ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့်တကွ
ဖြစ်သော အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်စိတ် ၁-ပါး
ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့်တကွ
ဖြစ်သော ဝိညာဏဉ္စာယတနကုသိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး
ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့်တကွ
ဖြစ်သော အာကိဉ္စညာယတနကုသိုလ်စိတ် ၁-ပါး
ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့်တကွ
ဖြစ်သော နေဝသညာနာသညာယတန
ကုသိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၄-ပါး

(ခ) အရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် ၄-ပါး

ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့်တကွ
ဖြစ်သောအာကာသာနဉ္စာယတနဝိပါက်စိတ် ၁-ပါး
ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့်တကွ
ဖြစ်သော ဝိညာဏဉ္စာယတန ဝိပါက်စိတ် .... ၁-ပါး
ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့်တကွ
ဖြစ်သော အာကိဉ္စညာယတနဝိပါက်စိတ် ၁-ပါး
ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့်တကွ
ဖြစ်သော နေဝသညာနာသညာယတန
ဝိပါက်စိတ် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၄-ပါး

(ဂ) အရူပါဝစရကြိယာစိတ် ၄-ပါး

ဥပေက္ခာ, ဉာဏသမ္ပယုတ္တ ကေဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွ
　ဖြစ်သော အာကာသာနဉ္စာယတနကြိယာစိတ် ၁-ပါး

ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွ
　ဖြစ်သော ဝိညာဏဉ္စာယတနကြိယာစိတ် .... ၁-ပါး

ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွ
　ဖြစ်သော အာကိဉ္စညာယတနကြိယာစိတ် .... ၁-ပါး

ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွ
　ဖြစ်သော နေဝသညာနာသညာယတနကြိယာ
　စိတ် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၄-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစိတ်များကို ရူပါဝစရပဉ္စမဈာန်မှ အထက် တဆင့်တက်၍ ရအပ်သောကြောင့်၎င်း၊ ရူပါဝစရပဉ္စမဈာန်နှင့် ဥပေက္ခာ ဧကဂ္ဂတာဈာန် အင်္ဂါ ၂-ပါးချင်း တူသောကြောင့်၎င်း ပဉ္စမ ဈာန်၌ သွင်းယူရသည်။

ရူပါဝစရပဉ္စမဈာန်နှင့်အလားတူ ဥပေက္ခာ ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သည်ဟု မှတ်ရပေမည်၊ ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သောကြောင့် သမ္ပယုတ်စိတ်၌ သွင်းယူရမည်။ သုခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာ, သုခ-ပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညာဟူသော ပဋိပဒါနှစ်ပါးဖြင့် ရအပ်သော အရူပါဝစရစိတ်သည် အသင်္ခါရိက

ဖြစ်၍ ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာ, ဒုက္ခပဋိပဒါ-ခိပ္ပါဘိညာဟူသော ပဋိပဒါနှစ်ပါးဖြင့် ရအပ်သော အရူပါဝစရစိတ်သည် သသင်္ခါရိက ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် အရူပါဝစရစိတ် ၁၂-ပါးလုံးကို အသင်္ခါရိက, သသင်္ခါရိက နှစ်ပါးလုံး ဩသွင်းယူရမည်။

အရူပါဝစရစိတ် ၁၂-ပါး ပြီး၏။

မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါး

ရူပါဝစရစိတ်	....	....	....	၁၅-ပါး
အရူပါဝစရစိတ်	....	....	....	၁၂-ပါး
			ပေါင်း	၂၇-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစိတ်များကို နီဝရဏစသည်ကင်းသဖြင့် မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သောကြောင့်၎င်း, မြတ်သော ဈာနလာဘီအရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ ရအပ်သောကြောင့်၎င်း မဟဂ္ဂုတ်စိတ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

မဟဂ္ဂုတ် ၂၇-ပါးကို ဝေဒနာအားဖြင့် ခွဲပုံ

သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	....	....	၁၂-ပါး
ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ်	....	....	၁၅-ပါး
		ပေါင်း	၂၇-ပါး

ဈာန်အားဖြင့် ခွဲပုံ

ပထမဈာန်စိတ်	....	....	....	၃-ပါး
ဒုတိယဈာန်စိတ်	....	....	....	၃-ပါး
တတိယဈာန်စိတ်	....	....	....	၃-ပါး
စတုတ္ထဈာန်စိတ်	....	....	....	၃-ပါး
ပဉ္စမဈာန်စိတ်	....	....	....	၁၅-ပါး
			ပေါင်း	၂၇-ပါး

ဇာတ်အားဖြင့် ခွဲပုံ

ကုသိုလ်စိတ်	....	....	....	၉-ပါး
ဝိပါက်စိတ်	....	....	....	၉-ပါး
ကြိယာစိတ်	....	....	....	၉-ပါး
			ပေါင်း	၂၇-ပါး

မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါး ပြီး၏။

လောကီစိတ် ၈၁-ပါး

(က) ကာမာဝစရစိတ်	....	....	၅၄-ပါး
(ခ) မဟဂ္ဂုတ်စိတ်	....	....	၂၇-ပါး
		ပေါင်း	၈၁-ပါး

မှတ်ချက်။　။ယင်းစိတ်များကို လောက၌ အကျုံးဝင်သော စိတ်များ ဖြစ်သောကြောင့် လောကီစိတ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

လောကီစိတ် ၈၁-ပါးကို ဝေဒနာအားဖြင့် ခွဲပုံ

သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	....	....	၃၀-ပါး
ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ်	....	....	၄၇-ပါး
ဒေါမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	....	....	၂-ပါး
သုခ သဟဂုတ်စိတ်	....	....	၁-ပါး
ဒုက္ခ သဟဂုတ်စိတ်	....	....	၁-ပါး
		ပေါင်း	၈၁-ပါး

ယောဂအားဖြင့် ခွဲပုံ

သမ္ပယုတ်စိတ်	....	....	....	၄၇-ပါး
ဝိပ္ပယုတ်စိတ်	....	....	....	၃၄-ပါး
			ပေါင်း	၈၁-ပါး

သင်္ခါရအားဖြင့် ခွဲပုံ

အသင်္ခါရိကစိတ်	....	....	....	၆၄-ပါး
သသင်္ခါရိကစိတ်	....	....	....	၁၇-ပါး
			ပေါင်း	၈၁-ပါး

ဇာတ်အားဖြင့် ခွဲပုံ

အကုသိုလ်စိတ်	....	....	....	၁၂-ပါး
ကုသိုလ်စိတ်	....	....	....	၁၇-ပါး
ဝိပါက်စိတ်	....	....	....	၃၂-ပါး
ကြိယာစိတ်	....	....	....	၂၀-ပါး
			ပေါင်း	၈၁-ပါး

လောကီစိတ် ၈၁-ပါး ပြီး၏။

၄-လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး

(က) မဂ်စိတ်(=ကုသိုလ်စိတ်)	....	၄-ပါး
(ခ) ဖိုလ်စိတ်(=ဝိပါက်စိတ်)	....	၄-ပါး
	ပေါင်း	၈-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစိတ်များကို လောကသုံးပါးမှ ထွက်မြောက်သော စိတ်များ ဖြစ်သောကြောင့် လောကုတ္တရာစိတ်ဟု ခေါ်သည်။

မဂ်၏အစွမ်းအားဖြင့် ပြားသောစိတ်များ ဖြစ်သောကြောင့် "မဂ္ဂဘေဒ" စိတ်ဟုလည်း ခေါ်သည်။

(က) မဂ်စိတ်(=ကုသိုလ်စိတ်)၄-ပါး

သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်	....	....	၁-ပါး
သကဒါဂါမိမဂ်စိတ်	....	....	၁-ပါး
အနာဂါမိမဂ်စိတ်	....	....	၁-ပါး
အရဟတ္တမဂ်စိတ်	....	....	၁-ပါး
		ပေါင်း	၄-ပါး

(ခ) ဖိုလ်စိတ်(=ဝိပါက်စိတ်) ၄-ပါး

သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ်	....	....	၁-ပါး
သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ်	....	....	၁-ပါး

အနာဂါမိဖိုလ်စိတ်	....	....	၁-ပါး
အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်	....	....	၁-ပါး
		ပေါင်း	၄-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစိတ် ၈-ပါးကို ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သောကြောင့် သမ္ပယုတ်စိတ်ဟု မှတ်ရမည်။

သုခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာ, သုခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညာ ဟူသော ပဋိပဒါနှစ်ပါးတို့ဖြင့် ရအပ်သော လောကုတ္တရာ စိတ်သည် အသင်္ခါရိက ဖြစ်၍ ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာ, ဒုက္ခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညာ ဟူသော ပဋိပဒါ နှစ်ပါးတို့ဖြင့် ရအပ်သော လောကုတ္တရာစိတ်သည် သသင်္ခါရိကဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါးလုံးကို အသင်္ခါရိက, သသင်္ခါရိက နှစ်မျိုးလုံး၌ သွင်းယူရမည်။

ကာမာဝစရသောမနဿ ဇောနောင်ဖြစ်သော လောကုတ္တရာစိတ်သည် သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ် ဖြစ်၍ ကာမာဝစရ ဥပေက္ခာ ဇောနောင်ဖြစ်သော လောကုတ္တရာစိတ်သည် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါးလုံးကို သောမနဿ, ဥပေက္ခာ နှစ်ပါးလုံး၌ သွင်းယူရမည်။

လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး ပြီး၏။

စိတ်အကျဉ်း ၈၉-ပါးရေတွက်ပုံ

(က)	လောကီစိတ်	....	၈၁-ပါး
(ခ)	လောကုတ္တရာစိတ်	....	၈-ပါး
		ပေါင်း	၈၉-ပါး

စိတ်အကျဉ်း ၈၉-ပါးကို ဝေဒနာအားဖြင့် ခွဲပုံ

သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	....	၃၀-ပါး
ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ်	....	၅၅-ပါး
ဒေါမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	....	၂-ပါး
သုခ သဟဂုတ်စိတ်	....	၁-ပါး
ဒုက္ခ သဟဂုတ်စိတ်	....	၁-ပါး
	ပေါင်း	၈၉-ပါး

မှတ်ချက်။　။လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါးသည် သောမနဿ, ဥပေက္ခာ နှစ်ပါးလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော်လည်း ဤ၌ ဥပေက္ခာတွင် သွင်း၍ ရေတွက်ထားသည်။

ဇာတ်အားဖြင့် ခွဲပုံ

အကုသိုလ်စိတ်	....	၁၂-ပါး
ကုသိုလ်စိတ်	....	၂၁-ပါး
ဝိပါက်စိတ်	....	၃၆-ပါး
ကြိယာစိတ်	....	၂၀-ပါး
	ပေါင်း	၈၉-ပါး

စိတ်အကျဉ်း ၈၉-ပါးရေတွက်ပုံ ပြီး၏။

လောကုတ္တရာစိတ်အကျယ် ၄၀-ပါး

(၁)	မဂ်စိတ်	၂၀-ပါး
(၂)	ဖိုလ်စိတ်	၂၀-ပါး
	ပေါင်း	၄၀-ပါး

(၁) မဂ်စိတ် ၂၀-ပါး

(က)	သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်	၅-ပါး
(ခ)	သကဒါဂါမိမဂ်စိတ်	၅-ပါး
(ဂ)	အနာဂါမိမဂ်စိတ်	၅-ပါး
(ဃ)	အရဟတ္တမဂ်စိတ်	၅-ပါး
	ပေါင်း	၂၀-ပါး

(က) သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၅-ပါး

ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ပထမစျာန် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် .... ၁-ပါး

ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ဒုတိယစျာန် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် .... ၁-ပါး

ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော တတိယစျာန် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၁-ပါး

သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော စတုတ္ထဈာန် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် .... ၁-ပါး

ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ပဉ္စမဈာန် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၅-ပါး

(ခ) သကဒါဂါမိမဂ်စိတ် ၅-ပါး

ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ပထမဈာန် သကဒါဂါမိ-မဂ်စိတ် .... ၁-ပါး

ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ဒုတိယဈာန် သကဒါဂါမိမဂ်စိတ် ၁-ပါး

ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော တတိယဈာန် သကဒါဂါမိမဂ်စိတ် ၁-ပါး

သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော စတုတ္ထဈာန် သကဒါဂါမိမဂ်စိတ် .... ၁-ပါး

ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ပဉ္စမဈာန် သကဒါဂါမိမဂ်စိတ် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၅-ပါး

(ဂ) အနာဂါမိမဂ်စိတ် ၅-ပါး

ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ပထမစျာန် အနာဂါမိမဂ်စိတ် .... ၁-ပါး

ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ဒုတိယစျာန် အနာဂါမိမဂ်စိတ် ၁ ပါး

ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော တတိယစျာန် အနာဂါမိမဂ်စိတ် .... ၁-ပါး

သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော စတုတ္ထစျာန် အနာဂါမိမဂ်စိတ် .... ၁-ပါး

ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ပဉ္စမစျာန် အနာဂါမိမဂ်စိတ် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၅-ပါး

(ဃ) အရဟတ္တမဂ်စိတ် ၅-ပါး

ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ပထမစျာန် အရဟတ္တမဂ်စိတ် .... ၁-ပါး

ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ဒုတိယစျာန် အရဟတ္တမဂ်စိတ် ၁-ပါး

ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော တတိယစျာန် အရဟတ္တမဂ်စိတ် .... ၁-ပါး

သုခ, ကေဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော စတုတ္ထဈာန် အရဟတ္တမဂ်စိတ် .... ၁-ပါး

ဥပေက္ခာ, ကေဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွ ဖြစ်သော ပဥ္စမဈာန် အရဟတ္တမဂ်စိတ် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၅-ပါး

မဂ်စိတ် ၂၀-ပါးကို ဝေဒနာအားဖြင့်ခွဲပုံ

သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်.... .... ၁၆-ပါး

ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ် .... ၄-ပါး

ပေါင်း ၂၀-ပါး

ဈာန်အားဖြင့်ခွဲပုံ

ပဌမဈာန်စိတ် .... ၄-ပါး

ဒုတိယဈာန်စိတ် .... ၄-ပါး

တတိယဈာန်စိတ် .... ၄-ပါး

စတုတ္ထဈာန်စိတ် .... ၄-ပါး

ပဥ္စမဈာန်စိတ် .... ၄-ပါး

ပေါင်း ၂၀-ပါး

(၂) ဖိုလ်စိတ် ၂၀-ပါး

(က)	သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ်	....	၅-ပါး
(ခ)	သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ်	....	၅-ပါး
(ဂ)	အနာဂါမိဖိုလ်စိတ်	....	၅-ပါး
(ဃ)	အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်	....	၅-ပါး
		ပေါင်း	၂၀-ပါး

(က) သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ် ၅-ပါး

ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော ပထမစျာန် သောတာပတ္တိ ဖိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး

ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် တကွ ဖြစ်သော ဒုတိယစျာန် သောတာပတ္တိ ဖိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး

ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးနှင့်တကွ ဖြစ်သော တတိယစျာန် သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ် ၁-ပါး

သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော စတုတ္ထစျာန် သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး

ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့်တကွဖြစ် သော ပဉ္စမစျာန် သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၅-ပါး

(ခ) သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ် ၅-ပါး

ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော ပထမစျာန် သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး

ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော ဒုတိယစျာန် သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး

ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော တတိယစျာန် သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ်.... ၁-ပါး

သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော စတုတ္ထစျာန် သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ်.... .... ၁-ပါး

ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော ပဉ္စမစျာန် သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၅-ပါး

(ဂ) အနာဂါမိဖိုလ်စိတ် ၅-ပါး

ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော ပထမစျာန် အနာဂါမိဖိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး

ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော ဒုတိယစျာန် အနာဂါမိဖိုလ်စိတ် ၁-ပါး

ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော တတိယစျာန် အနာဂါမိဖိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး

သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့်တကွဖြစ်
သော စတုတ္ထစျာန် အနာဂါမိဖိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး

ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့်တကွဖြစ်
သော ပဉ္စမစျာန် အနာဂါမိဖိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၅-ပါး

(ဃ) အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် ၅-ပါး

ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ
၅-ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော ပဌမစျာန် အရဟတ္တ
ဖိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး

ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့်
တကွဖြစ်သော ဒုတိယစျာန် အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် ၁-ပါး

ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးနှင့်တကွ
ဖြစ်သော တတိယစျာန် အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး

သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော
စတုတ္ထစျာန် အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး

ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့်တကွဖြစ်
သော ပဉ္စမစျာန် အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၅-ပါး

ဖိုလ်စိတ် ၂၀-ကို ဝေဒနာအားဖြင့်ခွဲပုံ

သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	၁၆-ပါး
ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ်	၄-ပါး
ပေါင်း	၂၀-ပါး

ဈာန်အားဖြင့်ခွဲပုံ

ပထမဈာန်စိတ်	၄-ပါး
ဒုတိယဈာန်စိတ်	၄-ပါး
တတိယဈာန်စိတ်	၄-ပါး
စတုတ္ထဈာန်စိတ်	၄-ပါး
ပဉ္စမဈာန်စိတ်	၄-ပါး
ပေါင်း	၂၀-ပါး

လောကုတ္တရာစိတ် အကျယ် ၄၀-ကို ဝေဒနာအားဖြင့်ခွဲပုံ

သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	၃၂-ပါး
ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ်	၈-ပါး
ပေါင်း	၄၀-ပါး

ဈာန်အားဖြင့် ခွဲပုံ

ပထမဈာန်စိတ်	....	....	....	၈-ပါး
ဒုတိယဈာန်စိတ်	....	....	....	၈-ပါး
တတိယဈာန်စိတ်	....	....	....	၈-ပါး
စတုတ္ထဈာန်စိတ်	....	....	....	၈-ပါး
ပဉ္စမဈာန်စိတ်	....	....	....	၈-ပါး
			ပေါင်း	၄၀-ပါး

မှတ်ချက်။ ။လောကုတ္တရာစိတ်သည် ဝိပဿနာ နိယာမ ပုဂ္ဂိုလ်၏အစွမ်းအားဖြင့် အကျဉ်း ၈-ပါးဖြစ်၍ ဈာနနိယာမပုဂ္ဂိုလ်၏အစွမ်းအားဖြင့် အကျယ် ၄၀-ပါးဖြစ်ပါသည်။

သောဘဏစိတ်အကျဉ်း ၅၉-ပါး

ကာမာဝစရ သောဘဏစိတ်	....	....	၂၄-ပါး
မဟဂ္ဂုတ်စိတ်	....	....	၂၇-ပါး
လောကုတ္တရာစိတ်	....	....	၈-ပါး
		ပေါင်း	၅၉-ပါး

သောဘဏစိတ်အကျယ် ၉၁-ပါး

ကာမာဝစရသောဘဏစိတ်....	....	၂၄-ပါး
မဟဂ္ဂုတ်စိတ်	....	၂၇-ပါး

လောကုတ္တရာစိတ်	....	....	၄၀-ပါး
		ပေါင်း	၉၁-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ကာမသောဘဏစိတ် ၂၄-ပါးနှင့် မဟဂ္ဂုတ်စိတ်, လောကုတ္တရာစိတ်များကို အပြစ်မရှိ တင့်တယ်သော အလောဘစသော ဟိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သောကြောင့် သောဘဏစိတ်ဟု ခေါ်သည်။

သဟိတ်စိတ်အကျဉ်း ၇၁-ပါး

အကုသိုလ်စိတ်	....	....	....	၁၂-ပါး
ကာမသောဘဏစိတ်		....	....	၂၄-ပါး
မဟဂ္ဂုတ်စိတ်	....	....	....	၂၇-ပါး
လောကုတ္တရာစိတ်		....	....	၈-ပါး
			ပေါင်း	၇၁-ပါး

သဟိတ်စိတ်အကျယ် ၁၀၃-ပါး

အကုသိုလ်စိတ်	....	....	....	၁၂-ပါး
ကာမသောဘဏစိတ်		....	....	၂၄-ပါး
မဟဂ္ဂုတ်စိတ်	....	....	....	၂၇-ပါး
လောကုတ္တရာစိတ်		....	....	၄၀-ပါး
			ပေါင်း	၁၀၃-ပါး

မဟဂ္ဂုတ်, လောကုတ္တရာစိတ်ကို ဈာန်အားဖြင့်ခွဲပုံ

ပထမဈာန်စိတ်	....	....	....	၁၁-ပါး
ဒုတိယဈာန်စိတ်	....	....	....	၁၁-ပါး
တတိယဈာန်စိတ်	....	....	....	၁၁-ပါး
စတုတ္ထဈာန်စိတ်	....	....	....	၁၁-ပါး
ပဥ္စမဈာန်စိတ်	....	....	....	၂၃-ပါး
			ပေါင်း	၆၇-ပါး

စိတ်အကျယ် ၁၂၁-ပါးကို ဝေဒနာအားဖြင့်ခွဲပုံ

သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	....	....	၆၂-ပါး
ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ်	....	....	၅၅-ပါး
ဒေါမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	....	....	၂-ပါး
သုခ သဟဂုတ်စိတ်	....	....	၁-ပါး
ဒုက္ခ သဟဂုတ်စိတ်	....	....	၁-ပါး
		ပေါင်း	၁၂၁-ပါး

ဇာတ်အားဖြင့် ခွဲပုံ

အကုသိုလ်စိတ်	....	....	....	၁၂-ပါး
ကုသိုလ်စိတ်	....	....	....	၃၇-ပါး
ဝိပါက်စိတ်	....	....	....	၅၂-ပါး
ကြိယာစိတ်	....	....	....	၂၀-ပါး
			ပေါင်း	၁၂၁-ပါး

ဇောစိတ် ၅၅-ပါး

(က) ကာမဇော စိတ်	....	....	၂၉-ပါး
(ခ) အပ္ပနာဇော စိတ်	....	....	၂၆-ပါး
		ပေါင်း	၅၅-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစိတ်များသည် အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားလျက် လျင်မြန်သော အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ဖြစ်တတ်သောကြောင့် ဇောစိတ်ဟု ခေါ်သည်။

(က) ကာမဇောစိတ် ၂၉-ပါး

အကုသိုလ်စိတ်	....	....	....	၁၂-ပါး
ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်	....	....	....	၁-ပါး
မဟာကုသိုလ်စိတ်	....	....	....	၈-ပါး
မဟာကြိယာစိတ်	....	....	....	၈-ပါး
			ပေါင်း	၂၉-ပါး

(ခ) အပ္ပနာဇောစိတ် ၂၆-ပါး

မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်စိတ်	....	....	၉-ပါး
မဟဂ္ဂုတ်ကြိယာစိတ်	....	....	၉-ပါး
လောကုတ္တရာစိတ်	....	....	၈-ပါး
		ပေါင်း	၂၆-ပါး

စိတ်ပိုင်း သရုပ်ခွဲနည်း ပြီး၏။

စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာမှတ်သားဖွယ် အစိပ္ပါယ်များ

၁။ အဘိဓမ္မတ္ထနှင့် ပရမတ္ထအထူး

အဘိဓမ္မတ္ထအရ—စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်, ပညတ်ဟု ၅-ပါး ရှိပါသည်။

ပရမတ္ထအရ—စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်ဟု ၄-ပါးသာ ရှိပါသည်။

မှတ်ချက်။ ။အဘိဓမ္မေ ဝုတ္တာ အတ္ထာ အဘိဓမ္မတ္ထာ-ဟူသော ဝစနတ္ထအရ ဖော်ပြခြင်းဖြစ်၏။

၂။ ပရမတ္ထ ၄-ပါး အစိပ္ပါယ်

အာရုံကို သိတတ်သောကြောင့် .... စိတ်။

စိတ်၌ မှီ၍ဖြစ်တတ်သောကြောင့် .... စေတသိက်။

အအေး အပူစသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ဖြင့် ဖောက်ပြန်တတ်သောကြောင့် .... ရုပ်။

တဏှာမှ ထွက်မြောက်တတ်သောကြောင့် .... နိဗ္ဗာန် မည်ပါသည်။

၃။ နာမ်တရား ဖောက်ပြန်မှုကို ရုပ်ဟု မခေါ်ပုံ

နာမ်တရားတို့၏ ဖောက်ပြန်မှုသည် မထင်ရှားသော ဖောက်ပြန်မှုဖြစ်သောကြောင့် ရုပ်ဟု မခေါ်ရပါ၊ ထင်ရှားသော ဖောက်ပြန်မှုကိုသာ ရုပ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

၄-သင်္ခါရမည်ပုံ

ထိုထိုကိစ္စ၌ ဆုတ်နစ်သော စိတ်အားကို ထက်သန်စေနိုင်သည့် မိမိ့သူတပါးသန္တာန်ဖြစ်သော လုံ့လပယောဂကို သင်္ခါရဟု ခေါ်သည်။

၅-အကုသိုလ်အရာ သောမနဿဖြစ်ကြောင်း ၃-ပါး

၁။ သောမနဿဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊
၂။ ဣဋ္ဌာရုံဖြစ်ခြင်း၊
၃။ မနက်နဲသော သဘောရှိခြင်း။

၆-အကုသိုလ်အရာ ဥပေက္ခာဖြစ်ကြောင်း ၃-ပါး

၁။ ဥပေက္ခာဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊
၂။ ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံဖြစ်ခြင်း၊
၃။ နက်နဲသော သဘောရှိခြင်း။

၇-ဒေါမနဿဖြစ်ကြောင်း ၂-ပါး

၁။ အနိဋ္ဌာရုံဖြစ်ခြင်း၊
၂။ အာဃာတဝတ္ထု ၉-ပါးရှိခြင်း။

၈-ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်ဖြစ်ကြောင်း ၂-ပါး

၁။ မိမိသည် မိစ္ဆာအယူရှိခြင်း၊
၂။ မိမိနှင့်ပေါင်းသင်းသောသူသည် မိစ္ဆာအယူရှိခြင်း။

၉-အသင်္ခါရိကဖြစ်ကြောင်း ၅-ပါး

၁။ လျောက်ပတ်သော ဥတုဒေသ၊

၂။ လျောက်ပတ်သော အရိပ်အာဝါသ၊

၃။ လျောက်ပတ်သော ခဲဘွယ်ဘောဇဉ်၊

၄။ လျောက်ပတ်သော အဝတ်သင်္ကန်း၊

၅။ လျောက်ပတ်သော အဆွေခင်ပွန်း။

၁၀-ဒေါမနဿနှင့်ပဋိဃအထူး

ဒေါမနဿသည် ဝေဒနက္ခန္ဓာ၌ ပါဝင်၍ အနိဋ္ဌာရုံကို ခံစားခြင်းသဘောရှိသည်။ တရားကိုယ်အားဖြင့် ဝေဒနာ စေတသိက်ဖြစ်သည်။

ပဋိဃသည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ပါဝင်၍ ကြမ်းတမ်းခက် ထန်ခြင်း သဘောရှိသည်။ တရားကိုယ်အားဖြင့် ဒေါသ စေတသိက်ဖြစ်သည်။

၁၁-စက္ခုဝိညာဏ်ဖြစ်ကြောင်း ၄-ပါး

၁။ စက္ခုပသာဒ

၂။ ရူပါရုံ

၃။ အာလောက (အလင်းရောင်)

၄။ မနသိကာရ (အာရုံ၌ ကိုင်းညွှတ်ခြင်းသဘော)

၁၂-သောတဝိညာဏ်ဖြစ်ကြောင်း ၄-ပါး

၁။ သောတပသာဒ
၂။ သဒ္ဒါရုံ
၃။ အာကာသ (အပိတ်အဆီးကင်းမဲ့သော ဟင်းလင်း အပြင်)
၄။ မနသိကာရ

၁၃-ဃာနဝိညာဏ်ဖြစ်ကြောင်း ၄-ပါး

၁။ ဃာနပသာဒ
၂။ ဂန္ဓာရုံ
၃။ ဝါတ (အနံ့ကိုဆောင်၍ လာသောလေ 'ဝါယော ဓာတ်')
၄။ မနသိကာရ

၁၄-ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြစ်ကြောင်း ၄-ပါး

၁။ ဇိဝှါပသာဒ
၂။ ရသာရုံ
၃။ အာပ (စိမ့်စိုယိုစီးသော 'အာပေါဓာတ်')
၄။ မနသိကာရ

၁၅-ကာယဝိညာဏ်ဖြစ်ကြောင်း ၄-ပါး

၁။ ကာယပသာဒ
၂။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ
၃။ ထဒ္ဓ (ခက်မာသော'ပထဝီဓာတ်')
၄။ မနသိကာရ

၁၆-ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ မနောဝိညာဏ်ဖြစ်ကြောင်း ၄-ပါး

၁။ ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ

၂။ ဓမ္မာရုံ

၃။ ဟဒယဝတ္ထု

၄။ မနသိကာရ

၁၇-စတုဝေါကာရဘုံ၌ မနောဝိညာဏ်ဖြစ်ကြောင်း ၃-ပါး

၁။ ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ

၂။ ဓမ္မာရုံ

၃။ မနသိကာရ

၁၈-ကုသလဝိပါက်၌ သန္တီရဏ ၂-ပါးဖြစ်ပုံ

အတိဣဋ္ဌာရုံ,ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဝေဒနာ ပြားသောကြောင့် ကုသလဝိပါက်၌ သန္တီရဏ ၂-ပါး ဖြစ်ရသည်။

၁၉-မနသိကာရ ၃-မျိုး

(၁)	ဝီထိပဋိပါဒက မနသိကာရ	၁-ပါး
(၂)	ဇဝနပဋိပါဒက မနသိကာရ....	၁-ပါး
(၃)	အာရမ္မဏပဋိပါဒက မနသိကာရ	၁-ပါး
	ပေါင်း	၃-ပါး

(၁) ဝိထိပဋိပါဒက မနသိကာရ။ ။ပဉ္စဒွါရဝီထိ၌ အာရုံကို စီရင်တတ် ရှေ့ဆောင်သွားတတ်သောကြောင့် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ကို ဝိထိပဋိပါဒက မနသိကာရဟု ခေါ်သည်။

(၂) ဇဝနပဋိပါဒက မနသိကာရ။ ။မနောဒွါရဝီထိ၌ အာရုံကို စီရင်တတ်ရှေ့ဆောင်သွားတတ်သောကြောင့် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ကို ဇဝနပဋိပါဒက မနသိကာရဟု ခေါ်သည်။

(၃) အာရမ္မဏပဋိပါဒက မနသိကာရ။ ။အာရုံ၌ စိတ်ကို စီရင်တတ် ရှေ့ဆောင်သွားတတ်သောကြောင့် မနသိကာရစေတသိက်ကို အာရမ္မဏပဋိပါဒက မနသိကာရဟု ခေါ်သည်။

၂၀-မဟာကုသိုလ်အရာ၌ သောမနဿဖြစ်ကြောင်း ၉-ပါး

၁။ လျောက်ပတ်သော အလှူဝတ္ထု၊
၂။ လျောက်ပတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၊
၃။ လျောက်ပတ်သော အချိန်ကာလ၊
၄။ လျောက်ပတ်သော အရပ်ဒေသ၊
၅။ လျောက်ပတ်သော အဆွေခင်ပွန်း၊
၆။ အယူဝါဒစင်ကြယ်ခြင်း၊
၇။ အလှူ၏ အကျိုးကိုသိခြင်း၊
၈။ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ဂုဏ်ကို သိခြင်း၊
၉။ သောမနဿဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေခြင်း။

၂၁-မဟာကုသိုလ်အရာ၌ ဉာဏသမ္ပယုတ်ဖြစ်ကြောင်း ၅-ပါး

၁။ ရှေးဘဝက ပညာတတ်ဘို့ရန် ရည်သန်၍ သူတပါးကို ဟောကြားပြသ ပို့ချခဲ့ဘူးခြင်း၊

၂။ ရှေးဘဝက ပညာတတ်ဘို့ရန် ရည်သန်၍ အလှူပေးခဲ့ဘူးခြင်း၊

၃။ အပြစ်ကင်းသော အတတ်ပညာကို သင်ကြားဘူးခြင်း၊

၄။ ပညာဒသက အရွယ်သို့ရောက်၍ ပညိန္ဒြေရင့်ကျက်ခြင်း၊

၅။ ကုသိုလ်ပြုလုပ်သောအခါ လောဘ, ဒေါသ, မောဟ မခြံရံခြင်း။

၂၂-မဟာကုသိုလ်အရာ အသင်္ခါရိက ဖြစ်ကြောင်း ၂-ပါး

၁။ အာဝါသသပ္ပါယစသည် အစွမ်းကြောင့် ကိုယ်, စိတ် ကျန်းမာရွှင်လန်းခြင်း၊

၂။ ရှေးဘဝက ဒါနစသည်ပြုလုပ်သော အလေ့ရှိခဲ့ခြင်း။

မှတ်ချက်။ ။ဤအကြောင်းတို့နှင့် မညီလျှင် ဥပေက္ခာ, ဝိပ္ပယုတ်,သသင်္ခါရိကဖြစ်သည်။

၂၃-စျာန်အင်္ဂါ, စျာန်, စျာန်စိတ်

စျာန်အင်္ဂါ = ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာကို စျာန်အင်္ဂါဟု ခေါ်သည်။

ဈာန်　= ထိုငါးပါးအပေါင်းကို ဈာန်ဟုခေါ်သည်။
ဈာန်စိတ်　= ထိုဈာန်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်ကို ဈာန်စိတ်ဟုခေါ်သည်။

၂၄-ဈာန်မည်ပုံ

ကသိုဏ်းစသော အာရုံကိုကပ်၍ ရှုတတ်သောကြောင့်၎င်း, ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏတရားများကို ရှို့မြိုက်လောင်ကျွမ်း ပယ်ခွါတတ်သောကြောင့်၎င်း ဈာန်မည်သည်။

၂၅-ဈာန်င်တို့က အသီးသီးပယ်အပ်သော နီဝရဏများ

၁။ ဝိတက်သည်　– ထိန, မိဒ္ဓနီဝရဏကိုပယ်သည်။
၂။ ဝိစာရသည်　– ဝိစိကိစ္ဆာနီဝရဏကို ပယ်သည်။
၃။ ပီတိသည်　– ဗျာပါဒနီဝရဏကို ပယ်သည်။
၄။ သုခသည်　– ဥဒ္ဒစ္စ, ကုက္ကုစ္စနီဝရဏကို ပယ်သည်။
၅။ ဥပေက္ခာသည်　– ဥဒ္ဒစ္စ, ကုက္ကုစ္စနီဝရဏကို ပယ်သည်။
၆။ ဧကဂ္ဂတာသည်　– ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏကို ပယ်သည်။

၂၆-ဝိညာဏဉ္စာယတနကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာ၌ ပါသော ဝိညာဏ ၃-ပါး အထူး

၁။ ဝိညာဏဉ္စာယတနကုသိုလ်၌ပါသော ဝိညာဏအရ ဤဘဝ, ရှေးဘဝ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ ဖြစ်ဘူးသော အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်သည်။

၂။ ဝိညာဏဉ္စာယတနဝိပါက်စိတ်၌ပါသော ဝိညာဏအရရှေးဘဝအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်ဘူးသော အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်သည်။

၃။ ဝိညာဏဉ္စာယတနကြိယာစိတ်၌ပါသော ဝိညာဏအရ ဤဘဝ, ရှေးဘဝ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်ဘူးသော အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်စိတ်နှင့် ဤဘဝ၌သာ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ ဖြစ်ဘူးသော အာကာသာနဉ္စာယတနကြိယာစိတ်ဖြစ်သည်။

၂၇-မဂ္ဂင်,မဂ်,မဂ်စိတ်

၁-မဂ္ဂင်

၁။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ

၂။ သမ္မာသင်္ကပ္ပ

၃။ သမ္မာဝါစာ

၄။ သမ္မာကမ္မန္တ

၅။ သမ္မာအာဇီဝ

၆။ သမ္မာဝါယာမ

၇။ သမ္မာသတိ

၈။ သမ္မာသမာဓိ

၎င်း ၈-ပါးတို့မှ တပါးပါးကို မဂ္ဂင်ဟု ခေါ်သည်။

၂-မဂ်

မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးအပေါင်းကို မဂ်ဟု ခေါ်သည်။

၃-မဂ်စိတ်

မဂ်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်ကို မဂ်စိတ်ဟု ခေါ်သည်။

၂ဂ-မဂ်စိတ် ၄-ပါး ပြားပုံ

၁။ ဈာန်ငြ၏ မသက်ခြင်း

၂။ ဈာန်ငြ၏ ထက်ခြင်း

၃။ ဈာန်ငြ၏ အလွန်ထက်ခြင်း

၄။ ဈာန်ငြ၏ အလွန့်အလွန်ထက်ခြင်းအားဖြင့် လေးမျိုး ပြားသည့်အတွက် သံယောဇဉ်ကို ပယ်ပုံလေးမျိုး ပြားသောကြောင့် မဂ်စိတ်လေးမျိုး ပြားသည်။

၂၉-လောကုတ္တရာကုသိုလ် ၄-ပါး ပြားပုံ

မဂ် ၄-ပါးပြားသောကြောင့် လောကုတ္တရာကုသိုလ်လေး ပါးပြားသည်။

၃၀-လောကုတ္တရာဝိပါက် ၄-ပါးပြားပုံ

ကုသိုလ် ၄-ပါးပြားသောကြောင့် ကုသိုလ်၏အကျိုးဖြစ်သော ဝိပါက်လည်း လေးပါးပြားသည်။

၃၁-လောကုတ္တရာစိတ်၌ ကြိယာမရှိပုံ

ဘုရား,ရဟန္တာတို့ပြုသော ကောင်းမှုတို့သည် ပြုကာမျှ 'ကြိယာ'သာ ဖြစ်သည်၊ ယင်းကောင်းမှုတို့သည် အကျိုး မပေးတော့ချေ။ ထို့ကြောင့် ကောင်းမှုပြုစဉ်အခါ ဘုရား ရဟန္တာတို့သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်သော စိတ်ကို ကြိယာစိတ်ဟု ခေါ်သည်။

တနည်းအားဖြင့်ဆိုသော် ဘုရား, ရဟန္တာတို့ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်သော ကုသိုလ်စိတ်မျိုးကို ကြိယာစိတ်ဟု ခေါ်ပေ သည်။ စင်စစ်အားဖြင့် မဂ်စိတ်သည် လောကုတ္တရာ ကုသိုလ် စိတ်ပင် ဖြစ်သည်၊ သို့သော်လည်း မဂ်စိတ်မှာ တကြိမ်သာ ဖြစ်ပေါ်ရိုးရှိသည်၊ တကြိမ်ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်ပြီးနောက် ယင်းမဂ်စိတ်မျိုး တဖန် ထပ်မံ၍ မဖြစ်တော့ပေ။ ဘုရား ရဟန္တာတို့သန္တာန်၌လည်း လောကုတ္တရာကုသိုလ်ဟုခေါ်သည့် မဂ်စိတ်တို့သည် တဖန်ထပ်မံ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း မရှိနိုင်တော့သဖြင့် လောကုတ္တရာ၌ ကြိယာစိတ်ဟု မရှိချေ။

၃၂-လောကုတ္တရာစိတ် ၁၂-ပါး မဖြစ်ပုံ

လောကုတ္တရာစိတ်၌ ကြိယာမရှိခြင်းကြောင့် လောကုတ္တ- ရာစိတ် ၁၂-ပါး မဖြစ်နိုင်။

၃၃-သောတာပန် မည်ပုံ

အရိယာမဂ်တည်းဟူသော အယဉ်သို့ ရှေးဦးစွာ ရောက် တတ်သောကြောင့် သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်သည်။

၃၄-သကဒါဂါမ်မည်ပုံ

ဤလူ့ပြည်သို့ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် တကြိမ်သာ လာတတ်သောကြောင့် သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်သည်။

၃၅-သကဒါဂါမ် ၅-မျိုး

၁။ လူ့ပြည်၌ သကဒါဂါမိဖိုလ်ကိုရ၍ လူ့ပြည်၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံသော သကဒါဂါမ်၊

၂။ နတ်ပြည်၌ သကဒါဂါမိဖိုလ်ကို ရ၍ နတ်ပြည်၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံသော သကဒါဂါမ်၊

၃။ လူ့ပြည်၌ သကဒါဂါမိဖိုလ်ကို ရ၍ နတ်ပြည်၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံသော သကဒါဂါမ်၊

၄။ နတ်ပြည်၌ သကဒါဂါမိဖိုလ်ကို ရ၍ လူ့ပြည်၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံသော သကဒါဂါမ်၊

၅။ လူ့ပြည်၌ သကဒါဂါမိဖိုလ်ကို ရ၍ နတ်ပြည်၌ ဖြစ်၍ လူ့ပြည်၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံသော သကဒါဂါမ်။

၃၆-သကဒါဂါမိမဂ္ဂစိတ္တုပ္ပါဒ်၌ အလိုရှိအပ်သော သကဒါဂါမ်

အထက်ပါ သကဒါဂါမ် ၅-မျိုးတွင် ငါးယောက်မြောက်ဖြစ်သော သကဒါဂါမ်ကို သကဒါဂါမိမဂ္ဂစိတ္တုပ္ပါဒ်၌ မုချအားဖြင့် ရ၍ ကြွင်းလေးမျိုးကို ဥပစာအားဖြင့် ရသည်။

၃၇-အနာဂါမ်မည်ပုံ

ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ကာမဘုံသို့ မလာသောကြောင့် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်သည်။

၃၈-အနာဂါမ် ၅-မျိုး

(သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ဖြစ်သော အနာဂါမ်)

၁။ အသက်တမ်းရှေ့ထက်ဝက်အတွင်း၌ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုလေ့ရှိသော အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဂါမ်။

၂။ အသက်တမ်းရှေ့ထက်ဝက်ကိုကျော်လွန်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုလေ့ရှိသော ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဂါမ်။

၃။ လွန်စွာအားမထုတ်ရဘဲ ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုလေ့ရှိသော အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဂါမ်။

၄။ အပြင်းအထန် အားထုတ်ရပြီးမှ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုလေ့ရှိသော သသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဂါမ်။

၅။ အထက် အကနိဋ္ဌဘုံသို့ရောက်မှ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုလတ္တံ့သော ဥဒ္ဓံသောတအကနိဋ္ဌဂါမီ အနာဂါမ်။

၃၉-ရဟန္တာမည်ပုံ

ပူဇော်အထူးကို ခံတော်မူထိုက်သောကြောင့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်သည်။

၄၀-သဗ္ဗညုတဉာဏကိစ္စတပ်သောစိတ်

မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးသည် သဗ္ဗညုတ-ဉာဏကိစ္စတပ်သောစိတ်မည်၏။

စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မှတ်သားဖွယ် အဓိပ္ပါယ်များ ပြီး၏။

စိတ်ပိုင်း ပြီး၏။

၂-စေတသိက်ပိုင်း

စေတသိက်လက္ခဏာ ၄-ပါး

၁။ ဧကုပ္ပါဒ =စိတ်နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း၊
(စိတ်နှင့်အတူ ဖြစ်ခြင်း)။

၂။ ဧကနိရောဓ=စိတ်နှင့်တူသော ချုပ်ခြင်း၊
(စိတ်နှင့်အတူ ချုပ်ခြင်း)။

၃။ ဧကာလမ္ဗဏ=စိတ်နှင့်တူသော အာရုံရှိခြင်း၊
(စိတ်နှင့်အာရုံ တူခြင်း)။

၄။ ဧကဝတ္ထုက =စိတ်နှင့်တူသော မှီရာရှိခြင်း၊
(စိတ်နှင့်မှီရာတူခြင်း)။

မှတ်ချက်။ ။ယင်းလက္ခဏာ ၄-ပါးကို စိတ်၌ယှဉ်ခြင်း၏ အမှတ်အသား အင်္ဂါများ ဖြစ်သောကြောင့် "စေတော ယုတ္တလက္ခဏာ" ဟူ၍၎င်း, "သမ္ပယောဂ လက္ခဏာ" ဟူ၍ ၎င်း ခေါ်သေးသည်။

စေတသိက် ၅၂-ပါး

(က)	အညသမာန်းစေတသိက်	....	၁၃-ပါး
(ခ)	အကုသိုလ်စေတသိက်	....	၁၄-ပါး
(ဂ)	သောဘဏစေတသိက်	....	၂၅-ပါး
		ပေါင်း	၅၂-ပါး

(က) အညသမာန်းစေတသိက် ၁၃-ပါး

(၁) သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် .... ၇-ပါး
(၂) ပကိဏ်း စေတသိက် .... ၆-ပါး

ပေါင်း ၁၃-ပါး

မှတ်ချက်။ ။သောဘဏစိတ်ကို ထောက်လျှင် အသောဘဏစိတ်သည် 'အည' မည်၏၊ အသောဘဏစိတ်ကို ထောက်လျှင် သောဘဏစိတ်သည် 'အည' မည်၏။

ထို 'အည' မည်သော တရားတို့နှင့် လိုက်လျော ညီမျှနိုင်သော ကြောင့် ယင်း စေ တ သိက် ၁၃-ပါးကို အညသမာန်းစေတသိက်ဟု ခေါ်သည်။

တနည်း – သောဘဏစိတ်၌ယှဉ်ခိုက် အသောဘဏစိတ်မှတပါး သောဘဏစိတ်နှင့် တူသည်၏အဖြစ်, အသောဘဏစိတ်၌ ယှဉ်ခိုက် သောဘဏစိတ်မှတပါးအသောဘဏစိတ်နှင့်တူသည်၏အဖြစ်ကြောင့် အညသမာန်း စေတသိက်ဟု ခေါ်သည်။

(၁) သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် ၇-ပါး

၁။ ဖဿ .... ၁-ပါး
၂။ ဝေဒနာ .... ၁-ပါး
၃။ သညာ .... ၁-ပါး

၄။ စေတနာ	....	....	....	၁-ပါး
၅။ ဧကဂ္ဂတာ	....	....	....	၁-ပါး
၆။ ဇီဝိတိန္ဒြေ	....	....	....	၁-ပါး
၇။ မနသိကာရ	....	....	....	၁-ပါး
			ပေါင်း	၇-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစေတသိက် ၇-ပါးကို စိတ်အားလုံး၌ ယှဉ်နိုင်သောကြောင့် သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက်ဟု ခေါ်သည်။ (သဗ္ဗစိတ္တ=စိတ်အားလုံး။ သာဓာရဏ=ဆက်ဆံခြင်း။ ဤစေတသိက် ၇-ပါးတို့သည် စိတ်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံယှဉ်တွဲနိုင်သည်။)

သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက်တို့၏ သဘောနှင့် ဥပမာများ

၁-ဖဿ=အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းသဘောရှိသည်။

ယင်းသည် ရှောက်သီးစသည့် ချဉ်သီးစားနေသူကို တွေ့ရသောအခါ တံထွေးစသည် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမျိုးနှင့်တူသည်။

၂-ဝေဒနာ=အာရုံ၏ အရသာကိုခံစားခြင်း သဘောရှိသည်။

ယင်းသည် ခဲဘွယ်ဘောဇဉ်ကို မြိန်ရှက်စွာစားနေသော ရှင်ဘုရင်စသည်နှင့် တူသည်။

၃-သညာ=အာရုံကို မှတ်ခြင်းသဘောရှိသည်။

ယင်းသည် ဗိသုကာဆရာတို့၏ ခဲအမှတ်အသား ပြုခြင်းစသည်နှင့်တူသည်။

၄-စေတနာ=မိမိကိုယ်တိုင်လည်း မိမိကိစ္စကို ဆောင်ရွက်၍ ယှဉ်ဘက်တရားတို့ကိုလည်း ဆိုင်ရာကိစ္စ၌ ဆောင်ရွက်ကြဘို့ရန် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ခြင်းသဘောရှိသည်။

ယင်းသည်တပည့်ကြီး, လက်သမားကြီး, ဗိုလ်မှူး ကြီးစသည်နှင့်တူသည်။

၅-ဧကဂ္ဂတာ=အာရုံတခု၌ တည်တံ့ခြင်း တည်ကြည်ခြင်း သဘောရှိသည်။

ယင်းသည် ကျောက်တိုင်စသည်နှင့် တူသည်။

၆-ဇီဝိတိန္ဒြေ=ယှဉ်ဘက်တရားတို့ကို စောင့်ထိန်းခြင်းသဘော ရှိသည်။

ယင်းသည် ကြာကိုစောင့်ရှောက်ထားသော ရေ စသည်နှင့် တူသည်။

၇-မနသိကာရ = စိတ်ကို အာရုံသို့ ဖြောင့်စွာရောက်အောင် ပြုပေးခြင်းသဘောရှိသည်။

ယင်းသည် အာဇာနည်မြင်းကို မောင်းနှင်သော ရထားထိန်းစသည်နှင့် တူသည်။

(၂) ပကိဏ်းစေတသိက် ၆-ပါး

၁။	ဝိတက်	၁-ပါး
၂။	ဝိစာရ	၁-ပါး
၃။	အဓိမောက္ခ....	၁-ပါး
၄။	ဝီရိယ	၁-ပါး
၅။	ပီတိ	၁-ပါး
၆။	ဆန္ဒ	၁-ပါး
	ပေါင်း	၆-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစေတသိက် ၆-ပါးကို စိတ်အားလုံး၌ မယှဉ်ဘဲ အချို့အချို့သော စိတ်တို့၌ ရောရော ပြွမ်ပြွမ်းယှဉ်သော စေတသိက်များ ဖြစ်သောကြောင့် ပကိဏ်းစေတသိက်ဟု ခေါ်သည်။

ပကိဏ်းစေတသိက်တို့၏ သဘောနှင့် ဥပမာများ

၁-ဝိတက်=ယှဉ်ဘက်တရားတို့ကို အာရုံသို့ တင်ပေးခြင်း၊ ကြံစည်ခြင်း သဘောရှိသည်။

ယင်းသည် ခေါင်းလောင်းကို ထိုးသောအခါ ရှေးဦးစွာထွက်ပေါ်လာသော အသံနှင့်တူသည်။

၂-ဝိစာရ=အာရုံကို သုံးသပ်ခြင်း (ထပ်၍ ထပ်၍ ယူခြင်း) သဘောရှိသည်။

ယင်းသည် ခေါင်းလောင်းထိုးသောအခါ ဆက်၍ ထွက်နေသော ကြေးညည်းသံနှင့်တူသည်။

၃-အဓိမောက္ခ=အာရုံကို ဆုံးဖြတ်ခြင်းသဘောရှိသည်။
ယင်းသည် တရားသူကြီးစသည်နှင့် တူသည်။

၄-ဝီရိယ=အားထုတ်ခြင်း ထောက်ပံ့ခြင်း သဘောရှိသည်။
ယင်းသည် အိမ်ကိုထောက်ကန်ထားသော ကျွား စသည်နှင့် တူသည်။

၅-ပီတိ=အာရုံကို နှစ်သက်ခြင်း သဘောရှိသည်။
ယင်းသည် ရေဆာနေခိုက် ရေကို မြင်သောသူနှင့် တူသည်။

၆-ဆန္ဒ=အာရုံကို လိုလားတောင့်တခြင်း သဘောရှိသည်။
ယင်းသည် တစုံတခုကို ယူဘို့ရန် လက်လှမ်းနေသူနှင့် တူသည်။

အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး ပြီး၏။

(ခ) အကုသိုလ်စေတသိက် ၁၄-ပါး

၁။	မောဟ	၁-ပါး
၂။	အဟိရိက	၁-ပါး
၃။	အနောတ္တပ္ပ	၁-ပါး
၄။	ဥဒ္ဓစ္စ	၁-ပါး
၅။	လောဘ	၁-ပါး
၆။	ဒိဋ္ဌိ	၁-ပါး
၇။	မာန	၁-ပါး
၈။	ဒေါသ	၁-ပါး

၉။	ဣဿာ	....	....	....	၁-ပါး
၁၀။	မစ္ဆရိယ	....	....	....	၁-ပါး
၁၁။	ကုက္ကုစ္စ	....	....	....	၁-ပါး
၁၂။	ထိန	....	....	....	၁-ပါး
၁၃။	မိဒ္ဓ	....	....	....	၁-ပါး
၁၄။	ဝိစိကိစ္ဆာ	....	....	....	၁-ပါး
				ပေါင်း	၁၄-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစေတသိက် ၁၄-ပါးကို အကုသိုလ်စိတ်၌သာ ယှဉ်သော စေတသိက်ဖြစ်သောကြောင့် အကုသိုလ်စေတသိက်ဟု ခေါ်သည်။

အကုသိုလ်စေတသိက်တို့၏ သဘောနှင့် ဥပမာများ

၁-မောဟ=အာရုံ၏ အမှန်သဘောကို ဖုံးကွယ်ခြင်းသဘော ရှိသည်။

ယင်းသည် အင်္ဂါ ၄-ပါးရှိသော အမိုက်မှောင်နှင့် တူသည်။

၂-အဟိရိက=ဒုစရိုက်တရားမှ မရှက်ခြင်းသဘော ရှိသည်။

ယင်းသည် မစင်ကို စားရန် မရှက်သော ရွာဝက်နှင့် တူသည်။

၃-အနောတ္တပ္ပ=ဒုစရိုက်တရားမှ မကြောက်လန့်ခြင်း သဘော ရှိသည်။

ယင်းသည် မီးကို မကြောက်သော ပိုးဖလံနှင့် တူသည်။

၄-ဥဒ္ဓစ္စ=ပျံ့လွင့်ခြင်းသဘော ရှိသည်။

ယင်းသည် လွင့်တက်နေသော ပြာနှင့် တူသည်။

၅-လောဘ= လောကီအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့၌ လိုချင်ခြင်း သဘောရှိသည်။

ယင်းသည် မျောက်နှဲစေးနှင့် တူသည်။

၆-ဒိဋ္ဌိ=မှားယွင်းစွာ သိမြင်ခြင်းသဘော ရှိသည်။

ယင်းသည် မျက်စေ့လည် လမ်းမှားသူနှင့်တူသည်။

၇-မာန=ထောင်လွှားတက်ကြွခြင်း သဘောရှိသည်။

ယင်းသည် တံခွန်မှန်ကင်းနှင့် တူသည်။

၈-ဒေါသ=ခက်ထန်ကြမ်းတမ်းခြင်းသဘော ရှိသည်။

ယင်းသည် တုတ် လှံတံဖြင့် ရိုက်ခတ်အပ်သော မြွေဟောက်နှင့် တူသည်။

၉-ဣဿာ=သူတပါး ဂုဏ်သိရ်စည်းစိမ်ချမ်းသာကို ငြူစူခြင်း စောင်းမြောင်းခြင်း(မနာလိုခြင်း)သဘော ရှိသည်။

ယင်းသည် မီးလျှံနှင့် တူသည်။

၁၀-မစ္ဆရိယ=မိမိစည်းစိမ်ကို သူတပါးတို့နှင့် မဆက်ဆံစေလို ခြင်း နှမြောဝန်တိုခြင်းသဘောရှိသည်။

ယင်းသည် ခါးစပ်သော အရသာနှင့် တူသည်။

၁၁-ကုက္ကုစ္စ=ဒုစရိုက်ကို ပြုပြီး၍ရှင်း,သုစရိုက်ကို မပြုခဲ့မိ၍ ရှင်း နှောင်တ တဖန် စိုးရိမ် ပူပန်ခြင်း သဘော ရှိသည်။

ယင်းသည် ကျွန်မနှင့် တူသည်။

၁၂-ထိန=စိတ်မရွှင်လန်းပဲ ခပ်ထိုင်းထိုင်းဖြစ်နေခြင်းသဘော ရှိသည်။

ယင်းသည် နေထိသောပန်းနှင့် တူသည်။ ဝီရိယ ကင်းမဲ့သည့် ပျင်းရိနေသူနှင့်လည်း တူသည်။

၁၃-မိဒ္ဓ=ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ မရွှင်လန်းဘဲ မှိုင်းတိုင်း တိုင်း ဖြစ်နေခြင်းသဘောရှိသည်။

ယင်းသည် မီးထိသော ကြက်တောင်နှင့် တူသည်။ အလုပ် မလုပ်နိုင်လောက်အောင် အားအင် ချည့်နဲ့ သော နလံထ လူမမာနှင့်လည်း တူသည်။

၁၄-ဝိစိကိစ္ဆာ=ဘုရား, တရားစသည်၌ ယုံမှားခြင်းသဘော ရှိသည်။ (အာရုံ၌ မဆုံးဖြတ်နိုင်သော သဘော ရှိသည်။)

ယင်းသည် လမ်းနှစ်ခွ၌ ရောက်နေသူနှင့် တူသည်။

အကုသိုလ်စေတသိက် ၁၄-ပါး ပြီး၏။

(ဂ) သောဘဏစေတသိက် ၂၅-ပါး

၁-သောဘဏသာဓာရဏစေတသိက်.... .... ၁၉-ပါး
၂-ဝိရတီစေတသိက် .... ၃-ပါး
၃-အပ္ပမညာစေတသိက် .... ၂-ပါး
၄-ပညိန္ဒြေစေတသိက် .... ၁-ပါး
ပေါင်း ၂၅-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစေတသိက် ၂၅-ပါးကို အပြစ်ကင်း၍ ကောင်းကျိုး ချမ်းသာကို ပေးသဖြင့် တင့်တယ် ကောင်းမြတ်သောကြောင့် **သောဘဏ စေတသိက်** ဟု ခေါ်သည်။

၁-သောဘဏသာဓာရဏစေတသိက် ၁၉-ပါး

၁။	သဒ္ဓါ	၁-ပါး
၂။	သတိ	၁-ပါး
၃။	ဟိရီ	၁-ပါး
၄။	ဩတ္တပ္ပ	၁-ပါး
၅။	အလောဘ	၁-ပါး
၆။	အဒေါသ	၁-ပါး
၇။	တတြမဇ္ဈတ္တတာ	၁-ပါး
၈။	ကာယပဿဒ္ဓိ	၁-ပါး
၉။	စိတ္တပဿဒ္ဓိ	၁-ပါး
၁၀။	ကာယလဟုတာ	၁-ပါး
၁၁။	စိတ္တလဟုတာ	၁-ပါး

၁၂။	ကာယမုဒုတာ	၁-ပါး
၁၃။	စိတ္တမုဒုတာ	၁-ပါး
၁၄။	ကာယကမ္မညတာ	၁-ပါး
၁၅။	စိတ္တကမ္မညတာ	၁-ပါး
၁၆။	ကာယပါဂုညတာ	၁-ပါး
၁၇။	စိတ္တပါဂုညတာ	၁-ပါး
၁၈။	ကာယုဇုကတာ	၁-ပါး
၁၉။	စိတ္တုဇုကတာ	၁-ပါး
	ပေါင်း	၁၉-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစေတသိက် ၁၉-ပါးကို သောဘဏစိတ်အားလုံး၌ယှဉ်သောစေတသိက်များဖြစ်သောကြောင့် သောဘဏသာဓာရဏစေတသိက် ဟုခေါ်သည်။

သောဘဏသာဓာရဏစေတသိက်တို့၏ သဘောနှင့် ဥပမာများ

၁-သဒ္ဓါ=မှန်သော ဘုရား, တရား, သံဃာနှင့် ကံ,ကံ၏အကျိုးစသည်ကို ယုံကြည်ခြင်းသဘော ရှိသည်။

ယင်းသည် ရေကိုကြည်စေတတ်သော ပတ္တမြားနှင့်တူသည်။

၂-သတိ=ဘုရား,တရားစသော ကုသိုလ်နှင့်ဆိုင်ရာကို အမှတ်ရခြင်း အောက်မေ့ခြင်းသဘော ရှိသည်။

ယင်းသည် ဘဏ္ဍာထိန်းနှင့် တူသည်။ ရန်သူများ မဝင်လာနိုင်အောင် စောင့်ထိန်းသော တံခါးမှူးနှင့်လည်း တူသည်။

၃-ဟိရီ=ဒုစရိုက်ပြုရမည်ကို ရှက်ခြင်းသဘော ရှိသည်။

ယင်းသည် အမျိုးကောင်းသမီးပျိုနှင့် တူသည်။

၄-ဩတ္တပ္ပ=ဒုစရိုက်ပြုရမည်ကို ကြောက်လန့်ခြင်း သဘော ရှိသည်။

ယင်းသည် ပဋိသန္ဓေကိုယ်ဝန်ရှိမည်ကို ကြောက်လန့်သော ပြည်တန်ဆာမနှင့် တူသည်။

၅-အလောဘ=လောကီအာရုံကာမဂုဏ်ကို မလိုချင် မစုံမက်ခြင်းသဘောရှိသည်၊ (အာရုံ၌ ကပ်ငြိခြင်း မရှိသော သဘော)။

ယင်းသည် ကိလေသာကုန်ပြီးသော ရဟန္တာနှင့် တူသည်။ ပိန်းကြာရွက်တွင် ရေမတင်သကဲ့သို့တည်း။

၆-အဒေါသ=မခက်ထန် မကြမ်းတမ်းခြင်း သဘော ရှိသည်။

ယင်းသည် မိတ်ဆွေကောင်းနှင့်တူသည်။

၇-တတြမဇ္ဈတ္တတာ=စိတ်စေတသိက်တို့ကို မိမိတို့ကိစ္စ၌ အပို အလွန်မရှိစေရအောင် အလယ်အလတ်၌ တည့်မတ်ပေးခြင်း, လျစ်လျူရှုခြင်း သဘောရှိသည်။

ယင်းသည် ညီမျှစွာ သွားနေစေရန် မြင်းကို မောင်းသော ရထားထိန်းနှင့် တူသည်။

၈-ကာယပဿဒ္ဓိ=စေတသိက်အပေါင်းကို ငြိမ်းအေးစေခြင်း သဘောရှိသည်။

၉-စိတ္တပဿဒ္ဓိ=စိတ်ကို ငြိမ်းအေးစေခြင်း သဘောရှိသည်။

ယင်းပဿဒ္ဓိ ၂-ပါးသည် အေးမြသောရေ၌ ပစ်ချအပ်သော ငါးနှင့် တူသည်။

၁၀-ကာယလဟုတာ=စေတသိက်အပေါင်းကို လျင်မြန် ပေါ့ပါးစေခြင်းသဘောရှိသည်။

၁၁-စိတ္တလဟုတာ=စိတ်ကို လျင်မြန်ပေါ့ပါးစေခြင်း သဘောရှိသည်။

ယင်းလဟုတာ ၂-ပါးသည် အေးမြသော ရေ၌ ပစ်ချအပ်သော ပဒုမာကြာပန်းနှင့် တူသည်။

၁၂-ကာယမုဒုတာ=စေတသိက်အပေါင်းကို နူးညံ့စေခြင်း သဘောရှိသည်။

၁၃-စိတ္တမုဒုတာ=စိတ်ကို နူးညံ့စေခြင်းသဘော ရှိသည်။

ယင်းမုဒုတာ ၂-ပါးသည် ချစ်ခင်လှစွာသော ဆွေမျိုးတို့၏ အလယ်သို့ရောက်သော စစ်သူကြီးဗိုလ်မှူးနှင့်တူသည်။ (ဦးပြီးသော ရွှေစင်နှင့်လည်း တူသည်။)

၁၄-ကာယကမ္မညတာ = စေတသိက်အပေါင်းကို ကုသိုလ်ကောင်းမှု၌ ခံ့ညားစေခြင်း သဘောရှိသည်။

၁၅-စိတ္တကမ္မညတာ=စိတ်ကို ကုသိုလ်ကောင်းမှု၌ ခံ့ညား စေခြင်းသဘော ရှိသည်။ (ကောင်းမှု၌ ပြီးမြောက် အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်သော သဘော ရှိသည်။)

ယင်း ကမ္မညတာ ၂-ပါးသည် လေတင်သို့ ပစ်အပ်သော ရွှေတုံးနှင့် တူသည်။ (နယ်အပ်ပြီးသော သားရေကဲ့သို့တည်း။)

၁၆-ကာယပါဂုညတာ=စေတသိက် အပေါင်းကို ကုသိုလ် ကောင်းမှု၌ ပြွမ်းတီး လေ့လာစေခြင်း သဘော ရှိသည်။

၁၇-စိတ္တပါဂုညတာ=စိတ်ကို ကုသိုလ်ကောင်းမှု၌ ပြွမ်းတီး လေ့လာစေခြင်းသဘော ရှိသည်။

ယင်း ပါဂုညတာ ၂-ပါးသည် နက်လှစွာသော ရေ၌ ပစ်ချထားအပ်သော မိကျောင်းနှင့် တူသည်။

၁၈-ကာယုဇုကတာ = စေတသိက် အပေါင်းကို ကုသိုလ် ကောင်းမှု၌ ဖြောင့်မတ်စေခြင်း သဘောရှိသည်။

၁၉-စိတ္တုဇုကတာ=စိတ်ကို ကုသိုလ်ကောင်းမှု၌ ဖြောင့်မတ် စေခြင်းသဘော ရှိသည်။

ယင်း ဥဇုကတာ ၂-ပါးသည် အရက်မူးပြေသော အခါ လမ်းသွားသည်နှင့် တူသည်။

၂-ဝိရတီစေတသိက် ၃-ပါး

၁။	သမ္မာဝါစာ	....	....	....	၁-ပါး
၂။	သမ္မာကမ္မန္တ	....	....	....	၁-ပါး
၃။	သမ္မာအာဇီဝ	....	....	....	၁-ပါး
				ပေါင်း	၃-ပါး

မှတ်ချက်။　။ယင်းစေတသိက် ၃-ပါးကို မကောင်းမှုဒုစရိုက်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း သဘောရှိသောကြောင့် ဝိရတီစေတသိက်ဟု ခေါ်သည်။

ဝိရတီစေတသိက်တို့၏ သဘောနှင့် ဥပမာများ

၁-သမ္မာဝါစာ = ဝစီဒုစရိုက် ၄-ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း သဘောရှိသည်။

ယင်းသည် ရဲရဲတောက်ညီသောသံတွေခဲကို မကိုင်ဝံ့သူနှင့် တူသည်။

၂-သမ္မာကမ္မန္တ=ကာယဒုစရိုက် ၃-ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း သဘောရှိသည်။

ယင်းသည် မစင်ကပ်ငြိသော သံတွေခဲကို မကိုင်ဂုံသောသူနှင့် တူသည်။

၃-သမ္မာအာဇီဝ=အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုနှင့် စပ်သော ဝစီဒုစရိုက် ၄-ပါး, ကာယဒုစရိုက် ၃-ပါးမှရှောင်ကြဉ်ခြင်း သဘောရှိသည်။ (ဝစီဒုစရိုက် ၄-ပါး, ကာယ-

ဒုစရိုက် ၃-ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်၍ အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်းမှု။)

ယင်းသည် အဆိပ်သီးကို မစားဝံ့သူနှင့် တူသည်။

၃-အပ္ပမညာစေတသိက် ၂-ပါး

၁။	ကရုဏာ	၁-ပါး
၂။	မုဒိတာ	၁-ပါး
	ပေါင်း	၂-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်း စေတသိက် ၂-ပါးကို ဤ၍ ဤမျှဟု အတိုင်းအရှည် မရှိသော သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြုသော စေတသိက်များ ဖြစ်သော ကြောင့် **အပ္ပမညာစေတသိက်**ဟု ခေါ်သည်။

အပ္ပမညာစေတသိက် ၂-ပါး၏ သဘောနှင့် ဥပမာများ

၁-ကရုဏာ=ဒုက္ခိတ သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ သနားခြင်း သဘောရှိသည်။

ယင်းသည် အနာရောဂါရောက်သော တဦးတည်းသော သားကို မြင်ရသော မိဘနှင့် တူသည်။

၂-မုဒိတာ=သုခိတသတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ဝမ်းမြောက်ခြင်း သဘောရှိသည်။

ယင်းသည် အရွယ်, အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသော သားသမီးကို မြင်ရသော မိဘနှင့် တူသည်။

၄-ပညိန္ဒြေစေတသိက်, သဘောနှင့်ဥပမာ

၁-ပညိန္ဒြေ=ဉာဏ်ဟုရင်း, အမောဟဟုရင်း ခေါ်သောပညာ။

မှတ်ချက်။ ။ယင်းပညာကို သိမှုကိစ္စ၌ အစိုးတရဖြစ်သော ကြောင့် ပညိန္ဒြေစေတသိက် ဟု ခေါ်သည်။

ယင်းသည် အမိုက်မှောင်ကိုပယ်စွမ်းသည့် ဆီးမီး တန်ဆောင်နှင့် တူသည်။

သောဘဏ စေတသိက် ၂၅-ပါး ပြီး၏။

စေတသိက်ပိုင်း၌ ပြဆိုသော နည်း ၂-ပါး

၁။ သမ္ပယောဂနည်း	....	၁-ပါး
၂။ သင်္ဂဟနည်း	....	၁-ပါး
	ပေါင်း	၂-ပါး

၁-သမ္ပယောဂနည်း=မည်သည့် စေတသိက်သည် မည်မျှသော စိတ်၌ယှဉ်သည်ဟု စေတသိက်အသီးသီးတို့၏ ယှဉ်ရာ စိတ်များကို ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ပြသော နည်းသည် သမ္ပယောဂနည်းမည်၏။

သမ္ပယောဂနည်းသည် —

အကျဉ်းအားဖြင့် .... ၄-နည်း

အကျယ်အားဖြင့် .... ၁၆-နည်း ရှိသည်။

၂-သင်္ဂဟနည်း=မည်သည့်စိတ်၌ စေတသိက်ပေါင်း မည်မျှ ယှဉ်သည်ဟု ထိုထိုစိတ်၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကို ပေါင်းစု ရေတွက်ပြသော နည်းသည် သင်္ဂဟနည်း မည်၏။

သင်္ဂဟနည်းသည်-—

အကျဉ်းအားဖြင့်	....	၅-နည်း
အကျယ်အားဖြင့်	....	၃၃-နည်း ရှိသည်။

၁-သမ္ပယောဂနည်းဖြင့် ရေတွက်ပုံ

သမ္ပယောဂနည်း အကျဉ်း ၄-နည်း

၁။	သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း	၁-နည်း
၂။	ပကိဏ်းစေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း	၁-နည်း
၃။	အကုသိုလ်စေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း	၁-နည်း
၄။	သောဘဏစေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း	၁-နည်း
	ပေါင်း	၄-နည်း

သမ္ပယောဂနည်းအကျယ် ၁၆-နည်း

၁။	သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း	၁-နည်း
၂။	ပကိဏ်းစေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း	၆-နည်း
၃။	အကုသိုလ်စေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း	၅-နည်း
၄။	သောဘဏစေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း	၄-နည်း
	ပေါင်း	၁၆-နည်း

အညသမာန်းစေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း ၇-နည်း

၁။ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း		၁-နည်း
၂။ ပကိဏ်းစေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း	....	၆-နည်း
	ပေါင်း	၇ နည်း

(၁) သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း ၁-နည်း

သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် ၇-ပါးသည်—

စိတ်အကျဉ်း ၈၉-ပါး

စိတ်အကျယ် ၁၂၁-ပါးလုံး၌ ယှဉ်၏။

မယှဉ်သောစိတ်ဟူ၍ မရှိ။

(၂) ပကိဏ်းစေတသိက်သမ္ပယောဂနည်း ၆-နည်း

၁။ ဝိတက်နှင့်ယှဉ်သော စိတ်ကား—

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-ကြဉ်သော ကာမစိတ်	....	၄၄-ပါး
ပထမစျာန်စိတ်	....	၁၁-ပါး
	ပေါင်း	၅၅-ပါးတည်း။

ဝိတက်နှင့်မယှဉ်သောစိတ်ကား—

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်	....	၁၀-ပါး
ဒုတိယစျာန်စိတ်	....	၁၁-ပါး

တတိယစျာန်စိတ်	....	....	....	၁၁-ပါး
စတုတ္ထစျာန်စိတ်	....	....	....	၁၁-ပါး
ပဉ္စမစျာန်စိတ်	....	....	....	၂၃-ပါး
			ပေါင်း	၆၆-ပါးတည်း။

၂-ဝိစာရ နှင့် ယှဉ်သောစိတ် ၆၆-ပါးကား—

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-ကြဉ်သောကာမစိတ်				၄၄-ပါး
ပထမစျာန်စိတ်	....	....	....	၁၁-ပါး
ဒုတိယစျာန်စိတ်		....	....	၁၁-ပါး
			ပေါင်း	၆၆-ပါးတည်း။

ဝိစာရ နှင့် မယှဉ်သောစိတ် ၅၅-ပါးကား—

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်	....	....	....	၁၀-ပါး
တတိယစျာန်စိတ်....		....	....	၁၁-ပါး
စတုတ္ထစျာန်စိတ်	....	....	....	၁၁-ပါး
ပဉ္စမစျာန်စိတ်	....	....	....	၂၃-ပါး
			ပေါင်း	၅၅-ပါးတည်း။

၃-အဓိမောက္ခ နှင့် ယှဉ်သောစိတ် ၇၈-ပါးကား—

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-နှင့် ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ် ကြဉ်သော ကာမစိတ်	....	....	၄၃-ပါး
မဟဂ္ဂုတ်,လောကုတ္တရာစိတ်		....	၃၅-ပါး
		ပေါင်း	၇၈-ပါးတည်း။

အဝိဂေတ နှင့် မယှဉ်သောစိတ် ၁၁-ပါးကား—

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်	၁၀-ပါး
ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်	၁-ပါး
ပေါင်း	၁၁-ပါးတည်း။

၄။ ဝီရိယ နှင့် ယှဉ်သောစိတ် ၇၃-ပါးကား—

အကုသိုလ်စိတ်	၁၂-ပါး
မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း	၁-ပါး
ဟသိတုပ္ပါဒ်	၁-ပါး
ကာမသောဘဏစိတ်	၂၄-ပါး
မဟဂ္ဂုတ်,လောကုတ္တရာစိတ်	၃၅-ပါး
ပေါင်း	၇၃-ပါးတည်း။

ဝီရိယ နှင့် မယှဉ်သောစိတ် ၁၆-ပါးကား—

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း	၁-ပါး
ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်	၁၀-ပါး
သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း	၂-ပါး
သန္တီရဏ	၃-ပါး
ပေါင်း	၁၆-ပါးတည်း။

၅။ ပီတိ နှင့် ယှဉ်သောစိတ် ၅၁-ပါးကား—

လောဘမူ သောမနဿ	....	....	၄-ပါး
အဟိတ် သောမနဿ	....	....	၂-ပါး
ကာမသောဘဏ သောမနဿ		....	၁၂-ပါး
ပထမဈာန်စိတ်	....	....	၁၁-ပါး
ဒုတိယဈာန်စိတ်	....	....	၁၁-ပါး
တတိယဈာန်စိတ်....	....	....	၁၁-ပါး
		ပေါင်း	၅၁-ပါးတည်း။

ပီတိ နှင့် မယှဉ်သောစိတ် ၇၀-ပါးကား—

ဒေါသမူစိတ်	....	....	၂-ပါး
ကာယဝိညာဏ်စိတ်	....	....	၂-ပါး
စတုတ္ထဈာန်စိတ်	....	....	၁၁-ပါး
ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်	....	....	၅၅-ပါး
		ပေါင်း	၇၀-ပါးတည်း။

၆။ ဆန္ဒ နှင့် ယှဉ်သောစိတ် ၆၉-ပါးကား—

လောဘမူစိတ်	....	....	၈-ပါး
ဒေါသမူစိတ်	....	....	၂-ပါး
ကာမသောဘဏစိတ်	....	....	၂၄-ပါး
မဟဂ္ဂုတ်,လောကုတ္တရာစိတ်		....	၃၅-ပါး
		ပေါင်း	၆၉-ပါးတည်း။

ဆန္ဒ နှင့် မယှဉ်သောစိတ် ၂၀-ပါးကား—

မောဟမူစိတ် .... ၂-ပါး

အဟိတ်စိတ် .... ၁၈-ပါး

ပေါင်း ၂၀-ပါးတည်း။

အကျဉ်းချုပ်ဇယား

စေတသိက်	ယှဉ်	ကြဉ်	ပေါင်း	မှတ်ချက်
ဝိတက်	၅၅	၆၆	၁၂၁	အကျယ်ယှဉ်
ဝိစာရ	၆၆	၅၅	၁၂၁	။
အဓိမောက္ခ	၇၈	၁၁	၈၉	အကျဉ်းယှဉ်
ဝီရိယ	၇၃	၁၆	၈၉	။
ပီတိ	၅၁	၇၀	၁၂၁	အကျယ်ယှဉ်
ဆန္ဒ	၆၉	၂၀	၈၉	အကျဉ်းယှဉ်

မှတ်ချက်။　။လောကုတ္တရာစိတ် အားလုံးနှင့် ယှဉ်နိုင်၍ ဈာန်အင်္ဂါမထိုက်သော အဓိမောက္ခ, ဝီရိယ, ဆန္ဒ စေတသိက်တို့အတွက် စိတ်အကျဉ်းနည်းဖြင့် ရေတွက်ပြထားသည်။

လောကုတ္တရာစိတ်အချို့၌သာ ယှဉ်နိုင်၍ ဈာန်အင်္ဂါထိုက်သော ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ စေတသိက်တို့အတွက် စိတ်အကျယ်နည်းဖြင့် ရေတွက်ပြထားသည်။

သဗ္ဗစိတ္တ သာဓာရဏ စေတသိက် ၇-ပါးသည် စိတ်အကျဉ်း ၈၉-ပါး, စိတ်အကျယ် ၁၂၁-ပါးလုံး ယှဉ်ခြင်းတူသောကြောင့် သမ္ပယောဂနည်း ၁-နည်းသာ ရှိသည်။

ပကိဏ်းစေတသိက် ၆-ပါးသည် အသီးသီး စိတ်ယှဉ်အရေအတွက် မတူကြသောကြောင့် သမ္ပယောဂနည်း ၆-နည်း ရှိသည်။

ထို့ကြောင့် အညသမာန်းစေတသိက် ၁၃-ပါး၌ သမ္ပယောဂနည်းအကျယ် ၇-နည်း ဖြစ်သည်။

စက်လှည့်ခွဲပုံ

၁။ ဝိတက်သာယှဉ်၍ ဝိစာရမယှဉ်သော စိတ်.... မရှိ
၂။ ဝိစာရသာ ယှဉ်၍ ဝိတက်မယှဉ်သောစိတ်.... ၁၁-ပါး
၃။ ဝိတက်,ဝိစာရ နှစ်ပါးစုံယှဉ်သောစိတ် .... ၅၅-ပါး
၄။ ဝိတက်,ဝိစာရ နှစ်ပါးစုံမယှဉ်သောစိတ် .... ၅၅-ပါး

အမှာ။ ။ဤနည်းအတိုင်း ဝိတက်ကို မူတည်၍ အဓိမောက္ခ စသည် မူလီသွတ်လျက် ၄-ချက်လှည့်၍ ခွဲပါလေ။

အညသမာန်းစေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း ပြီး၏။

(၃) အကုသိုလ်စေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း ၅-နည်း

၁။ မောဟ, အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပ, ဥဒ္ဓစ္စနှင့် ယှဉ်သော စိတ်ကား—

အကုသိုလ်စိတ် .... ၁၂-ပါးတည်း။

၂။ လောဘနှင့် ယှဉ်သော စိတ်ကား—

လောဘမူစိတ် .... ၈-ပါးတည်း။

၃။ ဒိဋ္ဌိနှင့် ယှဉ်သော စိတ်ကား—

ဒိဋ္ဌိဂတ သမ္ပယုတ်စိတ် .... ၄-ပါးတည်း။

၄။ မာနနှင့် ယှဉ်သော စိတ်ကား—

ဒိဋ္ဌိဂတ ဝိပ္ပယုတ်စိတ် .... ၄-ပါးတည်း။

၅။ ဒေါသ,ဣဿာ,မစ္ဆရိယ,ကုက္ကုစ္စနှင့် ယှဉ်သော စိတ်ကား—

ဒေါသမူစိတ် .... ၂-ပါးတည်း။

၆။ ထိန,မိဒ္ဓနှင့် ယှဉ်သော စိတ်ကား—

သသင်္ခါရိကစိတ် .... ၅-ပါးတည်း။

၇။ ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် ယှဉ်သော စိတ်ကား—

ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ် .... ၁-ပါးတည်း။

မှတ်ချက်။ ။(၁) မောဟ, အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပ, ဥဒ္ဓစ္စ ၄-ပါးသည် ယှဉ်ရာစိတ်ချင်းတူသောကြောင့် သမ္ပယောဂနည်း ၁-နည်း။

(ဤစေတသိက် ၄-ပါးကို မောစတုက် ဟုလည်း ခေါ်သည်၊ အကုသိုလ်စိတ် အားလုံးနှင့် ယှဉ်သောကြောင့် သဗ္ဗ-အကုသလသာဓာရဏ စေတသိက်ဟု လည်း ခေါ်သည်။)

(၂) လောဘ, ဒိဋ္ဌိ,မာန ၃-ပါးသည် ယှဉ်ရာ စိတ်ချင်းတူသောကြောင့် သမ္ပယောဂ နည်း ၁-နည်း။

(၃) ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ ၄-ပါး သည် ယှဉ်ရာစိတ်ချင်း တူသောကြောင့် သမ္ပယောဂနည်း ၁-နည်း။

(၄) ထိန, မိဒ္ဓ ၂-ပါးသည်လည်း ယှဉ်ရာ စိတ်ချင်းတူသောကြောင့် သမ္ပယောဂ နည်း ၁-နည်း။

(၅) ဝိစိကိစ္ဆာ ၁-ပါးသည် သမ္ပယောဂနည်း ၁-နည်း။

ယင်းသို့ ဖြစ်သောကြောင့် အကု-သိုလ် စေတသိက်၌ သမ္ပယောဂနည်း ၅-နည်း ဖြစ်သည်။

စက်လှည့်ခဲ့ပုံ

၁။	မောဟသာယှဉ်၍ လောဘမယှဉ်သောစိတ်	၄-ပါး
၂။	လောဘသာယှဉ်၍ မောဟမယှဉ်သောစိတ်	မရှိ

၃။ မောဟ,လောဘနှစ်ပါးစုံယှဉ်သောစိတ်　　　၈-ပါး

၄။ မောဟ,လောဘ နှစ်ပါးစုံမယှဉ်သောစိတ်　　　၇၇-ပါး

အမှာ။ ။ဤနည်းအတိုင်း မောဟကိုမူတည်၍ ဒိဋ္ဌိစသည် မူလီသွတ်သျက် လေးချက်လှည့်၍ ခွဲပါလေ။

အကုသိုလ်စေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း ၅-နည်း ပြီး၏။

---

(၄) သောဘဏစေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း ၄-နည်း

၁။ သောဘဏသာဓာရဏစေတသိက် ၁၉-ပါးသည်—

သောဘဏစိတ် အကျဉ်း	....	၅၉-ပါး
အကျယ်	....	၉၁-ပါးတို့၌ ယှဉ်၏။

၂။ ဝိရတီစေတသိက် ၃-ပါးယှဉ်သောစိတ်ကား—

မဟာကုသိုလ်စိတ်	....	....	၈ ပါး
လောကုတ္တရာစိတ်	....	....	၈-ပါး
		ပေါင်း	၁၆-ပါးတည်း။

ယှဉ်ပုံချင်း ထူးခြားချက်

ဝိရတီစေတသိက် ၃-ပါးသည်—

(က) မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး၌ တရံတခါ တသီး တခြား တပါးတပါးစီသာ ယှဉ်သည်။

(ခ) လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး၌ အမြဲတပေါင်းတည်း ယှဉ်သည်။

ဤသို့ ယှဉ်ပုံချင်း ထူးခြားကြသည်။

၃။ အပ္ပမညာစေတသိက် ၂-ပါးယှဉ်သောစိတ်ကား (သမာန ဝါဒ) အများသဘောကျဝါဒအရ—

မဟာကုသိုလ်စိတ်	....	၈-ပါး
မဟာကြိယာစိတ်	....	၈-ပါး
ရူပါဝစရပထမစျာန်စိတ်	....	၃-ပါး
ရူပါဝစရဒုတိယစျာန်စိတ်	....	၃-ပါး
ရူပါဝစရတတိယစျာန်စိတ်	....	၃-ပါး
ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန်စိတ်	....	၃-ပါး
	ပေါင်း	၂၈-ပါးတည်း။

(ကေစိဝါဒ) အချို့ဆရာတို့ဝါဒအရ—

မဟာကုသိုလ်သောမနဿ	....	၄-ပါး
မဟာကြိယာသောမနဿ	....	၄-ပါး
ရူပါဝစရပထမစျာန်စိတ်	....	၃-ပါး
ရူပါဝစရဒုတိယစျာန်စိတ်	....	၃-ပါး
ရူပါဝစရတတိယစျာန်စိတ်	....	၃-ပါး
ရူပါဝစရ စတုတ္ထစျာန်စိတ်	....	၃-ပါး
	ပေါင်း	၂၀-ပါးတည်း။

၄။ ပညိန္ဒြေစေတသိက်နှင့် ယှဉ်သောစိတ်ကား—

မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်	....	၄-ပါး
မဟာဝိပါက်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်	....	၄-ပါး
မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်	....	၄-ပါး
မဟဂ္ဂုတ်,လောကုတ္တရာစိတ်	....	၃၅-ပါး
	ပေါင်း	၄၇-ပါးတည်း။

မှတ်ချက်။ ။(၁) သောဘဏသာဓာရဏစေတသိက် ၁၉-ပါးသည် ယှဉ်ရာစိတ်ချင်း တူသောကြောင့် သမ္ပယောဂနည်း ၁-နည်း။

ထိုအတူ—

(၂) ဝိရတီစေတသိက် ၃-ပါး ၁-နည်း၊

(၃) အပ္ပမညာစေတသိက် ၂-ပါး ၁-နည်း၊

(၄) ပညိန္ဒြေစေတသိက် ၁-ပါး ၁-နည်း-ဖြစ်သောကြောင့် သောဘဏစေတသိက် ၂၅-ပါး၌ သမ္ပယောဂနည်း ၄-နည်း ဖြစ်သည်။

စက်လှည့်ခွဲပုံ

၁။ သဒ္ဓါသာယှဉ်၍ သမ္မာဝါစာ မယှဉ်သောစိတ်ကား—

အကျဉ်း ၄၃-ပါး, အကျယ် ၇၅-ပါးတည်း။

၂။ သမ္မာဝါစာသာယှဉ်၍ သဒ္ဓါမယှဉ်သောစိတ် မရှိ။
၃။ သဒ္ဓါ, သမ္မာဝါစာ နှစ်ပါးစုံယှဉ်သောစိတ် ၁၆-ပါး။
၄။ သဒ္ဓါ, သမ္မာဝါစာ နှစ်ပါးစုံ မယှဉ်သောစိတ် ၃၀-ပါး။

အမှာ။ ။ဤနည်းအတိုင်း သဒ္ဓါမူတည်၍ ကရုဏာစသည်
မူလီသွတ်လျက် လေးချက်လှည့် ခွဲလေ။

သမ္ပယောဂနည်း ၁၆ နည်း ပြီး၏။

၂-သင်္ဂဟနည်းဖြင့် ရေတွက်ပုံ

သင်္ဂဟနည်းသည်—

အကျဉ်းအားဖြင့် .... ၅-နည်း
အကျယ်အားဖြင့် .... ၃၃-နည်း ဖြစ်သည်။

သင်္ဂဟနည်း အကျဉ်း ၅-နည်း

၁။ အကုသိုလ်စိတ် သင်္ဂဟနည်း	....	၁-နည်း
၂။ အဟိတ်စိတ် သင်္ဂဟနည်း	....	၁-နည်း
၃။ ကာမသောဘဏစိတ် သင်္ဂဟနည်း	....	၁-နည်း
၄။ မဟဂ္ဂုတ်စိတ် သင်္ဂဟနည်း	....	၁-နည်း
၅။ လောကုတ္တရာစိတ် သင်္ဂဟနည်း	....	၁-နည်း
ပေါင်း		၅-နည်း

သင်္ဂဟနည်း အကျယ် ၃၃-နည်း

(၁) အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း .... ၇-နည်း
(၂) အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း .... ၄-နည်း
(၃) ကာမာဝစရသောဘဏစိတ် ၂၄-ပါး၌
　　သင်္ဂဟနည်း .... ၁၂-နည်း
(၄) မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း .... ၅-နည်း
(၅) လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၅-နည်း
　　ပေါင်း ၃၃-နည်း

(၁) အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၌သင်္ဂဟနည်း ၇-နည်း

(က) လောဘမူစိတ် ၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း .... ၄-နည်း
(ခ) ဒေါသမူဒွေ၌ သင်္ဂဟနည်း .... ၂-နည်း
(ဂ) မောဟမူဒွေ၌ သင်္ဂဟနည်း .... ၁-နည်း
　　ပေါင်း ၇-နည်း

(က) လောဘမူစိတ် ၈-ပါး၌သင်္ဂဟနည်း ၄-နည်း

၁။ လောဘမူ ပထမအသင်္ခါရိကစိတ်၌ ယှဉ်သောစေတသိက်တို့ကား—

အညသမာန်းစေတသိက် .... ၁၃-ပါး
အကုသလသာဓာရဏစေတသိက် .... ၄-ပါး
လောဘ, ဒိဋ္ဌိ .... ၂-ပါး
　　ပေါင်း ၁၉-ပါးတည်း။

၂။ လောဘမူ ပထမ သသင်္ခါရိကစိတ်၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

အညသမာန်းစေတသိက်	....	....	၁၃-ပါး
အကုသလသာဓာရဏစေတသိက်		....	၄-ပါး
လောဘ, ဒိဋ္ဌိ	....	....	၂-ပါး
ထိန, မိဒ္ဓ	....	....	၂-ပါး
		ပေါင်း	၂၁-ပါးတည်း။

၃။ လောဘမူ ဒုတိယ အသင်္ခါရိကစိတ်၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

အညသမာန်းစေတသိက်	....	....	၁၃-ပါး
အကုသလသာဓာရဏစေတသိက်		....	၄-ပါး
လောဘ, မာန	....	....	၂-ပါး
		ပေါင်း	၁၉-ပါးတည်း။

၄။ လောဘမူ ဒုတိယ သသင်္ခါရိကစိတ်၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

အညသမာန်းစေတသိက်	....	....	၁၃-ပါး
အကုသလသာဓာရဏစေတသိက်		....	၄-ပါး
လောဘ, မာန	....	....	၂-ပါး
ထိန, မိဒ္ဓ	....	....	၂-ပါး
		ပေါင်း	၂၁-ပါးတည်း။

၅။ လောဘမူ တတိယ အသင်္ခါရိကစိတ်၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက်		၁၂-ပါး
အကုသလသာဓာရဏစေတသိက်	....	၄-ပါး
လောဘ, ဒိဋ္ဌိ	....	၂-ပါး
	ပေါင်း	၁၈-ပါးတည်း။

၆။ လောဘမူ တတိယ သသင်္ခါရိကစိတ်၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက်		၁၂-ပါး
အကုသလသာဓာရဏစေတသိက်	....	၄-ပါး
လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, ထိန, မိဒ္ဓ	....	၄-ပါး
	ပေါင်း	၂၀-ပါးတည်း။

၇။ လောဘမူ စတုတ္ထ အသင်္ခါရိကစိတ်၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက်		၁၂-ပါး
အကုသလသာဓာရဏစေတသိက်	....	၄-ပါး
လောဘ, မာန	....	၂-ပါး
	ပေါင်း	၁၈-ပါးတည်း။

၈။ လောဘမူ စတုတ္ထ သသင်္ခါရိကစိတ်၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက်	၁၂-ပါး
အကုသလသာဓာရဏစေတသိက်	၄-ပါး
လောဘ, မာန, ထိန, မိဒ္ဓ	၄-ပါး
ပေါင်း	၂၀-ပါးတည်း။

လောဘမူစိတ် ၈-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

အညသမာန်းစေတသိက်	၁၃-ပါး
အကုသလသာဓာရဏစေတသိက်	၄-ပါး
လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မာန, ထိန, မိဒ္ဓ	၅-ပါး
ပေါင်း	၂၂-ပါးတည်း။

(ခ) ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၂-နည်း

၁။ ဒေါသမူ အသင်္ခါရိကစိတ်၌ ယှဉ်သောစေတသိက်တို့ကား—

ပီတိကြဉ်သောအညသမာန်းစေတသိက်	၁၂-ပါး
မောစတုက်(အကုသလသာဓာရဏ)	၄-ပါး
ဒေါစတုက်	၄-ပါး
ပေါင်း	၂၀-ပါးတည်း။

၂။ ဒေါသမူ သသင်္ခါရိကစိတ်၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက်	၁၂-ပါး
မောစတုက်(အကုသလသာဓာရဏ)	၄-ပါး
ဒေါစတုက်	၄-ပါး
ထိန,မိဒ္ဓ	၂-ပါး
ပေါင်း	၂၂-ပါးတည်း။

ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက်	၁၂-ပါး
မောစတုက်(အကုသလသာဓာရဏ)	၄-ပါး
ဒေါစတုက်	၄-ပါး
ထိန,မိဒ္ဓ	၂-ပါး
ပေါင်း	၂၂-ပါးတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စတို့သည် ယှဉ်ဘက်စိတ် ဖြစ်တိုင်း မယှဉ်ကြသောကြောင့်ရင်း, ယှဉ်သော်လည်း တပါးစီသာ ယှဉ်ကြသောကြောင့်ရင်း ဒေါသမူ အသင်္ခါရိကစိတ်၌ အမြဲတမ်း စေတသိက် ၁၇-ပါး, အများဆုံး ၁၈-ပါး ယှဉ်သည်။

ဒေါသမူ သသင်္ခါရိကစိတ်၌ အမြဲတမ်း စေတသိက် ၁၉-ပါး, အများဆုံး စေတသိက် ၂၀-ယှဉ်သည်။

ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး၌အမြဲတမ်းစေတသိက် ၁၉-ပါး, အများဆုံးစေတသိက် ၂၀-ပါး ယှဉ်သည်။

မောဟ, အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပ, ဥဒ္ဓစ္စ စေတသိက် ၄-ပါးကို အစဆုံးဖြစ်သော မောဟဖြင့် မှတ်သား၍ **မောစတုက်**ဟု ခေါ်သည်။

ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စစေတသိက် ၄-ပါးကို အစဆုံးဖြစ်သော ဒေါသဖြင့် မှတ်သား၍ **ဒေါစတုက်**ဟု ခေါ်သည်။

(ဂ) မောဟမူစိတ် ၂-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၂-နည်း

၁။ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်၌ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား –

ဆန္ဒ, ပီတိ, အဓိမောက္ခကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက်	....	၁၀-ပါး
အကုသလသာဓာရဏစေတသိက်	....	၄-ပါး
ဝိစိကိစ္ဆာ စေတသိက်	....	၁-ပါး
ပေါင်း		၁၅-ပါးတည်း။

၂။ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

ဆန္ဒ,ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက်	....	၁၁-ပါး
အကုသလသာဓာရဏ စေတသိက်	....	၄-ပါး
ပေါင်း		၁၅-ပါးတည်း။

မောဟမူစိတ် ၂-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား —

ဆန္ဒ,ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက်	....	၁၁-ပါး
အကုသလသာဓာရဏစေတသိက်	....	၄-ပါး
ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်	....	၁-ပါး
	ပေါင်း	၁၆-ပါးတည်း။

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးလုံး၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

အညသမာန်းစေတသိက်	....	၁၃-ပါး
အကုသိုလ်စေတသိက်	....	၁၄-ပါး
	ပေါင်း	၂၇-ပါးတည်း။

လောဘမူစိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း ၄-နည်းယှုပုံ

၁။ လောဘမူ ပဌမ အသင်္ခါရိကစိတ်နှင့် ဒုတိယ အသင်္ခါရိကစိတ်သည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၁၉-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၂။ တတိယ အသင်္ခါရိကစိတ်နှင့် စတုတ္ထအသင်္ခါရိကစိတ်သည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၁၈-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၃။ ပဌမ သသင်္ခါရိကစိတ်နှင့် ဒုတိယ သသင်္ခါရိကစိတ်သည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၂၁-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၄။ တတိယ သသင်္ခါရိကစိတ်နှင့် စတုတ္ထ သသင်္ခါရိကစိတ်သည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၂၀-ချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း

ပေါင်း လောဘမူစိတ် ၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၄-နည်း ဖြစ်သည်။

ဒေါသမူစိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း ၂-နည်းယှူပုံ

ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါးသည် ယှဉ်ရာ စေတသိက်ချင်း အရေအတွက် မတူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၂-နည်း ဖြစ်သည်။

မောဟမူစိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း ယူပုံ

မောဟမူစိတ် ၂-ပါးသည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၁၅-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၇-နည်းရသည်။

မှတ်ချက်။ ။မောဟ, အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပ, ဥဒ္ဓစ္စစေတသိက် ၄-ပါးကို အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးလုံးနှင့် ယှဉ်သောကြောင့် **သဗ္ဗာကုသလ သာဓာရဏစေတသိက်** ဟု ခေါ်သည်။

သဗ္ဗာကုသလ သာဓာရဏစေတသိက် ၄-ပါး၊ ဆန္ဒ, ပီတိ, အဓိမောက္ခမှ တပါးသော

အညသမာန်း စေတသိက် ၁၀-ပါး၊ ပေါင်း ၁၄-ပါးသော စေတသိက်ကို အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးလုံး၌ ယှဉ်သောကြောင့် သဗ္ဗာကုသလယောဂိစေတသိက် ဟု ခေါ်သည်။

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၇-နည်း ပြီး၏။

---

(၂) အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၄ နည်း

၁။ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ် ၂-ပါး၌ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် ၇-ပါး ယှဉ်၏။

ထိုအတူ သောတဝိညာဏ်စိတ် ၂-ပါး, ဃာနဝိညာဏ်စိတ် ၂-ပါး, ဇိဝှါဝိညာဏ်စိတ် ၂-ပါး, ကာယဝိညာဏ်စိတ် ၂-ပါးတို့၌လည်း သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် ၇-ပါးစီ ယှဉ်၏။

၂။ (က) သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းစိတ် ၂-ပါး၌—

ဆန္ဒ,ပီတိ,ဝီရိယကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၀-ပါး ယှဉ်၏။

(ခ) ဥပေက္ခာ သန္တီရဏစိတ် ၂-ပါး၌—

ဆန္ဒ,ပီတိ, ဝီရိယကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၀-ပါး ယှဉ်၏။

(ဂ) ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်၌—

ဆန္ဒ,ပီတိ,ဝီရိယကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၀-ပါး ယှဉ်၏။

၃။ (က) သောမနဿ သန္တီရဏစိတ်၌—

ဆန္ဒ, ဝီရိယကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၁-ပါး ယှဉ်၏။

(ခ) မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်၌—

ဆန္ဒ, ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၁-ပါး ယှဉ်၏။

၄။ ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်၌—

ဆန္ဒကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၂-ပါး ယှဉ်၏။

အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါး၌—

ဆန္ဒကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၂-ပါး ယှဉ်၏။

အဟိတ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း ၄-နည်း ယှူပုံ

၁။ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-သည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၇-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၂။ မနောဓာတ် ၃-ပါးနှင့် ဥပေက္ခာသန္တီရဏ အဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ၂-ပါးသည် ယှဉ်ရာ စေတသိက် ၁၀-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၃။ သောမနဿ သန္တီရဏနှင့် ဝုဋ္ဌော သည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၁၁-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၄။ ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်သည် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

ထိုကြောင့် အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၄-နည်း ရသည်။

မှတ်ချက်။ ။စက္ခုဝိညာဏ်စိတ် ၂-ပါး၊ သောတဝိညာဏ် စိတ် ၂-ပါး၊ ဃာနဝိညာဏ်စိတ် ၂-ပါး၊ ဇိဝှါ-ဝိညာဏ်စိတ် ၂-ပါး၊ ကာယဝိညာဏ်စိတ် ၂-ပါး၊ ပေါင်း ၁၀-ပါးကို ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-ပါးဟု ခေါ်သည်။

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း စိတ် ၁-ပါး၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း ၂-ပါး၊ ပေါင်း ၃-ပါးကို မနောဓာတ် ဟု ခေါ်သည်။

ဥပေက္ခာ သန္တီရဏစိတ် ၂-ပါးကို အဟိတ် ပဋိသန္ဓေ ၂-ပါးဟု ခေါ်သည်။

မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ကို ဝုဋ္ဌော ဟုလည်း ခေါ်သည်။

အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၄-နည်း ပြီး၏။

(၃) ကာမာဝစရသောဘဏစိတ် ၂၄-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၁၂-နည်း

(က) မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈ ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၄-နည်း
(ခ) မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၄-နည်း
(ဂ) မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၄-နည်း
ပေါင်း ၁၂-နည်း

(က) မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၄-နည်း

၁။ မဟာကုသိုလ် ပဌမစိတ် ၂-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတသိက် တို့ကား—

အညသမာန်းစေတသိက်	....	....	၁၃-ပါး
သောဘဏစေတသိက်	....	....	၂၅-ပါး
		ပေါင်း	၃၈-ပါးတည်း။

၂။ မဟာကုသိုလ် ဒုတိယစိတ် ၂-ပါး၌ယှဉ်သော စေတသိက် တို့ကား—

အညသမာန်းစေတသိက်	....	၁၃-ပါး
ပညိန္ဒြေကြဉ်သော သောဘဏစေတသိက်		၂၄-ပါး
	ပေါင်း	၃၇-ပါးတည်း။

၃။ မဟာကုသိုလ် တတိယစိတ် ၂-ပါး၌ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက်	၁၂-ပါး
သောဘဏစေတသိက်	၂၅-ပါး
ပေါင်း	၃၇-ပါးတည်း။

၄။ မဟာကုသိုလ် စတုတ္ထစိတ် ၂-ပါး၌ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား--

ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက်	၁၂-ပါး
ပညိန္ဒြေကြဉ်သော သောဘဏစေတသိက်	၂၄-ပါး
ပေါင်း	၃၆-ပါးတည်း။

မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး၌—

အညသမာန်းစေတသိက်	၁၃-ပါး
သောဘဏစေတသိက်	၂၅-ပါး
ပေါင်း	၃၈-ပါးယှဉ်၏။

မှတ်ချက်။ ။ဝိရတီနှင့် အပ္ပမညာတို့သည် ယှဉ်ဘက်စိတ်ဖြစ်တိုင်း မယှဉ်ကြသောကြောင့်၎င်း, ယှဉ်သော်လည်း တပါးစီသာ ယှဉ်ကြသောကြောင့်၎င်း မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး၌ အမြဲတမ်းစေတသိက် ၃၃-ပါး, အများဆုံး စေတသိက် ၃၄-ပါးယှဉ်သည်။

မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၄-နည်းယူပုံ

၁။ မဟာကုသိုလ် ပဌမစိတ် ၂-ပါးသည်ယှဉ်ရာ စေတသိက် ၃၈-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၂။ မဟာကုသိုလ် ဒုတိယစိတ် ၂-ပါးသည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၃၇-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၃။ မဟာကုသိုလ် တတိယစိတ် ၂-ပါးသည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၃၇-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၄။ မဟာကုသိုလ် စတုတ္ထစိတ် ၂-ပါးသည် ယှဉ်ရာ စေတသိက် ၃၆-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

ထို့ကြောင့်မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး၌သင်္ဂဟနည်း၄-နည်း ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။ ။မဟာကုသိုလ် ဒုတိယစိတ် ၂-ပါး၌ ပညာ်မပါသော ၃၇-ပါးဖြစ်၍ တတိယစိတ် ၂-ပါး၌ ပီတိမပါသော ၃၇-ပါးဖြစ်သောကြောင့် ၃၇-ပါးချင်းတူသော်လည်း သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်းစီ သာယူရသည်။

(ခ) မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၄-နည်း

၁။ မဟာဝိပါက် ပဌမစိတ် ၂-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

အညသမာန်း စေတသိက် .... ၁၃-ပါး

သောဘဏသာခေရဏစေတသိက်	....	၁၉-ပါး
ပညိန္ဒြေ စေတသိက်	....	၁ ပါး
	ပေါင်း	၃၃-ပါးတည်း။

၂။ မဟာဝိပါက် ဒုတိယစိတ် ၂-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

အညသမာန်း စေတသိက်	....	၁၃-ပါး
သောဘဏသာခေရဏ စေတသိက်	....	၁၉-ပါး
	ပေါင်း	၃၂-ပါးတည်း။

၃။ မဟာဝိပါက် တတိယစိတ် ၂-ပါး၌ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေဘသိက်		၁၂-ပါး
သောဘဏသာခေရဏ စေတသိက်	....	၁၉-ပါး
ပညိန္ဒြေ စေတသိက်	....	၁-ပါး
	ပေါင်း	၃၂-ပါးတည်း။

၄။ မဟာဝိပါက် စတုတ္ထစိတ် ၂-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက်		၁၂-ပါး
သောဘဏသာခေရဏစေတသိက်	....	၁၉-ပါး
	ပေါင်း	၃၁-ပါးတည်း။

မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

အညသမာန်း စေတသိက်	....	၁၃-ပါး
သောဘဏသာဓာရဏစေတသိက်	....	၁၉-ပါး
ပညိန္ဒြေ စေတသိက်	....	၁-ပါး
	ပေါင်း	၃၃-ပါးတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစေတသိက် ၃၃-ပါးသည် မဟာဝိပါက်စိတ်ဖြစ်တိုင်း အမြဲယှဉ်သည်၊ ထို့ကြောင့် မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး၌ အမြဲတမ်းလည်း စေတသိက် ၃၃-ပါး, အများဆုံးလည်း စေတသိက် ၃၃-ပါးပင် ယှဉ်သည်။

မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၄-နည်းယူပုံ

၁။ မဟာဝိပါက် ပဌမစိတ် ၂-ပါးသည် ယှဉ်ရာ စေတသိက် ၃၃-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၂။ မဟာဝိပါက် ဒုတိယစိတ် ၂-ပါးသည် ယှဉ်ရာ စေတသိက် ၃၂-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၃။ မဟာဝိပါက် တတိယစိတ် ၂-ပါးသည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၃၂-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၄။ မဟာဝိပါက် စတုတ္ထစိတ် ၂-ပါးသည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၃၁-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

ထို့ကြောင့် မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၄-နည်း ရသည်။

မှတ်ချက်။ ။မဟာဝိပါက် ဒုတိယစိတ် ၂-ပါး၌ ပညိန္ဒြေ မပါသော ၃၂-ပါးဖြစ်၍ တတိယစိတ် ၂-ပါး၌ ပီတိမပါသော ၃၂-ပါးဖြစ်သောကြောင့် ၃၂-ပါးချင်း တူသော်လည်း သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်းစီ သာယူရသည်။

(ဂ) မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၄-နည်း

၁။ မဟာကြိယာ ပထမစိတ် ၂-ပါး၌ယှဉ်သော စေတသိက် တို့ကား—

အညသမာန်း စေတသိက်	၁၃-ပါး
ဝိရတီကြဉ်သော သောဘဏစေတသိက်	၂၂-ပါး
ပေါင်း	၃၅-ပါးတည်း။

၂။ မဟာကြိယာ ဒုတိယစိတ် ၂-ပါး၌ယှဉ်သော စေတသိက် တို့ကား—

အညသမာန်း စေတသိက်	၁၃-ပါး
ဝိရတီ, ပညိန္ဒြေကြဉ်သော သောဘဏ စေတသိက်	၂၁-ပါး
ပေါင်း	၃၄-ပါးတည်း။

၃။ မဟာကြိယာ တတိယစိတ် ၂-ပါး၌ ယှဉ်သောစေတသိက်တို့ကား—

ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက်	၁၂-ပါး
ဝိရတီကြဉ်သော သောဘဏစေတသိက်	၂၂-ပါး
ပေါင်း	၃၄-ပါးတည်း။

၄။ မဟာကြိယာ စတုတ္ထစိတ် ၂-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက်	၁၂-ပါး
ဝိရတီ,ပညိန္ဒြေကြဉ်သော သောဘဏ စေတသိက်	၂၁ ပါး
ပေါင်း	၃၃-ပါးတည်း။

မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

အညသမာန်းစေတသိက်	၁၃-ပါး
ဝိရတီကြဉ်သော သောဘဏစေတသိက်	၂၂-ပါး
ပေါင်း	၃၅-ပါးတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ကရုဏာနှင့် မုဒိတာသည် ယှဉ်ဘက်စိတ်ဖြစ်တိုင်း မယှဉ်ကြသောကြောင့်ရင်း, ယှဉ်သော်လည်း တမျိုးစီသာ ယှဉ်ကြသောကြောင့်ရင်း မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါး၌ အမြဲတမ်း စေတသိက် ၃၃-ပါး, အများဆုံး စေတသိက် ၃၄-ပါး ယှဉ်သည်။

မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၄-နည်း ယူပုံ

၁။ မဟာကြိယာ ပဌမစိတ် ၂-ပါးသည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၃၅-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၂။ မဟာကြိယာ ဒုတိယစိတ် ၂-ပါးသည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၃၄-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၃။ မဟာကြိယာ တတိယစိတ် ၂-ပါးသည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၃၄-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၄။ မဟာကြိယာ စတုတ္ထစိတ် ၂-ပါးသည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၃၃-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

ထို့ကြောင့် မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၄-နည်း ရသည်။

မှတ်ချက်။ ။မဟာကြိယာ ဒုတိယစိတ် ၂-ပါး၌ ပညိန္ဒြေ မပါသော ၃၄-ပါးဖြစ်၍, တတိယစိတ် ၂-ပါး၌ ပီတိမပါသော ၃၄-ပါး ဖြစ်သောကြောင့် ၃၄-ပါးချင်း တူသော်လည်း သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်းစီသာ ယူရသည်။

ကာမာဝစရသောဘဏစိတ် ၂၄-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၁၂-နည်း ပြီး၏။

(၄) မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၅-နည်း

၁။ မဟဂ္ဂုတ်ပထမစျာန်စိတ် ၃-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

အညသမာန်းစေတသိက်	၁၃-ပါး
ဝိရတီကြဉ်သော သောဘဏစေတသိက်	၂၂-ပါး
ပေါင်း	၃၅-ပါးတည်း။

၂။ မဟဂ္ဂုတ်ဒုတိယစျာန်စိတ် ၃-ပါး၌ ယှဉ်သောစေတသိက်တို့ကား—

ဝိတက်ကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက်	၁၂-ပါး
ဝိရတီကြဉ်သော သောဘဏစေတသိက်	၂၂-ပါး
ပေါင်း	၃၄-ပါးတည်း။

၃။ မဟဂ္ဂုတ် တတိယစျာန်စိတ် ၃-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

ဝိတက်,ဝိစာရကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက်	၁၁-ပါး
ဝိရတီကြဉ်သော သောဘဏစေတသိက်	၂၂-ပါး
ပေါင်း	၃၃-ပါးတည်း။

၄။ မဟဂ္ဂုတ် စတုတ္ထစျာန်စိတ် ၃-ပါး၌ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

ဝိတက်,ဝိစာရ,ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက်....	၁၀-ပါး
ဝိရတီကြဉ်သော သောဘဏစေတသိက်	၂၂-ပါး
ပေါင်း	၃၂-ပါးတည်း။

၅။ မဟဂ္ဂုတ်ပဉ္စမစျာန်စိတ် ၁၅-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

ဝိတက်,ဝိစာရ, ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက်	၁၀-ပါး
ဝိရတီ, အပ္ပမညာကြဉ်သော သောဘဏ စေတသိက်	၂၀-ပါး
ပေါင်း	၃၀-ပါးတည်း။

မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

အညသမာန်းစေတသိက်	၁၃-ပါး
ဝိရတီကြဉ်သော သောဘဏစေတသိက်	၂၂-ပါး
ပေါင်း	၃၅-ပါးတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ကရုဏာနှင့် မုဒိတာတို့သည် ယှဉ်ဘက်စိတ်ဖြစ်တိုင်း မယှဉ်ကြသောကြောင့်ရင်း, ယှဉ်သော်လည်း တပါးစီသာယှဉ်ကြသောကြောင့်

ရှင်း မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါး၌ အမြဲတမ်း စေတသိက် ၃၃-ပါးသာယှဉ်နိုင်၍ အများဆုံး အားဖြင့် စေတသိက် ၃၄-ပါးသာ ယှဉ်နိုင်သည်။

မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၅-နည်းယူပုံ

၁။ မဟဂ္ဂုတ် ပထမစျာန်စိတ် ၃ ပါးသည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၃၅-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၂။ မဟဂ္ဂုတ် ဒုတိယစျာန်စိတ် ၃-ပါးသည် ယှဉ်ရာ စေတသိက် ၃၄-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၃။ မဟဂ္ဂုတ် တတိယစျာန်စိတ် ၃-ပါးသည် ယှဉ်ရာ စေတသိက် ၃၃-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၄။ မဟဂ္ဂုတ် စတုတ္ထစျာန်စိတ် ၃-ပါးသည် ယှဉ်ရာ စေတသိက် ၃၂-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၅။ မဟဂ္ဂုတ် ပဉ္စမစျာန်စိတ် ၁၅-ပါးသည် ယှဉ်ရာ စေတသိက် ၃၀-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

ထို့ကြောင့် မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၅-နည်းရသည်။

မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၅-နည်း ပြီး၏။

(၅) လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၅-နည်း

၁။ လောကုတ္တရာ ပထမဈာန်စိတ် ၈-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

အညသမာန်းစေတသိက် .... ၁၃-ပါး
အပ္ပမညာကြဉ်သော သောဘဏစေတသိက် ၂၃ ပါး
ပေါင်း ၃၆-ပါးတည်း။

၂။ လောကုတ္တရာ ဒုတိယဈာန်စိတ် ၈-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

ဝိတက်ကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၂-ပါး
အပ္ပမညာကြဉ်သော သောဘဏစေတသိက် ၂၃-ပါး
ပေါင်း ၃၅-ပါးတည်း။

၃။ လောကုတ္တရာ တတိယဈာန်စိတ် ၈-ပါး၌ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

ဝိတက်, ဝိစာရကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် .... ၁၁-ပါး
အပ္ပမညာကြဉ်သော သောဘဏစေတသိက် ၂၃-ပါး
ပေါင်း ၃၄-ပါးတည်း။

၄။ လောကုတ္တရာ စတုတ္ထဈာန်စိတ် ၈-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် .... ၁၀-ပါး
အပ္ပမညာကြဉ်သော သောဘဏစေတသိက် ၂၃-ပါး

ပေါင်း ၃၃-ပါးတည်း။

၅။ လောကုတ္တရာ ပဉ္စမဈာန်စိတ် ၈-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကား—

ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် .... ၁၀-ပါး
အပ္ပမညာကြဉ်သော သောဘဏစေတသိက် ၂၃-ပါး

ပေါင်း ၃၃-ပါးတည်း။

မှတ်ချက်။ ။စတုတ္ထဈာန်စိတ် ၈-ပါး၌ယှဉ်သောစေတသိက် ၃၃-ပါးသည် သုခဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်၍ ပဉ္စမဈာန်စိတ် ၈-ပါး၌ယှဉ်သော စေတသိက် ၃၃-ပါးသည် ဥပေက္ခာ ဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်သည်။

လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး၌ ယှဉ်သော စေဘသိက်တို့ကား—

အညသမာန်း စေတသိက် .... ၁၃-ပါး
အပ္ပမညာကြဉ်သော သောဘဏစေတသိက် ၂၃-ပါး

ပေါင်း ၃၆-ပါးတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစေတသိက် ၃၆-ပါးသည် လောကုတ္တရာ စိတ်ဖြစ်တိုင်း အမြဲယှဉ်သောကြောင့် လော-

ကုသိုလ်ကြိယာစိတ် ၈-ပါး၌ အမြဲတမ်းလည်း စေတသိက် ၃၆-ပါးယှဉ်နိုင်၍ အများဆုံးလည်း စေတသိက် ၃၆-ပါးပင် ယှဉ်သည်။

လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၅-နည်းယူပုံ

၁။ လောကုတ္တရာ ပထမဈာန်စိတ် ၈-ပါးသည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၃၆-ပါးချင်းတူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၂။ လောကုတ္တရာ ဒုတိယဈာန်စိတ် ၈-ပါးသည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၃၅-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၃။ လောကုတ္တရာ တတိယဈာန်စိတ် ၈-ပါးသည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၃၄-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၄။ လောကုတ္တရာ စတုတ္ထဈာန်စိတ် ၈-ပါးသည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၃၃-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

၅။ လောကုတ္တရာ ပဥ္စမဈာန်စိတ် ၈-ပါးသည် ယှဉ်ရာစေတသိက် ၃၃-ပါးချင်း တူသောကြောင့် သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်း။

ထို့ကြောင့် လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၅-နည်း ရသည်။

မှတ်ချက်။　။လောကုတ္တရာ စတုတ္ထဈာန်စိတ် ၈-ပါး၌ သုခ-ဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်သော စေဘသိက် ၃၃-ပါး

ဖြစ်၍ ပဉ္စမစျာန်စိတ် ဂ-ပါး၌ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော စေတသိက် ၃၃-ပါး ဖြစ်သောကြောင့် ၃၃-ပါးချင်း တူသော်လည်း သင်္ဂဟနည်း ၁-နည်းစီသာ ယူရသည်။

လောကုတ္တရာစိတ် ဂ-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်း ၅-နည်း ပြီး၏။

နိယတယောဂီနှင့် အနိယတယောဂီ စေတသိက်များ

နိယတယောဂီ စေတသိက် ၄၁-ပါး

အညသမာန်း စေတသိက်	....	....	၁၃-ပါး
သဗ္ဗာကုသလသာဓာရဏ စေတသိက်		....	၄-ပါး
လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, ဒေါသ, ဝိစိကိစ္ဆာ	....	....	၄-ပါး
သောဘဏသာဓာရဏစေတသိက်	....	....	၁၉-ပါး
ပညိန္ဒြေစေတသိက်	....	....	၁-ပါး
		ပေါင်း	၄၁-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစေတသိက် ၄၁-ပါးကို ယှဉ်ဘက်စိတ်ဖြစ်တိုင်း အမြဲယှဉ်လေ့ရှိသောကြောင့် **နိယတယောဂီ** စေတသိက်ဟု ခေါ်သည်။

အနိယတယောဂီ စေတသိက် ၁၁-ပါး

မာန, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ	....	....	၄-ပါး
ထိန, မိဒ္ဓ	....	....	၂-ပါး

သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝ(ဝိရတီ) .... ၃-ပါး
ကရုဏာ, မုဒိတာ(အပ္ပမညာ) .... ၂-ပါး
ပေါင်း ၁၁-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစေတသိက် ၁၁-ပါးကို ယှဉ်ဘက်စိတ် ဖြစ်တိုင်း မယှဉ်ဘဲ တရံတခါ အခိုက်အတန့် သင့်မှသာ ယှဉ်လေ့ရှိသောကြောင့် အနိယတ- ယောဂီ(ကဒါစိ)စေတသိက်ဟု ခေါ်သည်။

မာန၏ အနိယတယောဂီ အမည်ရပုံ

မာနသည် လောဘမူဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် ၄-ပါး၌ယှဉ်သော်လည်း အမြဲမယှဉ်၊ ငါသာလျှင်အမြတ်ဆုံးစသည်ဖြင့် အထင်ကြီးသည့်အခါ၌သာ ယှဉ်သောကြောင့် အနိယတယောဂီ အမည်ရသည်။

ဣဿာ၏ အနိယတယောဂီ အမည်ရပုံ

ဣဿာသည် ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး၌ ယှဉ်သော်လည်း အမြဲ မယှဉ်၊ သူတပါးစည်းစိမ်ချမ်းသာကို ငြူစူစောင်းမြောင်း မနာလိုသည့်အခါ၌သာလျှင် ယှဉ်သောကြောင့် အနိယတ ယောဂီအမည်ရသည်။

မစ္ဆရိယ၏ အနိယတယောဂီ အမည်ရပုံ

မစ္ဆရိယသည် ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး၌ ယှဉ်သော်လည်း အမြဲမယှဉ် မိမိစည်းစိမ်ချမ်းသာကို နှမြောဝန်တိုသည့်အခါ ၌သာလျှင် ယှဉ်သောကြောင့် အနိယတယောဂီအမည်ရသည်။

ကုက္ကုစ္စ၏ အနိယတယောဂီ အမည်ရပုံ

ကုက္ကုစ္စသည် ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး၌ ယှဉ်သော်လည်း အမြဲမယှဉ်၊ ဒုစရိုက်ကို ပြုမိ၍ရင်း, သုစရိုက်ကို မပြုမိခဲ့၍ရင်း နောင်တတဖန် ပူပန်ရာအခါ၌သာလျှင် ယှဉ်သောကြောင့် အနိယတယောဂီအမည်ရသည်။

ထိန၏ အနိယတယောဂီ အမည်ရပုံ

ထိနသည် လောဘမူ,ဒေါသမူ သသင်္ခါရိကစိတ် ၅-ပါး၌ ယှဉ်သော်လည်း အမြဲမယှဉ်၊ စိတ်မရွှင်လန်းဘဲ ခပ်ထိုင်းထိုင်း ဖြစ်ရာအခါ၌သာ ယှဉ်သောကြောင့် အနိယတယောဂီအမည်ရသည်။

မိဒ္ဓ၏ အနိယတယောဂီ အမည်ရပုံ

မိဒ္ဓသည် လောဘမူ, ဒေါသမူ သသင်္ခါရိကစိတ် ၅-ပါး၌ ယှဉ်သော်လည်း အမြဲမယှဉ်၊ ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ မရွှင်လန်းဘဲ ခပ်မှိုင်းမှိုင်းဖြစ်နေသောအခါ၌သာ ယှဉ်သောကြောင့် အနိယတယောဂီအမည်ရသည်။

လောကီသမ္မာဝါစာ၏ အနိယတယောဂီ အမည်ရပုံ

လောကီသမ္မာဝါစာသည် မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး၌ ယှဉ်သော်လည်း အမြဲမယှဉ်၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုနှင့် မစပ်သော ဝစီဒုစရိုက် ၄-ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်သောအခါ၌သာ ယှဉ်သောကြောင့် အနိယတယောဂီအမည်ရသည်။

လောကီသမ္မာကမ္မန္တ၏ အနိယတယောဂီမည်ပုံ

လောကီသမ္မာကမ္မန္တသည် မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး၌ ယှဉ်သော်လည်း အမြဲမယှဉ်၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုနှင့် မစပ်သော ကာယဒုစရိုက် ၃-ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်ရာအခါ၌သာ ယှဉ်သောကြောင့် အနိယတယောဂီအမည်ရသည်။

လောကီသမ္မာအာဇီဝ၏ အနိယတယောဂီမည်ပုံ

လောကီသမ္မာအာဇီဝသည် မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး၌ ယှဉ်သော်လည်း အမြဲမယှဉ်၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုနှင့် စပ်သော ဝစီဒုစရိုက် ၄-ပါး, ကာယဒုစရိုက် ၃-ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်သောအခါ၌သာ ယှဉ်သောကြောင့် အနိယတယောဂီ အမည်ရသည်။

မှတ်ချက်။　။လောကုတ္တရာဝိရတီ ၃-ပါးမှာမူကား လောကုတ္တရာစိတ်ဖြစ်တိုင်း အမြဲယှဉ်သောကြောင့် နိယတယောဂီအမည်သာ ရသည်။

ကရုဏာ၏ အနိယတယောဂီ အမည်ရပုံ

ကရုဏာသည် မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာ, ပဉ္စမစျာန်ကြဉ်သော မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၊ ပေါင်း ၂၈-ပါးသော စိတ်တို့၌ ယှဉ်သော်လည်း အမြဲမယှဉ်၊ ဒုက္ခိတသတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ သနားမှုဖြစ်သည့်အခါ၌သာ ယှဉ်သောကြောင့် အနိယတယောဂီအမည်ရသည်။

မုဒိတာ၏ အနိယတယောဂီ အမည်ရပုံ

မုဒိတာသည် ၂၈-ပါးသော စိတ်တို့၌ ယှဉ်သော်လည်း အမြဲမယှဉ်၊ သုခိတသတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ဝမ်းမြောက်မှုဖြစ်သောအခါ၌သာ ယှဉ်သောကြောင့် အနိယတယောဂီ အမည်ရသည်။

နာနာကဒါစိ,သဟကဒါစိ,ဝိသေသက စေတသိက်များ

နာနာကဒါစိ စေတသိက် ၈-ပါး

ဣဿာ,မစ္ဆရိယ,ကုက္ကုစ္စ	၃-ပါး
ဝိရတီစေတသိက်	၃-ပါး
အပ္ပမညာစေတသိက်	၂-ပါး
ပေါင်း	၈-ပါး

ဣဿာ,မစ္ဆရိယ,ကုက္ကုစ္စတို့၏ နာနာကဒါစိ မည်ပုံ

ဣဿာ,မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စတို့သည် ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး၌ ယှဉ်သော်လည်း ဣဿာသည် သူတပါးစည်းစိမ်ကို အာရုံပြုသည်၊ မစ္ဆရိယသည် မိမိစည်းစိမ်ကို အာရုံပြုသည်၊ ကုက္ကုစ္စသည် ပြုပြီးဒုစရိုက်နှင့် မပြုမိသော သုစရိုက်ကို အာရုံပြုသည်၊ ဤကဲ့သို့ အာရုံကွဲပြားမှုကြောင့်၍ ၃-ပါးသည် တပေါင်းတည်းမယှဉ်ဘဲ အသီးအသီး တပါးစီသာ ရံခါရံခါ ယှဉ်ကြသည်ဖြစ်၍ **နာနာကဒါစိ** အမည်ရသည်။

ဣဿာယှဉ်ခိုက် မစ္ဆရိယ,ကုက္ကုစ္စမယှဉ်၊ မစ္ဆရိယယှဉ်ခိုက် ဣဿာ, ကုက္ကုစ္စမယှဉ်၊ ကုက္ကုစ္စယှဉ်ခိုက် ဣဿာ, မစ္ဆရိယ မယှဉ်ဟူလို။

(နာနာ=အသီးအသီး။ ကဒါစိ—ရံဖန် ရံခါ)

ဝိရတိစေတသိက် ၃-ပါး၏ နာနာကဒါဝိ အမည်ရပုံ

လောကီဝိရတိ စေတသိက် ၃-ပါးသည် မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး၌ယှဉ်သော်လည်း (ဝီတိက္ကမိတဗ္ဗဝတ္ထု) ရှောင်ကြဉ်အပ်သောဝတ္ထုချင်း မတူသောကြောင့် ၃-ပါး တပေါင်းတည်း မယှဉ်ဘဲ တပါးစီ ရံဖန်ရံခါသာ ယှဉ်ကြသည်ဖြစ်၍ **နာနာကဒါဝိ** အမည်ရသည်။

သမ္မာဝါစာယှဉ်ခိုက် ကြွင်း ၂-ပါးမယှဉ်၊ သမ္မာကမ္မန္တယှဉ်ခိုက် ကြွင်း ၂-ပါးမယှဉ်၊ သမ္မာအာဇီဝယှဉ်ခိုက် ကြွင်း ၂-ပါးမယှဉ် ဟူလို။

အပ္ပမညာစေတသိက် ၂-ပါး၏ နာနာကဒါဝိ အမည်ရပုံ

အပ္ပမညာစေတသိက် ၂-ပါးသည် ၂၈-ပါးသော စိတ်တို့၌ ယှဉ်သော်လည်း ကရုဏာသည် ဒုက္ခိတသတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြုသည်၊ မုဒိတာသည် သုခိတသတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြုသည်၊ ဤသို့ အာရုံချင်း မတူကြသောကြောင့် ကရုဏာယှဉ်ခိုက် မုဒိတာမယှဉ်၊ မုဒိတာယှဉ်ခိုက် ကရုဏာမယှဉ်ဖြစ်၍ **နာနာကဒါဝိ** အမည်ရသည်။

ဝိရတီနှင့် အပ္ပမညာ အတူမယှဉ်နိုင်ပုံ

ဝိရတီသည် ဝီတိက္ကမိတဗ္ဗဝတ္ထုကို အာရုံပြု၍ အပ္ပမညာသည် သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြုသဖြင့် အာရုံချင်းကွဲပြားသောကြောင့် ဝိရတီနှင့် အပ္ပမညာတို့သည် တခုတည်းသော စိတ်၌ အတူမယှဉ်ကြချေ။

သဟ ကဒါစိစေတသိက် ၂-ပါး

ထိန,မိဒ္ဓ စေတသိက် ၂-ပါးသည် အကြောင်းညီညွတ်၍ ယှဉ်ကြသော် ၂-ပါးအတူတကွသာ ယှဉ်လေ့ရှိသောကြောင့် **သဟကဒါစိ** အမည်ရသည်။

ဝိသေသက စေတသိက် ၁၁-ပါး

ဝိတက်,ဝိစာရ,ပီတိ,သုခ,ဥပေက္ခာ	....		....	၅-ပါး
ဝိရတီစေတသိက်	....	....	....	၃-ပါး
အပ္ပမညာစေတသိက်	....	....	....	၂-ပါး
ပညိန္ဒြေစေတသိက်	....	....	....	၁-ပါး
			ပေါင်း	၁၁-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစေတသိက် ၁၁-ပါးကို ယှဉ်ခြင်း, မယှဉ်ခြင်းအားဖြင့် စိတ်ချင်း ကွဲပြားထူးခြားအောင် ပြုတတ်သောကြောင့် **ဝိသေသက စေတသိက်** ဟု ခေါ်သည်။

အသီးသီးအထူးပြုကြပုံ

လောကုတ္တရာစိတ်၌ ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဥပေက္ခာ ဟူသော ဈာန်တရားတို့က အထူးပြုကြသည်။

မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၌ ဈာန်တရားနှင့် အပ္ပမညာတို့က အထူး ပြုကြသည်။

ကာမသောဘဏစိတ်တို့၌ အပ္ပမညာ, ဝိရတီ, ပညိန္ဒြေ, ပီတိ တို့က အထူးပြုကြသည်။

လောကုတ္တရာစိတ်၌ ဈာန်တရားတို့က အထူးပြုပုံ[၁]

ဝိတက် သည် လောကုတ္တရာ ပထမဈာန်စိတ် ၈-ပါး၌သာ ယှဉ်၍ ဒုတိယဈာန်စိတ်စသည်၌ မယှဉ်ဘဲ ပထမဈာန်မှ ဒုတိယဈာန်စသည်ကို အထူးပြုသည်။

ဝိစာရ သည် လောကုတ္တရာ ပထမဈာန်စိတ် ၈-ပါး, ဒုတိယဈာန်စိတ် ၈-ပါးတို့၌သာယှဉ်၍ တတိယဈာန်စိတ် စသည်၌ မယှဉ်ဘဲ ပထမဈာန်, ဒုတိယဈာန်တို့မှ တတိယဈာန် စသည်တို့ကို အထူးပြုသည်။

ပီတိ သည် လောကုတ္တရာ ပထမဈာန်စိတ် ၈-ပါး, ဒုတိယ ဈာန်စိတ် ၈-ပါး, တတိယဈာန်စိတ် ၈-ပါးတို့၌ ယှဉ်၍ စတုတ္ထဈာန်စိတ် စသည်၌ မယှဉ်ဘဲ ပထမဈာန်, ဒုတိယဈာန်, တတိယဈာန်တို့မှ စတုတ္ထဈာန် စသည်ကို အထူးပြုသည်။

၁။ အထူးပြုသည်=ကွဲပြားခြားနားစေသည်ဟု ဆိုလိုသည်။

သုခ သည် လောကုတ္တရာ အောက်ဈာန် စိတ် ၄-ပါး၌ ယှဉ်၍ ပဉ္စမဈာန်စိတ်၌ မယှဉ်ဘဲ အောက်ဈာန် ၄-ပါးမှ ပဉ္စမဈာန်ကို အထူးပြုသည်။

ဥပေက္ခာ သည် လောကုတ္တရာပဉ္စမဈာန်စိတ် ၈-ပါး၌သာ ယှဉ်၍ လောကုတ္တရာအောက်ဈာန်စိတ် ၄-ပါး၌ မယှဉ်ဘဲ ပဉ္စမဈာန်မှ အောက်ဈာန် ၄-ပါးကို အထူးပြုသည်။

မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၌ ဈာန်တရားအထူးပြုပုံ

မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၌ ဈာန်တရားအထူးပြုပုံသည် လောကုတ္တရာစိတ်၌ ဈာန်တရား အထူးပြုပုံနှင့် တူပြီ။

မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၌ အပ္ပမညာအထူးပြုပုံ

အပ္ပမညာသည် မဟဂ္ဂုတ်အောက်ဈာန်စိတ် ၄-ပါး၌ ယှဉ်၍ ပဉ္စမဈာန်စိတ်၌ မယှဉ်ဘဲ အောက်ဈာန် ၄-ပါးမှ ပဉ္စမဈာန်ကို အထူးပြုသည်။

ကာမသောဘဏစိတ်တို့၌ အပ္ပမညာအထူးပြုပုံ

အပ္ပမညာသည် မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာစိတ်တို့၌ ယှဉ်၍ မဟာဝိပါက်စိတ်၌ မယှဉ်ဘဲ မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာစိတ်တို့မှ မဟာဝိပါက်စိတ်ကို အထူးပြုသည်။

ကာမသောဘဏစိတ်တို့၌ ဝိရတီအထူးပြုပုံ

ဝိရတီသည် မဟာကုသိုလ်စိတ်၌သာ ယှဉ်၍ မဟာဝိပါက်, မဟာကြိယာစိတ်တို့၌ မယှဉ်ဘဲ မဟာကုသိုလ်မှ မဟာဝိပါက်,မဟာကြိယာတို့ကို အထူးပြုသည်။

ကာမသောဘဏစိတ်တို့၌ ပညိန္ဒြေအထူးပြုပုံ

ပညိန္ဒြေသည် ကာမသောဘဏ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်တို့၌သာ ယှဉ်၍ ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ်တို့၌ မယှဉ်ဘဲ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်တို့မှ ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ်တို့ကို အထူးပြုသည်။

ကာမသောဘဏစိတ်တို့၌ ပီတိအထူးပြုပုံ

ပီတိသည် ကာမသောဘဏ သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်တို့၌သာယှဉ်၍ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်တို့၌ မယှဉ်ဘဲ သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်တို့မှ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်တို့ကို အထူးပြုသည်။

စေတသိက်ပိုင်းဆိုင်ရာ မှတ်သားဘွယ် အဓိပ္ပါယ်များ

၁-စေတသိက်လက္ခဏာ ၄-ပါးဆိုရပုံ

၁။ ဧကုပ္ပါဒ လက္ခဏာသာဆိုလျှင် စိတ်နှင့်အတူ ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်များပါဝင်နေ၍ ယင်းစိတ္တဇရုပ်များကို ပယ်လိုသောကြောင့် ဧကနိရောဓ လက္ခဏာကို ထည့်ရပြန်သည်။

၂။ ဧကုပ္ပါဒ, ဧကနိရောဓ ၂-ပါးသာဆိုလျှင် စိတ်နှင့်အတူ ဖြစ်၍ အတူချုပ်သော ဝိညတ်ဒွေ ပါဝင်နေ၍ ၎င်းဝိညတ်ဒွေကို ပယ်လိုသောကြောင့် ဧကာလမ္ဗဏ လက္ခဏာကို ဆက်၍ပြဆိုပြန်သည်။

၃။ ရှေ့လက္ခဏာ ၃-ပါးနှင့်ညီလျှင် ပဥ္စဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်သော တရားတို့သည် မှီရာဝတ္ထုတူကြသည်ဟု ပြလို၍ ဧကဝတ္ထုကလက္ခဏာကို ပြရပြန်သည်။

၂-အဟိတ်စေတသိက် သီးခြားမရှိပုံ

အဟိတ်စိတ်၌သာ ယှဉ်သော စေတသိက်မရှိသောကြောင့် အဟိတ်စေတသိက်ဟု သီးခြားမရှိပါ။

၃-ပဿဒ္ဓိစေတသိက်စသည်ကို ၂-ပါးစီဆိုရပုံ

ပဿဒ္ဓိစေတသိက်စသည်တို့သည် ၂-ပါး, ၂-ပါး အတူဖြစ်မှသာ ဆိုင်ရာဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကို ပယ်သတ်နိုင်သောကြောင့် ပဿဒ္ဓိစသည်တို့ကို ၂-ပါး, ၂-ပါး ဆိုသည်။

၄-စေတသိက်ပိုင်း၌ အပ္ပမညာ ၂-ပါးသာ ဆိုရပုံ

အဒေါသ စေတသိက်ဖြင့် မေတ္တာကို, တတြမဇ္ဈတ္တတာ စေတသိက်ဖြင့် ဥပေက္ခာကို သွင်းယူပြီးဖြစ်သောကြောင့် စေတသိက်ပိုင်း၌ အပ္ပမညာကို ၂-ပါးသာ ဆိုသည်။

၅-သညာ, ဝိညာဏ်, ပညာတို့၏ အထူး

သညာသည် ကလေးသူငယ်တို့ အသပြာကို သိပုံကဲ့သို့ အညိုအဝါစသည်မျှကိုသာ သိ၍ အနိစ္စစသော လက္ခဏာကို ထိုးထွင်း၍ မသိပါ။

ဝိညာဏ်သည် လူကြီးများ အသပြာကို သိသကဲ့သို့ အညိုအဝါစသည်ကိုလည်း သိသည်၊ အနိစ္စစသော လက္ခဏာကိုလည်း ထိုးထွင်း၍ သိသည်။

ပညာသည် ပန်းတိမ်ဆရာများ အသပြာကို သိသကဲ့သို့ အညိုအဝါစသည်ကိုလည်း သိသည်၊ အနိစ္စစသော လက္ခဏာ

ကိုလည်း ထိုးထွင်း၍ သိသည်၊ မဂ်, ဖိုလ်ပေါ်လာသည်တိုင် အောင်လည်း ထိုးထွင်း၍ သိသည်။ ဤသို့ ထူးကြသည်။

၆-ဝိတက်မယှဉ်သော စိတ်များကလည်း အာရုံယူနိုင်ပုံ

ရူပါရုံစသော ပဥ္စာရုံတို့က စက္ခုဝတ္ထုစသော ပဥ္စဝတ္ထု၌ ထိခိုက်မှုအစွမ်းကြောင့် ဒွေပဥ္စဝိညာဏ် ၁၀-သည် ဝိတက်၏ အကူအညီမပါဘဲ အာရုံကိုယူနိုင်သည်၊ ဒုတိယစျာန်စသည် သည် ဘာဝနာအစွမ်းကြောင့် အာရုံကို ယူနိုင်သည်။

၇-ဒိဋ္ဌိနှင့် မာနအတူ မဖြစ်ပုံ

ဒိဋ္ဌိနှင့် မာနသည် မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌ သတ္တိချင်း အတူဖြစ် သောကြောင့် တခုသောလိုဏ်ဂူ၌ ကေသရာဇာ ခြင်္သေ့နှစ်စီး အတူမအောင်းသကဲ့သို့ တခုသောစိတ်၌ အတူမဖြစ်ကြပါ။

၈-အသင်္ခါရိကစိတ်တို့၌ ထိန,မိဒ္ဓမယှဉ်ပုံ

ပင်ကိုယ်သဘာဝအားဖြင့် ထက်မြက်သော အသင်္ခါရိက စိတ်တို့၌ ထိုထိုကိစ္စဝယ် ဆုတ်နစ်သော သဘောရှိသော ထိန,မိဒ္ဓတို့ မယှဉ်နိုင်ပါ။

၉-လောကုတ္တရာစိတ်၌ အပ္ပမညာမယှဉ်ပုံ

အပ္ပမညာသည် သတ္တဝါပညတ်ကိုသာ အာရုံပြု၍ လော- ကုတ္တရာသည် နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြုသဖြင့် အာရုံချင်း မတူ သောကြောင့် လောကုတ္တရာစိတ်၌ အပ္ပမညာ မယှဉ်ပါ။

၁၀-မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၌ ဝိရတီ မယှဉ်ပုံ

သီလဝိသုဒ္ဓိအစွမ်းဖြင့် ဒုစရိုက်, ဒုရာဇီဝဟူသမျှကို ပယ်ရှားပြီးသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့သန္တာန်၌ ရအပ်သော ဈာန်သည် ပယ်စရာဒုစရိုက် မရှိသောကြောင့် မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၌ ဝိရတီ မယှဉ်ပါ။

၁၁-မဟဂ္ဂုတ် ပဉ္စမဈာန်၌ အပ္ပမညာ မယှဉ်ပုံ

အပ္ပနာသို့ရောက်သော အပ္ပမညာသည် သောမနဿနှင့် ကင်း၍ မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ဥပေက္ခာဖြစ်သောမဟဂ္ဂုတ် ပဉ္စမဈာန်စိတ်၌ အပ္ပမညာ မယှဉ်ပါ။

၁၂-မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် စိတ်တို့၌ အပ္ပမညာမယှဉ်ဟူသော ဝါဒကို ကေစိဝါဒ ဆိုရပုံ

လေ့လာပြီးသော ကျမ်းဂန်များကို သတိမထားဘဲ ရွတ်နိုင်သကဲ့သို့ ကရုဏာ, မုဒိတာ ဘာဝနာ၏ ရှေ့အဘို့၌ ဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်း၍ အသားကျသောအခါ သောမနဿနှင့် ဥပေက္ခာကလျှည့်စီ ဖြစ်ကောင်းသောကြောင့် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်တို့၌ အပ္ပမညာ မဖြစ်ဟူသောဝါဒကို ကေစိဝါဒဟု ဆိုရသည်။

၁၃-မဟာဝိပါက်, မဟာကြိယာ၌ ဝိရတီမယှဉ်ပုံ

လောကီ ဝိရတီသည် ကေန် ကုသိုလ်သဘောရှိသော ကြောင့် အဗျာကတသဘောရှိသော မဟာဝိပါက်, မဟာကြိယာတို့၌ ဝိရတီ မယှဉ်ချေ။

၁၄-မဟာဝိပါက်စိတ်၌ အပ္ပမညာမယှဉ်ပုံ

အပ္ပမညာသည် သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ မဟာဝိပါက်သည် ကာမအာရုံကို အာရုံပြုသဖြင့် အာရုံချင်း မတူသောကြောင့် မဟာဝိပါက်စိတ်၌ အပ္ပမညာ မယှဉ်ချေ။

၁၅-ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်၌ အဓိမောက္ခ မယှဉ်ပုံ

အဓိမောက္ခသည် အာရုံကို ဆုံးဖြတ်ချက် ချနိုင်သော သဘောရှိသည်၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်သည် အာရုံကို ဆုံးဖြတ်ချက် မချနိုင်ဘဲ ယုံမှားခြင်းသဘော ရှိသည်၊ ဤသို့ သဘောချင်း မတူသောကြောင့် ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်၌ အဓိမောက္ခမယှဉ်ချေ။

၁၆-သဗ္ဗညုတဉာဏ်အမည်ရသော စေတသိက်

မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်၌ ယှဉ်သော ပညိန္ဒြေစေတသိက်သည် သဗ္ဗညုတဉာဏ်အမည်ရသည်။

စေတသိက်ပိုင်းဆိုင်ရာ မှတ်သားဘွယ် အဓိပ္ပါယ်များ ပြီး၏။

စေတသိက်ပိုင်း ပြီး၏။

၃-ပကိဏ်းပိုင်း

ပကိဏ်းပိုင်းမည်ပုံ။ ။ဝေဒနာသင်္ဂဟစသော သင်္ဂဟ ၆-ပါးကို ရောပြွမ်း၍ပြသော အပိုင်းအခန်းဖြစ်သောကြောင့် **ပကိဏ်းပိုင်း** ဟု ခေါ်သည်။

သင်္ဂဟ ၆-ပါး

(၁)	ဝေဒနာသင်္ဂဟ	....	၁-ပါး
(၂)	ဟေတုသင်္ဂဟ	....	၁-ပါး
(၃)	ကိစ္စသင်္ဂဟ	....	၁-ပါး
(၄)	ဒွါရသင်္ဂဟ	....	၁-ပါး
(၅)	အာရမ္မဏသင်္ဂဟ	....	၁-ပါး
(၆)	ဝတ္ထုသင်္ဂဟ	....	၁-ပါး
		ပေါင်း	၆-ပါး

(၁) ဝေဒနာသင်္ဂဟ

ဝေဒနာသင်္ဂဟမည်ပုံ။ ။ဝေဒနာအပြားအားဖြင့် စိတ်,စေတသိက်တို့ကို ရေတွက်ပြဆိုသော အခန်းသည် **ဝေဒနာသင်္ဂဟ** မည်၏။

ဝေဒနာ ၃-ပါးနှင့် ၅-ပါး

ဝေဒနာသည် အာရုံကို ခံစားခြင်းသဘော (အာရမ္မဏာ-နုဘဝနလက္ခဏာ) အားဖြင့် —

၁-သုခဝေဒနာ

၂-ဒုက္ခဝေဒနာ

၃-ဥပေက္ခာဝေဒနာ-ဟူ၍ ၃-ပါးရှိသည်။

(ဣန္ဒြိယဘေဒ=) ဣန္ဒြေအပြားအားဖြင့် —

၁-သုခဝေဒနာ

၂-ဒုက္ခဝေဒနာ

၃-သောမနဿဝေဒနာ

၄-ဒေါမနဿဝေဒနာ

၅-ဥပေက္ခာဝေဒနာ-ဟူ၍ ၅-ပါး ရှိသည်။

မှတ်ချက် —

၁။ သုခဝေဒနာသည် – အလိုရှိအပ် ကောင်းမြတ်သော အာရုံ (ဣဋ္ဌာရုံ) ကို ခံစားသည်။

၂။ ဒုက္ခဝေဒနာသည် – အလို မရှိအပ်သော အာရုံကို (အနိဋ္ဌာရုံကို) ခံစားသည်။

၃။ ဥပေက္ခာဝေဒနာသည် – အလယ် အလတ် ကောင်းမြတ်သော အာရုံ (ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံ) ကို ခံစားသည်။

ဣန္ဒြေသည် သုခိန္ဒြေ, ဒုက္ခိန္ဒြေ, သောမနဿိန္ဒြေ, ဒေါမနဿိန္ဒြေ, ဥပေက္ခိန္ဒြေ အားဖြင့် ၅-မျိုး ပြားသောကြောင့် ဝေဒနာသည်လည်း သုခဝေဒနာစသည်ဖြင့် ၅-မျိုးပြားသည်။

အာရမ္မဏာနုဘဝနနည်းအားဖြင့်

စိတ်ကို ဝေဖန်ပြခြင်း

၁။ သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော စိတ်တို့သည်—

လောဘမူ သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	၄-ပါး
အဟိတ် သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	၂-ပါး
အဟိတ် သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ်	၁-ပါး
မဟာကုသိုလ် သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	၄-ပါး
မဟာဝိပါက် သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	၄-ပါး
မဟာကြိယာ သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	၄-ပါး
ပဌမစျာန်စိတ်	၁၁-ပါး
ဒုတိယစျာန်စိတ်	၁၁-ပါး
တတိယစျာန်စိတ်	၁၁-ပါး
စတုတ္ထစျာန်စိတ်	၁၁-ပါး
ပေါင်း	၆၃-ပါးတို့တည်း။

၂။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော စိတ်တို့သည်—

ဒေါမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	၂-ပါး
ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ်	၁-ပါး
ပေါင်း	၃-ပါးတည်း။

၃။ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော စိတ်တို့သည်—

အကုသိုလ် ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ်	....	၆-ပါး
အဟိတ် ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ်	....	၁၄-ပါး
ကာမာဝစရ သောဘဏ ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ်	....	၁၂-ပါး
ပဉ္စမစျာန်စိတ်	....	၂၃-ပါး
	ပေါင်း	၅၅-ပါးတည်း။

ဣန္ဒြိယဘေဒနည်းအားဖြင့် စိတ်ကို ဝေဖန်ခြင်း

၁။ သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော စိတ်သည်—

သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ်　　၁-ပါးတည်း။

၂။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော စိတ်သည်—

ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ်　　၁-ပါးတည်း။

၃။ သောမနဿဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော စိတ်သည်—

လောဘမူ သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	....	၄-ပါး
အဟိတ် သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်	....	၂-ပါး
ကာမသောဘဏ သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်		၁၂-ပါး
ပထမစျာန် စိတ်	....	၁၁-ပါး
ဒုတိယစျာန် စိတ်	....	၁၁-ပါး

တတိယစျာန် စိတ် .... ၁၁-ပါး

စတုတ္ထစျာန် စိတ် .... ၁၁-ပါး

ပေါင်း ၆၂-ပါးတည်း။

၄။ ဒေါမနဿဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော စိတ်သည်—

ဒေါမနဿ သဟဂုတ်စိတ် .... ၂-ပါးတည်း။

၅။ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သောစိတ်သည်—

အာရမ္မဏာနုဘဝနနည်းအတိုင်း ၅၅-ပါးတည်း။

ဝေဒနာ ၁-ပါးစီနှင့် ယှဉ်သော စေတသိက်ကို ပြခြင်း

၁။ သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သောစေတသိက်သည်—

ဝေဒနာကြဉ်သော သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ
စေတသိက် .... ၆-ပါးတည်း။

၂။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော စေတသိက်သည်—

ဝေဒနာကြဉ်သော သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ
စေတသိက် .... ၆-ပါးတည်း။

၃။ သောမနဿဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သောစေတသိက်သည်-

ဝေဒနာ, ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ,
ဝိစိကိစ္ဆာ ယင်း ၆-ပါးကြဉ်သော
စေတသိက် .... ၄၆-ပါးတည်း။

၄။ ဒေါမနဿဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော စေတသိက်သည်–

ဝေဒနာ, ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း
စေတသိက် .... ၁၁-ပါး

လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မာန, ဝိစိကိစ္ဆာကြဉ်သော
အကုသိုလ်စေတသိက် .... ၁၀-ပါး

ပေါင်း ၂၁-ပါးတည်း။

၅။ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော စေတသိက်သည်—

ဝေဒနာ, ပီတိ, ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ,
ကုက္ကုစ္စ ယင်း ၆-ပါးကြဉ်သော
စေတသိက် .... ၄၆-ပါးတည်း။

ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်, မယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကို ရေတွက်ပြခြင်း

၁။ ဝေဒနာတပါးနှင့် ယှဉ်သော စေတသိက်တို့သည်—

ပီတိ, ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ,
ဝိစိကိစ္ဆာဟူ၍ ၆-ပါးဖြစ်သည်။ ထိုတွင်–

ပီတိသည် သောမနဿ ဝေဒနာတပါးနှင့် ယှဉ်သည်။

ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စသည် ဒေါမနဿ
ဝေဒနာ တပါးနှင့် ယှဉ်သည်။

ဝိစိကိစ္ဆာသည် ဥပေက္ခာဝေဒနာတပါးနှင့် ယှဉ်သည်။

၂။ ဝေဒနာ ၂-ပါးနှင့် ယှဉ်သော စေတသိက်တို့သည်—

လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မာန	....	၃-ပါး
သောဘဏစေတသိက်	....	၂၅-ပါး
	ပေါင်း	၂၈-ပါးတည်း။

ယင်း ၂၈-ပါးသော စေတသိက်တို့သည် သောမနဿ, ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ ၂-ပါးနှင့် ယှဉ်သည်။

၃။ ဝေဒနာ ၃-ပါးနှင့် ယှဉ်သော စေတသိက်တို့သည်—

ပီတိကြဉ်သော ပကိဏ်းစေတသိက်	....	၅-ပါး
မောဟ, အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပ, ဥဒ္ဓစ္စ, ထိန, မိဒ္ဓ	....	၆-ပါး
	ပေါင်း	၁၁-ပါးတည်း။

ယင်းစေတသိက် ၁၁-ပါးသည် သောမနဿ, ဒေါမနဿ, ဥပေက္ခာဝေဒနာ ၃-ပါးနှင့် ယှဉ်သည်။

၄။ ဝေဒနာ ၅-ပါးနှင့်ယှဉ်သော စေတသိက်တို့သည်—

ဝေဒနာကြဉ်သော သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် .... ၆-ပါးတည်း။

ယင်းစေတသိက် ၆-ပါးသည် သုခ, ဒုက္ခ, သောမနဿ, ဒေါမနဿ, ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ ၅-ပါးနှင့် ယှဉ်သည်။

၅။ ဝေဒနာ ၁-ပါးနှင့်မျှမယှဉ်သော စေတသိက်မှာ—
ဝေဒနာစေတသိက် ၁-ပါးသာ ဖြစ်သည်။

ဆောင်။ ။ဝေဒနာတစ်၊ ခြောက်ပါး ဖြစ်၏၊ နှစ်မှာ ငွှဝီ၊ သုံးလီဆဲ့တစ်၊ ငါးဖြစ်ခြောက်ခု၊ မတာခု၊ပေါင်းစု ငါးဆဲ့နှစ်။

ဝေဒနာသင်္ဂဟ ပြီး၏။

---

(၂) ဟေတုသင်္ဂဟ

ဟေတုသင်္ဂဟမည်ပုံ။ ။ဟိတ်အပြားအားဖြင့် စိတ်, စေတသိက်တို့ကို ရေတွက်ပြသော အခန်းသည် ဟေတုသင်္ဂဟ မည်၏။

ဟိတ် ၆-ပါး

၁။ လောဘ
၂။ ဒေါသ
၃။ မောဟ
၄။ အလောဘ
၅။ အဒေါသ
၆။ အမောဟ—ဟူ၍ ပေါင်း ၆-ပါးရှိသည်။

ဟိတ်မည်ပုံ။ ။ယင်း ၆-ပါးကို ယှဉ်ဘက် သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ကြီးပွားရာကြီးပွားကြောင်း တည်ရာတည်ကြောင်း အရင်းအမြစ်ဖြစ်၍ သစ်ပင်အမြစ်နှင့်တူသောကြောင့်ဟိတ်ဟုခေါ်သည်။

ဟိတ် ၆-ပါး၏ တရားကိုယ်

၁။ လောဘစေတသိက်သည် လောဘဟိတ်မည်၏။

၂။ ဒေါသစေတသိက်သည် ဒေါသဟိတ်မည်၏။

၃။ မောဟစေတသိက်သည် မောဟဟိတ်မည်၏။

၄။ အလောဘစေတသိက်သည် အလောဘဟိတ်မည်၏။

၅။ အဒေါသစေတသိက်သည် အဒေါသဟိတ်မည်၏။

၆။ ပညိန္ဒြေစေတသိက်သည် အမောဟဟိတ်မည်၏။

ဟိတ် ၆-ပါးကို ဇာတ်အားဖြင့် ဝေဖန်ပြခြင်း

(က) လောဘ, ဒေါသ, မောဟ ဟိတ် ၃-ပါးသည် **အကုသိုလ်ဟိတ်** မည်၏။

(ခ) အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟ ဟိတ် ၃-ပါးသည် **ကုသိုလ်ဟိတ်** မည်၏။

(ဂ) အလောဘ,အဒေါသ,အမောဟ ဟိတ် ၃-ပါးသည် **အဗျာကတဟိတ်** လည်းမည်၏။

ဟိတ်ဖြင့် စိတ်ကို ဝေဖန်ပြခြင်း

၁။	အဟိတ်စိတ်	၁၈-ပါး
၂။	သဟိတ်စိတ်	၇၁-ပါး
	ပေါင်း	၈၉-ပါး

၁-အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါး

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်	၁-ပါး
ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်	၁၀-ပါး
သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း	၂-ပါး
သန္တီရဏ	၃-ပါး
ဝုဋ္ဌော (မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း)	၁-ပါး
ဟသိတုပ္ပါဒ်	၁-ပါး
ပေါင်း	၁၈-ပါး

မှတ်ချက်။　။ယှဉ်ဘက်ဟိတ် မရှိသောကြောင့် ယင်းစိတ် ၁၈-ပါးကို အဟိတ်စိတ် ဟု ခေါ်သည်။

၂-သဟိတ်စိတ် ၇၁-ပါး

(က) ကေဟိတ်စိတ်	၂-ပါး
(ခ) ဒွိဟိတ်စိတ်	၂၂-ပါး
(ဂ) တိဟိတ်စိတ်	၄၇-ပါး
ပေါင်း	၇၁-ပါး

မှတ်ချက်။　။ယှဉ်ဘက်ဟိတ် ရှိသောကြောင့် ယင်းစိတ် ၇၁-ပါးကို သဟိတ်စိတ်ဟု ခေါ်သည်။

(က) ကေဟိတ်စိတ် ၂-ပါး

မောဟမူစိတ် .... ၂-ပါးတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစိတ် ၂-ပါးသည် မောဟဟိတ် တပါးတည်းနှင့်သာ ယှဉ်သောကြောင့် **ကေဟိတ်စိတ်** မည်၏။

(ခ) ဒွိဟိတ်စိတ် ၂၂-ပါး

လောဘမူစိတ်	....	....	....	၈-ပါး
ဒေါသမူစိတ်	....	....	....	၂-ပါး
ကာမ သောဘဏ ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ်....			....	၁၂-ပါး
			ပေါင်း	၂၂-ပါး

မှတ်ချက်။ ။ယင်းစိတ် ၂၂-ပါးတွင်——

လောဘမူစိတ် ၈-ပါးသည် လောဘ ဟိတ်, မောဟဟိတ်တို့နှင့် ယှဉ်၏။ ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါးသည် ဒေါသဟိတ်, မောဟဟိတ်တို့နှင့် ယှဉ်၏။ ဉာဏဝိပ္ပယုတ် စိတ် ၁၂-ပါးသည် အလောဘဟိတ်, အဒေါသဟိတ်တို့နှင့် ယှဉ်၏။ ဤသို့ ဟိတ်၂-ပါးစီနှင့် ယှဉ်ကြသောကြောင့် **ဒွိဟိတ်စိတ်**မည်၏။

(ဂ) တိဟိတ်စိတ် ၄၇-ပါး

ကာမသောဘဏ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်	....	၁၂-ပါး
မဟဂ္ဂုတ်, လောကုတ္တရာစိတ်	....	၃၅-ပါး
	ပေါင်း	၄၇-ပါး

မှတ်ချက်။ ။အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟဟိတ် ၃-ပါးနှင့် ယှဉ်သောကြောင့် ယင်းစိတ် ၄၇-ပါးကို တိဟိတ်စိတ်ဟု ခေါ်သည်။

ဟိတ်နှင့်ယှဉ်, မယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကို ဂဟိတဂ္ဂဟဏနည်းဖြင့် ရေတွက်ပြခြင်း

အဟိတ်စေတသိက်ကား—

မောဟမူဒွေ၌ မောဟ, အဟိတ်စိတ်၌ ယှဉ်သော (ဆန္ဒကြဉ်သော) အညသမာန်းစေတသိက် ၁၂-ပါး၊ ပေါင်း ၁၃-ပါးဖြစ်သည်။

သဟိတ်စေတသိက်ကား—

သဟိတ်စိတ် ၇၁-ပါး၌ယှဉ်သော (မောဟမူဒွေ၌ မောဟကြဉ်သော) စေတသိက် ၅၂-ပါးဖြစ်သည်။

ဧကဟိတ်စေတသိက်ကား—

မောဟမူဒွေ၌ မောဟကြဉ်သည့် ကြွင်းသော ယှဉ်ဘက်စေတသိက်	....	၁၅-ပါး
လောဘမူ ဒေါသမူစိတ်တို့၌ ရှိသော ဟိတ်		၃-ပါး
ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ်တို့၌ ရှိသော ဟိတ်	....	၂-ပါး
	ပေါင်း	၂၀-ပါးတည်း။

ဒွိဟိတ်စေတသိက်ကား—

လောဘမူ၌ လောဘ, မောဟကြဉ် ကြွင်းသော
ယှဉ်ဘက် စေတသိက် .... ၂၀-ပါး
ဒေါသမူ၌ ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ .... ၃-ပါး
ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ်တို့၌ အလောဘ, အဒေါသ
ကြဉ် ကြွင်းသောယှဉ်ဘက် သောဘဏ-
စေတသိက် .... ၂၂-ပါး
တိဟိတ်စိတ်၌ ရှိသောဟိတ် .... ၃-ပါး

ပေါင်း ၄၈-ပါးတည်း။

တနည်းဆိုသော်—

ဒွိဟိတ်စိတ်၌ ယှဉ်သော (ပညာနှင့်ဝိစိကိစ္ဆာ
ကြဉ်) စေတသိက် ၅၀-တွင် လောဘမူ,
ဒေါသမူ၌ရှိသော ဟိတ် ၃-ပါးနှင့် ဉာဏ-
ဝိပ္ပယုတ်စိတ်၌ရှိသော ဟိတ် ၂-ပါးကြဉ်
ကြွင်းသော ယှဉ်ဘက်စေတသိက် .... ၄၅-ပါး
တိဟိတ်စိတ်၌ရှိသော ဟိတ် .... ၃-ပါး

ပေါင်း ၄၈-ပါးတည်း။

တိဟိတ်စေတသိက်ကား—

ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်တို့၌ ဟိတ် ၃-ပါးကြဉ်
ကြွင်းသော ယှဉ်ဘက် စေတသိက် ၃၅-ပါးတည်း။

ဆောင်။ ။အဟိတ်တေရ၊ ဧကနှစ်ဆယ်၊ ဒွိဝယ်ငါးစတ်၊
တိဟိတ်မှတ်၊ ရလတ်သုံးဆယ့်ငါး။

ဟိတ်နှင့် ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကို
အင္ဂဟိတဂ္ဂဟဏနည်းဖြင့် ရေတွက်၍ ပြခြင်း

ဧကဟိတ် စေတသိက်သည်—

လောဘ, ဒေါသ, ဝိစိကိစ္ဆာ ၃-ပါးဖြစ်သည်။

ဒွိဟိတ်စေတသိက်သည်—

မောဟ, ဒိဋ္ဌိ, မာန, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ, အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟဟူ၍ ၉-ပါးဖြစ်သည်။

တိဟိတ်စေတသိက်သည်—

အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပ, ဥဒ္ဓစ္စ, ထိန, မိဒ္ဓအားဖြင့်
　အကုသိုလ်စေတသိက် .... ၅-ပါး
အလောဘ, အဒေါသ, ပညိန္ဒြေကြဉ်သော
　သောဘဏစေတသိက် .... ၂၂-ပါး

ပေါင်း　၂၇-ပါးတည်း။

ပဉ္စဟိတ် စေတသိက်သည်—

ပီတိတပါးတည်းသာ ဖြစ်သည်။

ဆဟိတ် စေတသိက်သည်—

ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၂-ပါး ဖြစ်သည်။

ဆောင်။　။သုံး ဧကဟိတ်၊ ဒွိဟိတ် ကိုးလီ၊ သတ္တာဝီ တိဟိတ်၊ ပဉ္စဟိတ် တစ်၊ ဆဲ့နှစ် ဆဟိတ်၊ ဒွေ ပညိတ်၊ နိမိတ်ထင်မျှကြံ။

ဟေတု သင်္ဂဟ ပြီး၏။

(၃) ကိစ္စသင်္ဂဟ

ကိစ္စသင်္ဂဟမည်ပုံ။ ။ကိစ္စအပြားအားဖြင့် စိတ်, စေတသိက်တို့ကို ရေတွက်ပြသော အခန်းသည် **ကိစ္စသင်္ဂဟမည်၏။**

ကိစ္စ ၁၄-ပါး

၁။	ပဋိသန္ဓေ	ကိစ္စ
၂။	ဘဝင်	ကိစ္စ
၃။	အာဝဇ္ဇန်း	ကိစ္စ
၄။	ဒဿန	ကိစ္စ
၅။	သဝန	ကိစ္စ
၆။	ဃာယန	ကိစ္စ
၇။	သာယန	ကိစ္စ
၈။	ဖုသန	ကိစ္စ
၉။	သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း	ကိစ္စ
၁၀။	သန္တီရဏ	ကိစ္စ
၁၁။	ဝုဋ္ဌော	ကိစ္စ
၁၂။	ဇော	ကိစ္စ
၁၃။	တဒါရုံ	ကိစ္စ
၁၄။	စုတိ	ကိစ္စ

ဟူ၍ ကိစ္စ ၁၄-ပါး ရှိသည်။

ကိစ္စမည်ပုံ။ ။ယခုလောက၌ ရောင်းဝယ်မှု,တရားဆုံးဖြတ်မှု စသော အလုပ်ဟူသမျှကို ကိစ္စဟု ခေါ်သကဲ့သို့ ထိုအတူ ပဋိသန္ဓေစိတ်စသည်တို့၏ ဘဝဟောင်းနှင့် ဘဝသစ်ကို စပ်ပေးမှုစသည်ကို ကိစ္စဟု ခေါ်သည်။

ကိစ္စ ၁၄-ပါး၏ သဘောလက္ခဏာများ

၁။ ဘဝဟောင်းနှင့် ဘဝသစ်ကို စပ်ပေးခြင်းသဘောသည် ပဋိသန္ဓေကိစ္စ။

၂။ သတ္တဝါတို့၏ ဖြစ်တည်နေဆဲ ဥပပတ္တိဘဝအစဉ်၏ မပြတ်မစဲ ဖြစ်မြဲဖြစ်ရန် အကြောင်းခံဖြစ်ခြင်း သဘောသည် ဘဝင်ကိစ္စ။

၃။ အာရုံကို ဆင်ခြင်ခြင်းသဘောသည် အာဝဇ္ဇန်းကိစ္စ။

၄။ ရူပါရုံကို မြင်ခြင်းသဘောသည် ဒဿနကိစ္စ။

၅။ သဒ္ဒါရုံကို ကြားခြင်းသဘောသည် သဝနကိစ္စ။

၆။ ဂန္ဓာရုံကို နံခြင်းသဘောသည် ဃာယနကိစ္စ။

၇။ ရသာရုံကို လျက်ခြင်းသဘောသည် သာယနကိစ္စ။

၈။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို တွေ့ထိခြင်း သဘောသည် ဖုသနကိစ္စ။

၉။ အာရုံငါးပါးကိုခံယူခြင်းသဘောသည် သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းကိစ္စ။

၁၀။ အာရုံငါးပါးကိုစူးစမ်းခြင်းသဘောသည် သန္တီရဏကိစ္စ။

၁၁။ အာရုံငါးပါးကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း, ဆုံးဖြတ်ခြင်း သဘောသည် ဝုဋ္ဌောကိစ္စ။

၁၂။ အာရုံကို ပိုင်းခြားသိလျက် လျင်မြန်သော အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောသည် ဇောကိစ္စ။

၁၃။ ဇော၏ အာရုံကိုပင် ဆက်လက်ယူခြင်းသဘောသည် တဒါရုံကိစ္စ။

၁၄။ ဖြစ်ဆဲဘဝမှ ရွေ့လျောခြင်းသဘောသည် စုတိကိစ္စ။

ဌာန ၁၀-ပါး

၁။ ပဋိသန္ဓေ ဌာန
၂။ ဘဝင် ဌာန
၃။ အာဝဇ္ဇန်း ဌာန
၄။ ပဉ္စဝိညာဏ် ဌာန
၅။ သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း ဌာန
၆။ သန္တီရဏ ဌာန
၇။ ဝုဋ္ဌော ဌာန
၈။ ဇော ဌာန
၉။ တဒါရုံ ဌာန
၁၀။ စုတိ ဌာန

ဟူ၍ ဌာန ၁၀-ပါး ရှိသည်။

ဌာနမည်ပုံ။ ။ရှေ့စိတ် နောက်စိတ် ၂-ခုတို့၏ အလယ်အကြား၌ စိတ်တခုဖြစ်ဘို့ရန် အချိန်,ကာလ သည်ရှိ၏၊ထိုအကြားဖြစ်သော အခါကာလ ပညတ်ကို **ဌာန**ဟု ခေါ်သည်။

ကိစ္စအားဖြင့် စိတ်ကို ဝေဖန်ခြင်း

၁၊၂၊၃။ ပဋိသန္ဓေ,ဘဝင်,စုတိကိစ္စတပ်သော စိတ်ကား—

ဥပေက္ခာ သန္တီရဏစိတ်	....	....	၂-ပါး
မဟာဝိပါက်စိတ်	....	....	၈-ပါး
မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်စိတ်	....	....	၉-ပါး
		ပေါင်း	၁၉-ပါးတည်း။

၄။ အာဝဇ္ဇန်းကိစ္စတပ်သော စိတ်ကား—

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း	....	....	၁-ပါး
မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း	....	....	၁-ပါး
		ပေါင်း	၂-ပါးတည်း။

၅။ ဒဿနကိစ္စတပ်သော စိတ်ကား—

စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေ .... ၂-ပါးတည်း။

၆။ သဝနကိစ္စတပ်သော စိတ်ကား—

သောတဝိညာဏ်ဒွေ .... ၂-ပါးတည်း။

၇။ ဃာယနကိစ္စတပ်သော စိတ်ကား—

ဃာနဝိညာဏ်ဒွေ .... ၂-ပါးတည်း။

၈။ သာယနကိစ္စတပ်သော စိတ်ကား—

ဇိဝှါဝိညာဏ်ဒွေ .... ၂-ပါးတည်း။

၉။ ဖုသနကိစ္စတပ်သော စိတ်ကား—

ကာယဝိညာဏ်ဒွေ .... ၂-ပါးတည်း။

၁၀။ သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းကိစ္စတပ်သော စိတ်ကား—

သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေ .... ၂-ပါးတည်း။

၁၁။ သန္တီရဏကိစ္စတပ်သော စိတ်ကား—

သန္တီရဏစိတ် .... ၃-ပါးတည်း။

၁၂။ ဝုဋ္ဌောကိစ္စတပ်သော စိတ်ကား—

မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် .... ၁-ပါးတည်း။

၁၃။ ဇောကိစ္စတပ်သော စိတ်ကား—

အကုသိုလ်စိတ်	....	....	၁၂-ပါး
ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်	....	....	၁-ပါး
မဟာကုသိုလ်စိတ်	....	....	၈-ပါး
မဟာကြိယာစိတ်	....	....	၈-ပါး
မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်စိတ်	....	....	၉-ပါး
မဟဂ္ဂုတ်ကြိယာစိတ်	....	....	၉-ပါး
လောကုတ္တရာစိတ်	....	....	၈-ပါး

ပေါင်း ၅၅-ပါးတည်း။

၁၄။ တဒါရုံကိစ္စတပ်သော စိတ်ကား—

မဟာဝိပါက်စိတ်	....	....	၈-ပါး
သန္တီရဏစိတ်	....	....	၃-ပါး
		ပေါင်း	၁၁-ပါးတည်း။

၅-ကိစ္စ ,၅-ဌာနတပ်သော စိတ် ၂-ပါး

ဥပေက္ခာ သဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ် ၂-ပါးသည် ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ, သန္တီရဏ, တဒါရုံအားဖြင့် ၅-ကိစ္စ, ၅-ဌာန တပ်သော စိတ်ဖြစ်သည်။

၄-ကိစ္စ ,၄-ဌာနတပ်သော စိတ် ၈-ပါး

မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါးသည် ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ, တဒါရုံအားဖြင့် ၄-ကိစ္စ, ၄-ဌာနတပ်သော စိတ်ဖြစ်သည်။

၃-ကိစ္စ ,၃-ဌာနတပ်သော စိတ် ၉-ပါး

မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်စိတ် ၉-ပါးသည် ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ အားဖြင့် ၃-ကိစ္စ, ၃-ဌာနတပ်သော စိတ်ဖြစ်သည်။

၂-ကိစ္စ ,၂-ဌာနတပ်သော စိတ် ၂-ပါး

(က) သောမနဿ သန္တီရဏစိတ်သည် သန္တီရဏ,တဒါရုံ အားဖြင့် ၂-ကိစ္စ, ၂-ဌာနတပ်သောစိတ် ဖြစ်သည်။

(ခ) မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း စိတ်သည် ဝုဋ္ဌော, အာဝဇ္ဇန်း အားဖြင့် ၂-ကိစ္စ, ၂-ဌာနတပ်သော စိတ်ဖြစ်သည်။

၁-ကိစ္စ, ၁-ဌာနတပ်သော စိတ် ၆ဂ-ပါး

ဇော ၅၅-ခုသည် ဇောကိစ္စ, ဇောဌာန
ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည် အာဝဇ္ဇန်းကိစ္စ,အာဝဇ္ဇန်းဌာန
သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေသည် သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းကိစ္စ,သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဌာန
စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေသည် ဒဿနကိစ္စ,ပဉ္စဝိညာဏ်ဌာန
သောတဝိညာဏ်ဒွေသည် သဝနကိစ္စ,ပဉ္စဝိညာဏ်ဌာန
ဃာနဝိညာဏ်ဒွေသည် ဃာယနကိစ္စ,ပဉ္စဝိညာဏ်ဌာန
ဇိဝှါဝိညာဏ်ဒွေသည် သာယနကိစ္စ,ပဉ္စဝိညာဏ်ဌာန
ကာယဝိညာဏ်ဒွေသည် ဖုသနကိစ္စ,ပဉ္စဝိညာဏ်ဌာန
အားဖြင့် စိတ် ၆ဂ-ပါးသည် ၁-ကိစ္စ, ၁-ဌာနတပ်ကြသည်။

ကိစ္စဖြင့် စေတသိက်ကို ဝေဖန်ခြင်း

၁-ကိစ္စ။ ။ဇောကိစ္စအားဖြင့် ၁-ကိစ္စသာတပ်သော စေတသိက်ကား—

အကုသိုလ်စေတသိက်	....	၁၄-ပါး
ဝိရတီစေတသိက်	....	၃-ပါး
	ပေါင်း	၁၇-ပါးတည်း။

၄-ကိစ္စ။ ။ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ, ဇောကိစ္စ အားဖြင့် ၄-ကိစ္စတပ်သော စေတသိက်ကား—

အပ္ပမညာ စေတသိက် .... ၂-ပါးတည်း။

၅-ကိစ္စ။ ။ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ, ဇော, တဒါရုံ အားဖြင့် ၅-ကိစ္စတပ်သော စေတသိက်ကား—

သောဘဏ သာဓာရဏ စေတသိက် .... ၁၉-ပါး
ပညိန္ဒြေ စေတသိက် .... ၁-ပါး
ဆန္ဒ စေတသိက် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၂၁-ပါးတည်း။

၆-ကိစ္စ။ ။ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ, သန္တီရဏ, ဇော, တဒါရုံ အားဖြင့် ၆-ကိစ္စတပ်သော စေတသိက်ကား—

ပီတိစေတသိက် .... ၁-ပါးတည်း။

၇-ကိစ္စ။ ။ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ, အာဝဇ္ဇန်း, ဝုဋ္ဌော, ဇော, တဒါရုံအားဖြင့် ၇-ကိစ္စတပ်သော စေတသိက်ကား—

ဝီရိယ စေတသိက် .... ၁-ပါးသာတည်း။

၉-ကိစ္စ။ ။ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ, အာဝဇ္ဇန်း, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း, သန္တီရဏ, ဝုဋ္ဌော, ဇော, တဒါရုံအားဖြင့် ၉-ကိစ္စ တပ်သော စေတသိက်ကား—

ဝိတက်, ဝိစာရ, အဓိမောက္ခ .... ၃-ပါးတည်း။

၁၄-ကိစ္စ။ ။၁၄-ကိစ္စတပ်သော စေတသိက်ကား—

သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် .... ၇-ပါးတည်း။

အားလုံးပေါင်းသော် စေတသိက် ၅၂-ပါးဖြစ်၏။

ဆောင်။ ။တကိစ္စဖြစ်၊ဆဲ့ခုနှစ်တည်း၊ လေးဖြစ် နှစ်ပါး၊ ငါး ကောဝိ၊ ခြောက်လီမှာ တစ်၊ ခွန်လည်း တစ်ပင်၊ ကိုးဖြစ်ကား တေး၊ ဆဲ့လေး ခုနစ်ရပ်၊ ကိစ္စ တပ်သည်။ ။ပေါင်းအပ် ဒွိပညာသတည်း။

ကိစ္စသင်္ဂဟ ပြီး၏။

---

(၄) ဒွါရသင်္ဂဟ

ဒွါရသင်္ဂဟ မည်ပုံ။ ။ဒွါရအပြားအားဖြင့် စိတ်, စေတသိက် တို့ကို ရေတွက်ပြသော အခန်းသည် ဒွါရသင်္ဂဟ မည်၏။

ဒွါရ ၆-ပါး

၁-စက္ခုဒွါရ
၂-သောတဒွါရ
၃-ဃာနဒွါရ
၄-ဇိဝှါဒွါရ
၅-ကာယဒွါရ
၆-မနောဒွါရ—အားဖြင့် ဒွါရ၆-ပါးရှိသည်။

ဒွါရမည်ပုံ။ ။အာဝဇ္ဇန်းစသော နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ပေါ် လာကြောင်းဖြစ်သဖြင့် ပကတိ တံခါးပေါက် နှင့် တူသောကြောင့် ဒွါရ(=တံခါးပေါက်) ဟုခေါ် သည်။

ဒွါရ ၆-ပါးတို့၏ တရားကိုယ်

၁။ စက္ခုပသာဒရုပ်သည် .... စက္ခုဒွါရ၊
၂။ သောတပသာဒရုပ်သည် .... သောတဒွါရ၊
၃။ ဃာနပသာဒရုပ်သည် .... ဃာနဒွါရ၊
၄။ ဇိဝှါပသာဒရုပ်သည် .... ဇိဝှါဒွါရ၊
၅။ ကာယပသာဒရုပ်သည် .... ကာယဒွါရ၊
၆။ ဘဝင်စိတ် ၁၉-ပါးသည် .... မနောဒွါရ။

ဒွါရဖြင့် စိတ်ကို ဝေဖန်ခြင်း

၁။ စက္ခုဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ်ကား—

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း	....	၁-ပါး
စက္ခုဝိညာဏ် ဒွေ	....	၂-ပါး
သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း ဒွေ	....	၂-ပါး
သန္တီရဏ	....	၃-ပါး
ဝုဋ္ဌော(မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း)	....	၁-ပါး
ကာမဇော	....	၂၉-ပါး
တဒါရုံကိစ္စတပ်ခိုက် မဟာဝိပါက်စိတ်	....	၈-ပါး
	ပေါင်း	၄၆-ပါးတည်း။

၂။ ယင်း စက္ခုဒွါရိကစိတ် ၄၆-ပါးတွင် စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေ ၂-ပါးကို ဖြုတ်၍ သောတဝိညာဏ်ဒွေ ၂-ပါးကို ထည့်လျှင် သောတဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် ၄၆-ပါးဖြစ်သည်။

၃။ အထက်ပါနည်းအတိုင်း ဃာနဝိညာဏ်ဒွေကို ထည့်လျှင် **ဃာနဒွါရ၌** ဖြစ်သော စိတ် ၄၆-ပါးဖြစ်သည်။

၄။ ဇိဝှါဝိညာဏ်ဒွေကို ထည့်လျှင် **ဇိဝှါဒွါရ၌** ဖြစ်သော စိတ် ၄၆-ပါးဖြစ်သည်။

၅။ ကာယဝိညာဏ်ဒွေကို ထည့်လျှင် **ကာယဒွါရ၌** ဖြစ်သော စိတ် ၄၆-ပါးဖြစ်သည်။

ပဥ္စဒွါရ၌ဖြစ်သော စိတ်ကား—

ကာမစိတ် .... ၅၄-ပါးတည်း။

၆။ **မနောဒွါရ၌** ဖြစ်သော စိတ်ကား—

မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း	....	....	....	၁-ပါး
ဇောစိတ်	....	....	....	၅၅-ပါး
တဒါရုံစိတ်	....	....	....	၁၁-ပါး
			ပေါင်း	၆၇-ပါးတည်း။

၇။ **ဒွါရဝိမုတ်** (=ဒွါရ ၆-ပါးမှလွတ်သော) စိတ်ကား—

(ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိကိစ္စတပ်ခိုက်) ဥပေက္ခာ သန္တီရဏစိတ်	....	....	....	၂-ပါး
(ပဋိသန္ဓေ,ဘဝင်,စုတိကိစ္စတပ်ခိုက်)မဟာဝိပါက် စိတ်	....	....	....	၈-ပါး
မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်စိတ်	....	....	....	၉-ပါး
			ပေါင်း	၁၉-ပါးတည်း။

ဒွါရကို စိတ်တို့ဖြင့် ဝေဖန်ပိုင်းခြားပြခြင်း

(၁) ၁-ဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ်ကား—

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်	....	....	....	၁၀-ပါး
အပ္ပနာဇော	....	....	....	၂၆-ပါး

ပေါင်း ၃၆-ပါးတည်း။

မှတ်ချက်။ ။စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေသည် စက္ခုဒွါရ၊
သောတဝိညာဏ်ဒွေသည် သောတဒွါရ၊
ဃာနဝိညာဏ်ဒွေသည် ဃာနဒွါရ၊
ဇိဝှါဝိညာဏ်ဒွေသည် ဇိဝှါဒွါရ၊
ကာယဝိညာဏ်ဒွေသည် ကာယဒွါရ၊
အပ္ပနာဇော ၂၆-ပါးသည် မနောဒွါရ—
အားဖြင့် အသီးသီးတဒွါရစီ၌ ဖြစ်ကြသည်။

(၂) ၅-ဒွါရ၌ဖြစ်သော စိတ်ကား—

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း	....	....	....	၁-ပါး
သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း	....	....	....	၂-ပါး

ပေါင်း ၃-ပါးတည်း။

ယင်းစိတ် ၃-ပါးသည် စက္ခုစသော ၅-ဒွါရ၌ဖြစ်၏။

(၃) ဒွေ-ဒွါရ၌ ဖြစ်သောစိတ်ကား—

သောမနဿ သန္တီရဏ	....	....	၁-ပါး
ဝုဋ္ဌော(မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း)	....	....	၁-ပါး
ကာမဇော	....	....	၂၉-ပါး

ပေါင်း ၃၁-ပါးတည်း။

(၄) ရံခါ ဒွေ-ဒွါရ၌ ဖြစ်၍ ရံခါ ဒွေ-ဒွါရမှလွတ်သော စိတ်တို့ကား—

ဥပေက္ခာ သန္တီရဏစိတ်	....	....	၂-ပါး
မဟာဝိပါက်စိတ်	....	....	၈-ပါး

ပေါင်း ၁၀-ပါးတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ဤင်းစိတ် ၁၀-ပါးသည် ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ ကိစ္စတပ်ခိုက် ဒွေ-ဒွါရမှလွတ်၍ သန္တီရဏ,တဒါရုံ ကိစ္စတပ်ခိုက် ဒွေ-ဒွါရ၌ ဖြစ်သည်။

(၅) အချင်းခပ်သိမ်း ဒွေ-ဒွါရမှ လွတ်သောစိတ်တို့ကား—

မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်စိတ် .... ၉-ပါးတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ဤင်းစိတ် ၉-ပါးသည် ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ ကိစ္စသာတပ်၍ အချင်းခပ်သိမ်း ဒွေ-ဒွါရမှ လွတ်သော စိတ်များဖြစ်သည်။

ဒွါရဖြင့်စေတသိက်ကို ဝေဖန်ခြင်း

အပ္ပမညာစေတသိက် ၂-ပါးသည် မနောဒွါရ၌ဖြစ်သည်၊ ကြွင်းသော စေတသိက် ၅၀-သည် ၆-ဒွါရလုံး၌ ဖြစ်သည်။

ဒွါရသင်္ဂဟ ပြီး၏။

---

(၅) အာရမ္မဏသင်္ဂဟ

အာရမ္မဏသင်္ဂဟမည်ပုံ။　။အာရုံအပြားအားဖြင့် စိတ်, စေတသိက်တို့ကို ရေတွက်ပြသော အခန်းသည် အာရမ္မဏသင်္ဂဟ မည်၏။

အာရုံ ၆-ပါး

၁။ ရူပါရုံ

၂။ သဒ္ဒါရုံ

၃။ ဂန္ဓာရုံ

၄။ ရသာရုံ

၅။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ

၆။ ဓမ္မာရုံ—အားဖြင့်အာရုံ ၆-ပါးရှိသည်။

အာရုံမည်ပုံ။　။အာရမ္မဏိကဖြစ်သော စိတ်စေတသိက်တို့ လာ၍ မွေ့လျော်ရာဖြစ်သောကြောင့် အာရုံ ဟုခေါ်သည်။

အာရုံ ၆-ပါး တရားကိုယ်များ

၁။ အဆင်းသည်.... .... ရူပါရုံမည်၏။

၂။ အသံသည် .... သဒ္ဒါရုံမည်၏။

၃။ အနံ့သည် .... ဂန္ဓာရုံမည်၏။

၄။ အရသာသည်.... .... ရသာရုံမည်၏။

၅။ တွေ့ထိအပ်သော အရာဝတ္ထုသည် ....ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံမည်၏။

၆။ ပသာဒရုပ်, သုခုမရုပ်, စိတ်, စေတသိက်,
နိဗ္ဗာန်, ပညတ် ပေါင်း ၆-ပါးသည် .... ဓမ္မာရုံမည်၏။

အာရုံဖြင့် စိတ်ကို ဝေဖန်ခြင်း

အနေကန် အာရုံပြုပုံ

၁။ စက္ခုဒွါရ၌ ဖြစ်သောစိတ် ၄၆-ပါးသည် ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံကို အာရုံပြု၏။

၂။ သောတဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် ၄၆-ပါးသည် ပစ္စုပ္ပန်သဒ္ဒါရုံကို အာရုံပြု၏။

၃။ ဃာနဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် ၄၆-ပါးသည် ပစ္စုပ္ပန်ဂန္ဓာရုံကို အာရုံပြု၏။

၄။ ဇိဝှါဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် ၄၆-ပါးသည် ပစ္စုပ္ပန်ရသာရုံကို အာရုံပြု၏။

၅။ ကာယဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် ၄၆-ပါးသည် ပစ္စုပ္ပန် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို အာရုံပြု၏။

၆။ မနောဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် ၆၇-ပါးသည်—

ပစ္စုပ္ပန်,အတိက်,အနာဂတ်ဖြစ်သော စိတ်,စေတသိက်, ရုပ်, ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်,ပညတ်ဟူသော အာရုံ ၆-ပါးတို့တွင် တပါးပါးကို ထိုက်သင့်သည်အားလျော်စွာ အာရုံပြုသည်။

၇။ ဒွါရဝိမုတ်စိတ် ၁၉-ပါးသည်—

ဖြစ်သင့်သည်အားလျော်စွာ မျာ:သောအားဖြင့် ဘဝတပါး၌ ဆဒွါရိက မရဏာသန္နဇောသည် ယူအပ်သော ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, ပညတ်ဖြစ်သော ကံ, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ် ၃-ပါးတို့တွင် တပါးပါးကို အာရုံပြုသည်။

ကာမစိတ် ကေန်အာရုံပြုပုံ

၁။ စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေသည် ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံကို အာရုံပြု၏။

၂။ သောတဝိညာဏ်ဒွေသည် ပစ္စုပ္ပန်သဒ္ဒါရုံကို အာရုံပြု၏။

၃။ ဃာနဝိညာဏ်ဒွေသည် ပစ္စုပ္ပန်ဂန္ဓာရုံကို အာရုံပြု၏။

၄။ ဇိဝှါဝိညာဏ်ဒွေသည် ပစ္စုပ္ပန်ရသာရုံကို အာရုံပြု၏။

၅။ ကာယဝိညာဏ်ဒွေသည် ပစ္စုပ္ပန်ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို အာရုံပြု၏။

၆။ သန္တီရဏစိတ်	....	....	....	၃-ပါး
မဟာဝိပါက်စိတ်	....	....	....	၈-ပါး
ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်	....	....	....	၁-ပါး
			ပေါင်း	၁၂-ပါး

ဤ ၁၂-ပါးသောစိတ်တို့သည် ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်,အနာဂတ် ဖြစ်သော—

ကာမစိတ်	....	....	....	၅၄-ပါး
စေတသိက်	....	....	....	၅၂-ပါး
ရုပ်	....	....	....	၂၈-ပါး

ဟူသော ကာမအာရုံ ၆-ပါးတို့တွင် တပါးပါးကို အာရုံပြုသည်။

အနေကန် အာရုံပြုပုံ

၁။ အကုသိုလ်စိတ်	....	....	....	၁၂-ပါး
မဟာကုသိုလ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ်			....	၄-ပါး
မဟာကြိယာဉာဏဝိပ္ပယုတ် စိတ်			....	၄-ပါး
			ပေါင်း	၂၀-ပါး

ဤ ၂၀-သောစိတ်တို့သည် ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ် ဖြစ်သော—

လောကီစိတ်	....	....	....	၈၁-ပါး
စေတသိက်	....	...	....	၅၂-ပါး
ရုပ်	....	....	....	၂၈-ပါး
ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော		....	....	ပညတ်

ဟူသော ဤလောကီအာရုံ ၆-ပါးတို့တွင် တပါးပါးကို အာရုံပြုသည်။

၂။ မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် .... ၄-ပါး
ကုသိုလ်အဘိညာဏ် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၅-ပါး

ဤ ၅-ပါးသော စိတ်တို့သည် ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ် ဖြစ်သော—

အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ်ကြဉ်သော စိတ် ၈၇-ပါး
စေတသိက် ... . ၅၂-ပါး
ရုပ် .... ၂၈-ပါး
ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော .... နိဗ္ဗာန်, ပညတ်
ဤအာရုံ ၆-ပါးတို့တွင် တပါးပါးကို အာရုံပြုသည်။

ကုသိုလ် အဘိညာဏ်စိတ် အာရုံပြုပုံအကျယ်

ကုသိုလ်အဘိညာဏ်သည်—

(၁) ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဏ်
(၂) ဒိဗ္ဗသောတ အဘိညာဏ်
(၃) ဣဒ္ဓိဝိဓ အဘိညာဏ်
(၄) စေတောပရိယ အဘိညာဏ်
(၅) ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ အဘိညာဏ်
(၆) ယထာကမ္မူပဂ အဘိညာဏ်
(၇) အနာဂတံသ အဘိညာဏ်

ဟူ၍ ၇-ပါး အပြား ရှိသည်။

ထို ၇-ပါးတို့တွင်—

(၁) ဒိဗ္ဗစက္ခု ကုသိုလ် အဘိညာဏ်သည်—

ဒူရ, ပဋိစ္ဆန္န, သဏှ, သုခုမဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန် ရူပါရုံကို အာရုံပြုသည်။

(၂) ဒိဗ္ဗသောတ ကုသိုလ် အဘိညာဏ်သည်—

ဒူရ, ပဋိစ္ဆန္န, သဏှ, သုခုမဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်-သဒ္ဒါရုံကို အာရုံပြုသည်။

(၃) ဣဒ္ဓိဝိဓ ကုသိုလ် အဘိညာဏ်သည်—

ပါဒကဖြစ်သော ရူပါဝစရကုသိုလ်ပဉ္စမစျာန်နှင့် သတ, သဟဿစသော နိမ္မိတရုပ်ကို အာရုံပြုသည်။

(၄) စေတောပရိယ ကုသိုလ် အဘိညာဏ်သည်—

လွန်လေပြီးသော ၇-ရက်မှစ၍ လာလတ္တံ့သော ၇-ရက်တိုင်အောင် ကာလသုံးပါး၌ တည်သော သူတပါး၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ် ကြဉ်သော စိတ် ၈၇-ပါးကို အာရုံပြုသည်။

(၅) ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ ကုသိုလ် အဘိညာဏ်သည်—

ပုဗ္ဗေနိဝုဋ္ဌဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ်ကြဉ်သော စိတ် .... ၈၇-ပါး

စေတသိက် .... ၅၂-ပါး
ရုပ် .... ၂၈-ပါး

ဟု ဆိုအပ်သော ခန္ဓာငါးပါး၊

ထိုခန္ဓာငါးပါးမှ အစဉ်လျှောက်၍ သိအပ်သော နိဗ္ဗာန်, အမျိုးအမည်စသောပညတ်၊ဤအာရုံ ၆-ပါးကိုအာရုံပြုသည်။

(၆) ယထာကမ္မုပဂ ကုသိုလ် အဘိညာဏ်သည်—

အတိတ်ဖြစ်သော လောကီကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံကို အာရုံပြုသည်။

(၇) အနာဂတံသ ကုသိုလ် အဘိညာဏ်သည်—

အနာဂတ်ဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်,အရဟတ္တဖိုလ်ကြဉ်သော စိတ် .... ၈၇-ပါး
စေတသိက် .... ၅၂-ပါး
ရုပ် .... ၂၈-ပါး

ဟု ဆိုအပ်သော ခန္ဓာငါးပါး၊

ထိုခန္ဓာငါးပါးမှ အစဉ်လျှောက်၍ သိအပ်သော နိဗ္ဗာန်, အမျိုးအမည်စသော ပညတ်၊ ဤအာရုံ ၆-ပါးကို အာရုံပြုသည်။

၃။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁-ပါး
မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် ၄-ပါး
ကြိယာအဘိညာဏ် ၁-ပါး

ဤ ၆-ပါးသော စိတ်တို့သည် ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်ဖြစ်သော—

စိတ်	....	....	....	၈၉-ပါး
စေတသိက်	....	....	....	၅၂-ပါး
ရုပ်	....	....	....	၂၈-ပါး
ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော		....		နိဗ္ဗာန်, ပညတ်

ဤအာရုံ ၆-ပါးတို့တွင် တပါးပါးကို အာရုံပြုသည်။

ကြိယာ အဘိညာဏ်စိတ် အာရုံပြုပုံအကျယ်

ကြိယာ အဘိညာဏ်သည်လည်း—

(၁) ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဏ်
(၂) ဒိဗ္ဗသောတ အဘိညာဏ်
(၃) ဣဒ္ဓိဝိဓ အဘိညာဏ်
(၄) စေတောပရိယ အဘိညာဏ်
(၅) ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ အဘိညာဏ်
(၆) ယထာကမ္မုပဂ အဘိညာဏ်
(၇) အနာဂတံသ အဘိညာဏ်

ဟူ၍ ၇-ပါး အပြားရှိသည်။

ထို ၇-ပါးတို့တွင်—

(၁) ဒိဗ္ဗစက္ခု ကြိယာ အဘိညာဏ်သည်—

ဒူရ, ပဋိစ္ဆန္န, သဏှ, သုခုမဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံကို အာရုံပြုသည်။

(၂) ဒိဗ္ဗသောတ ကြိယာ အဘိညာဏ်သည် —

ဒူရ,ပဋိစ္ဆန္န,သဏှ,သုခုမဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်သဒ္ဒါရုံကို အာရုံပြုသည်။

(၃) ဣဒ္ဓိဝိဓ ကြိယာ အဘိညာဏ်သည်——

ပါဒကဖြစ်သော ရူပါဝစရကြိယာ ပဉ္စမစျာန်နှင့် သတ္တ,သဟဿစသော နိမ္မိတရုပ်ကို အာရုံပြုသည်။

(၄) စေတောပရိယ ကြိယာ အဘိညာဏ်သည်——

လွန်လေပြီးသော ၇-ရက်မှစ၍ လာလတ္တံ့သော ၇-ရက်တိုင်အောင် ကာလသုံးပါး၌ တည်သော သူတပါးတို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော စိတ် ၈၉-ပါးကို အာရုံပြုသည်။

(၅) ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ ကြိယာ အဘိညာဏ်သည်——

ပုဗ္ဗေနိဝုဋ္ဌဖြစ်သောစိတ်	....	....	၈၉-ပါး
စေတသိက်	....	....	၅၂-ပါး
ရုပ်	....	....	၂၈-ပါး

ဟု ဆိုအပ်သော ခန္ဓာငါးပါး၊

ထိုခန္ဓာငါးပါးမှ အစဉ်လျောက်၍ သိအပ်သော နိဗ္ဗာန်, အမျိုးအမည်စသော ပညတ်၊ ဤအာရုံ ၆-ပါးကို အာရုံပြုသည်။

(၆) ယထာကမ္မုပဂ ဉာဏ် ကြိယာ အဘိညာဏ်သည်—

အတိတ်ဖြစ်သော လောကီကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံကို အာရုံပြုသည်။

(၇) အနာဂတံသ ဉာဏ် ကြိယာ အဘိညာဏ်သည်—

အနာဂတ်ဖြစ်သော စိတ်	....	....	၈၉-ပါး
စေတသိက်	....	....	၅၂-ပါး
ရုပ်	....	....	၂၈-ပါး

ဟု ဆိုအပ်သော ခန္ဓာငါးပါး၊

ထိုခန္ဓာငါးပါးမှ အစဉ်လျှောက်၍ သိအပ်သော နိဗ္ဗာန်, အမျိုးအမည်စသော ပညတ်၊ ဤအာရုံ ၆ ပါးကို အာရုံပြုသည်။

မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ကေန် အာရုံပြုပုံ

၁။ ဝိညာဏဉ္စာယတန စိတ်	....	၃-ပါး
နေဝသညာနာသညာယတနစိတ်	....	၃-ပါး
	ပေါင်း	၆-ပါး

ဤ ၆-ပါးသော စိတ်တို့သည် မဟဂ္ဂုတ်ကို အာရုံပြုသည်။

ထိုတွင်—

(က) ဝိညာဏဉ္စာယဘနကုသိုလ်,ဝိပါက်စိတ်သည်—

အတိတ်ဖြစ်သော အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်ကို အာရုံပြုသည်။

(ခ) ဝိညာဏဉ္စာယတန ကြိယာစိတ်သည်—

အတိတ်ဖြစ်သော အာကာသာနဉ္စာယတန ကုသိုလ်နှင့် ကြိယာကို အာရုံပြုသည်။

(ဂ) နေဝသညာ နာသညာယတန ကုသိုလ်, ဝိပါက်စိတ်သည်—

အတိတ်ဖြစ်သော အာကိဉ္စညာယတနကုသိုလ်ကို အာရုံပြုသည်။

(ဃ) နေဝသညာ နာသညာယတန ကြိယာစိတ်သည်–

အတိတ်ဖြစ်သော အာကိဉ္စညာယတနကုသိုလ်နှင့် ကြိယာကို အာရုံပြုသည်။

၂။ ရူပါဝစရစိတ်	....	....	၁၅-ပါး
အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ်		....	၃-ပါး
အာကိဉ္စညာယတနစိတ်	....	....	၃-ပါး
		ပေါင်း	၂၁-ပါး

ဤ ၂၁-ပါးသော စိတ်တို့သည် ပညတ်တရားကို အာရုံပြုသည်။

ထိုတွင်—

(က) ရူပါဝစရ ပထမစျာန်စိတ် ၃-ပါးသည်—

ကသိုဏ်းပညတ်	....	....	၁၀-ပါး
အသုဘပညတ်	....	....	၁၀-ပါး

ကာယဂတာသတိ၏ အာရုံဖြစ်သော ဆံအစရှိသော ကောဋ္ဌာသပညတ်	....	၁-ပါး
အာနာပါနဿတိ၏ အာရုံဖြစ်သော ထွက်သက်,ဝင်သက်ပညတ်	....	၁-ပါး
မေတ္တာ၏ အာရုံဖြစ်သော သုခိတ, ဒုက္ခိတသတ္တဝါပညတ်	....	၁-ပါး
ကရုဏာ၏ အာရုံဖြစ်သော ဒုက္ခိတ-သတ္တဝါပညတ်	....	၁-ပါး
မုဒိတာ၏ အာရုံဖြစ်သော သုခိတ-သတ္တဝါပညတ်	....	၁-ပါး

ဤ ၂၅-ပါးသော ပညတ်ကို အာရုံပြုသည်။

(ခ)	ရူပါဝစရ ဒုတိယဈာန်စိတ်	....	၃-ပါး
	ရူပါဝစရ တတိယဈာန်စိတ်	....	၃-ပါး
	ရူပါဝစရ စတုတ္ထဈာန်စိတ်	....	၃-ပါး
		ပေါင်း	၉-ပါး

ယင်းစိတ် ၉-ပါးတို့သည်—

ကသိုဏ်းပညတ်	....	၁၀-ပါး
အာနာပါနဿတိ၏ အာရုံဖြစ်သော ထွက်သက်,ဝင်သက်ပညတ်	....	၁-ပါး
မေတ္တာ၏ အာရုံဖြစ်သော သုခိတ, ဒုက္ခိတသတ္တဝါပညတ်	....	၁-ပါး

ကရုဏာ၏ အာရုံဖြစ်သော ဒုက္ခိတ-
　သတ္တဝါပညတ်　....　....　၁-ပါး

မုဒိတာ၏ အာရုံဖြစ်သော သုခိတ-
　သတ္တဝါပညတ်　....　....　၁-ပါး

ဤ ၁၄-ပါးသော ပညတ်ကို အာရုံပြုသည်။

(ဂ) ရူပါဝစရ ပဉ္စမစျာန်စိတ် ၃-ပါးသည်—

ကသိုဏ်းပညတ်　....　....　၁၀-ပါး

အာနာပါနသတိ၏ အာရုံဖြစ်သော
　ထွက်သက်,ဝင်သက်ပညတ်　....　၁-ပါး

ဥပေက္ခာ၏ အာရုံဖြစ်သော ခပ်သိမ်းသော
　သတ္တဝါပညတ်　....　....　၁-ပါး

ဤ ၁၂-ပါးသောပညတ်ကို အာရုံပြုသည်။

(ဃ) အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ် ၃-ပါးသည်—

အာကာသ ကသိုဏ်းသည် ကြဉ်အပ်သော ကသိုဏ်း ၉-ပါးတို့တွင် တပါးပါးကိုခွါ၍ ရအပ်သော ကောင်းကင်ပညတ် (ကသိဏုဂ္ဃာဋိမာကာသပညတ်) ကို အာရုံပြုသည်။

(င) အာကိဉ္စညာယတနစိတ် ၃-ပါးသည်—

အာကာသာနဉ္စာယတန စျာန်၏ မရှိခြင်းတည်း ဟူသော 'နတ္ထိဘာဝ ပညတ်'ကို အာရုံပြုသည်။

၃။ လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါးသည် နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုသည်။

ကေန်အာရုံပြုသောစိတ်နှင့် ဆိုင်ရာအာရုံများ

၁-ကာမတရားကို ကေန်အာရုံပြုသောစိတ် ၂၅-ပါး

ဒွေပဥ္စဝိညာဏ်	....	....	....	၁၀-ပါး
မနောဓာတ်	....	....	....	၃-ပါး
သန္တီရဏစိတ်	....	....	....	၃-ပါး
မဟာဝိပါက်စိတ်	....	....	....	၈-ပါး
ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်	....	....	....	၁-ပါး
			ပေါင်း	၂၅-ပါး

ဤ ၂၅-ပါးသော စိတ်တို့သည် ကာမတရားကို ကေန်အာရုံပြုသည်။

၂-မဟဂ္ဂုတ်တရားကို ကေန်အာရုံပြုသောစိတ် ၆-ပါး

ဝိညာဏဥ္စာယတနစိတ်	....	....	....	၃-ပါး
နေဝသညာ နာသညာယတနစိတ်	....		....	၃-ပါး
			ပေါင်း	၆-ပါး

ဤ ၆-ပါးသော စိတ်တို့သည် မဟဂ္ဂုတ်တရားကို ကေန်အာရုံပြုသည်။

၃-နိဗ္ဗာန်ကို ကေန်အာရုံပြုသောစိတ် ၈-ပါး

လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါးသည် နိဗ္ဗာန်ကို ကေန်အာရုံပြုသည်။

၄-နာမ်တရားကို ကေန်အာရုံပြုသောစိတ် ၁၄-ပါး

ဝိညာဏဥ္စာယတနစိတ်	၃-ပါး
နေဝသညာ နာသညာယတနစိတ်	၃-ပါး
လောကုတ္တရာစိတ်	၈-ပါး
ပေါင်း	၁၄-ပါး

ဤ ၁၄-ပါးသော စိတ်တို့သည် နာမ်တရားကို ကေန်အာရုံပြုသည်။

၅-ရုပ်တရားကို ကေန်အာရုံပြုသောစိတ် ၁၃-ပါး

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်	၁၀-ပါး
မနောဓာတ်	၃-ပါး
ပေါင်း	၁၃-ပါး

ဤ ၁၃-ပါးသော စိတ်တို့သည် ရုပ်တရားကို ကေန်အာရုံပြုသည်။

၆-ပစ္စုပ္ပန်ကို ကေန်အာရုံပြုသောစိတ် ၁၃-ပါး

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်	၁၀-ပါး
မနောဓာတ်	၃-ပါး
ပေါင်း	၁၃-ပါး

ဤ ၁၃-ပါးသော စိတ်တို့သည် ပစ္စုပ္ပန်တရားကို ကေန်အာရုံပြုသည်။

၇-အတိတ်ကို ကေန်အာရုံပြုသောစိတ် ၆-ပါး

ဝိညာဏဉ္စာယတနစိတ်	....	....	....	၃-ပါး
နေဝသညာ နာသညာယတနစိတ်	....		....	၃-ပါး
			ပေါင်း	၆-ပါး

ဤ ၆-ပါးသောစိတ်တို့သည် အတိတ်ကို ကေန်အာရုံပြုသည်။

၈-အနာဂတ်ကို ကေန်အာရုံပြုသောစိတ်

အနာဂတ်ကို ကေန် အာရုံပြုသောစိတ်ဟူ၍ မရှိချေ။

၉-ကာလဝိမုတ်ကို ကေန်အာရုံပြုသောစိတ် ၂၉-ပါး

ရူပါဝစရစိတ်	....	....	....	၁၅-ပါး
အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ်		....	....	၃-ပါး
အာကိဉ္စညာယတနစိတ်	....	....	....	၃-ပါး
လောကုတ္တရာစိတ်	....	....	....	၈-ပါး
			ပေါင်း	၂၉-ပါး

ဤ ၂၉-ပါးသော စိတ်တို့သည် ကာလဝိမုတ်ကို ကေန်အာရုံပြုသည်။

၁၀-ပညတ်ကို ကေန်အာရုံပြုသောစိတ် ၂၁-ပါး

ရူပါဝစရစိတ်	....	....	....	၁၅-ပါး
အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ်		....	....	၃-ပါး
အာကိဉ္စညာယတနစိတ်	....	....	....	၃-ပါး
			ပေါင်း	၂၁-ပါး

ဤ ၂၁-ပါးသောစိတ်တို့သည် ပညတ်ကို ကေန်အာရုံပြုသည်။

၁၁-ပရမတ်ကို ကေန်အာရုံပြုသောစိတ် ၃၉-ပါး

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်	....	....	....	၁၀-ပါး
သန္တီရဏစိတ်	....	....	....	၃-ပါး
မနောဓာတ်	....	....	....	၃-ပါး
ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်	....	....	....	၁-ပါး
မဟာဝိပါက်စိတ်	....	....	....	၈-ပါး
ဝိညာဏဉ္စာယတနစိတ်	....	....	....	၃-ပါး
နေဝသညာ နာသညာယတနစိတ်		....	....	၃-ပါး
လောကုတ္တရာစိတ်	....	....	....	၈-ပါး
			ပေါင်း	၃၉-ပါး

ဤ ၃၉-ပါးသောစိတ်တို့သည် ပရမတ်ကို ကေန်အာရုံပြုသည်။

၁၂-အဇ္ဈတ္တကို ကေန်အာရုံပြုသောစိတ် ၆-ပါး

ဝိညာဏဉ္စာယတနစိတ်	....	....	၃-ပါး
နေဝသညာ နာသညာယတနစိတ်	....	....	၃-ပါး
		ပေါင်း	၆-ပါး

ဤ ၆-ပါးသောစိတ်တို့သည် အဇ္ဈတ္တကို ကေန်အာရုံပြုသည်။

၁၃-ဗဟိဒ္ဓကို ကေန်အာရုံပြုသောစိတ် ၂၆-ပါး

ရူပါဝစရစိတ်	....	....	၁၅-ပါး
အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ်	....	....	၃-ပါး
လောကုတ္တရာစိတ်	....	....	၈-ပါး
		ပေါင်း	၂၆-ပါး

ဤ ၂၆-ပါးသော စိတ်တို့သည် ဗဟိဒ္ဓကို ကေန် အာရုံပြုသည်။

၁၄-ရူပါရုံကို ကေန် အာရုံပြုသော စိတ် ၂-ပါး

စက္ခုဝိညာဏ်စိတ် ၂-ပါးသည် ရူပါရုံကို ကေန် အာရုံပြုသည်။

၁၅-သဒ္ဒါရုံကို ကေန် အာရုံပြုသော စိတ် ၂-ပါး

သောတဝိညာဏ်စိတ် ၂-ပါးသည် သဒ္ဒါရုံကို ကေန် အာရုံပြုသည်။

၁၆-ဂန္ဓာရုံကို ကေန် အာရုံပြုသော စိတ် ၂-ပါး

ဃာနဝိညာဏ်စိတ် ၂-ပါးသည် ဂန္ဓာရုံကို ကေန် အာရုံ ပြုသည်။

၁၇-ရသာရုံကို ကေန် အာရုံပြုသော စိတ် ၂-ပါး

ဇိဝှါဝိညာဏ် စိတ် ၂-ပါးသည် ရသာရုံကို ကေန် အာရုံ ပြုသည်။

၁၈-ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ကေန် အာရုံပြုသော စိတ် ၂-ပါး

ကာယဝိညာဏ်စိတ် ၂-ပါးသည် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ကေန် အာရုံပြုသည်။

၁၉-ဓမ္မာရုံကို ကေန် အာရုံပြုသော စိတ် ၃၅-ပါး

မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါး, လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး၊ ပေါင်း ၃၅-ပါးသည် ဓမ္မာရုံကို ကေန်အာရုံပြုသည်။

အာရုံမည်မျှကို မည်သည့် စိတ်က ယူပုံ

၁။အာရုံ ၁-ပါးကို ကေန် အာရုံပြုသော စိတ် ၂၈-ပါး

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်	....	၁၀-ပါး
အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ်	....	၃-ပါး
အာကိဉ္စညာယတနစိတ်	....	၃-ပါး
ဝိညာဏဉ္စာယတနကုသိုလ်,ဝိပါက်	....	၂-ပါး

နေဝသညာ နာသညာယတနကုသိုလ်ဝိပါက် ၂-ပါး
လောကုတ္တရာစိတ် .... ၈-ပါး

ပေါင်း ၂၈-ပါး

ဤ ၂၈-ပါးသော စိတ်တို့သည် အာရုံ ၁-ပါးကို ကောန် အာရုံပြုသည်။

၂။အာရုံ ၂-ပါးကို ကောန်အာရုံပြုသော စိတ် ၂-ပါး

ဝိညာဏဉ္စာယတနကြိယာစိတ် .... ၁-ပါး
နေဝသညာ နာသညာယတနကြိယာစိတ် .... ၁-ပါး

ပေါင်း ၂-ပါး

ဤ ၂-ပါးသောစိတ်တို့သည် အာရုံ ၂-ပါးကို ကောန် အာရုံပြုသည်။

၃။အာရုံ ၅-ပါးကို ကောန်အာရုံပြုသော စိတ် ၃-ပါး

မနောဓာတ် ၃-ပါးသည် အာရုံငါးပါးကို ကောန် အာရုံပြုသည်။

၄။အာရုံ ၁၂-ပါးကို ကောန်အာရုံပြုသော စိတ် ၃-ပါး

ရူပါဝစရ ပဉ္စမဈာန်စိတ် ၃-ပါးသည် အာရုံ ၁၂-ပါးကို ကောန် အာရုံပြုသည်။

၅။အာရုံ ၁၄-ပါးကို ကေန်အာရုံပြုသော စိတ် ၉-ပါး

ရူပါဝစရ ဒုတိယဈာန်စိတ်	....	၃-ပါး
ရူပါဝစရ တတိယဈာန်စိတ်	....	၃-ပါး
ရူပါဝစရ စတုတ္ထဈာန်စိတ်	....	၃-ပါး
	ပေါင်း	၉-ပါး

ဤ ၉-ပါးသော စိတ်တို့သည် အာရုံ ၁၄-ပါးကို ကေန် အာရုံပြုသည်။

၆။အာရုံ ၂၅-ပါးကို ကေန်အာရုံပြုသော စိတ် ၃-ပါး

ရူပါဝစရ ပထမဈာန်စိတ် ၃-ပါးသည် အာရုံ ၂၅-ပါးကို ကေန် အာရုံပြုသည်။

မှတ်ချက်။　။အာရုံ ၂-ပါး, ၅-ပါးစသည်ကို တပါးစီ အာရုံပြုသည်ကို ကေန် အာရုံပြုသည်ဟု ဆိုသည်။

ကေန် အာရုံပြုလင်္ကာ

ဆောင်။　။ပဋ္ဌဝီ ကာမ၊ ဆ မဟဂ္ဂါ၊ ရှစ်ဖြာ နိဗ္ဗာန်၊ နာမ်တဆဲ့လေး၊ တေးရသရုပ်၊ ပစ္စုပ် ထိုတူ၊ တိတ်မူဆ မှတ်၊ နာဂတ်မရှိ၊ ဝိမုတ် နှစ်ဆဲ့ကိုး၊ (ရှေးရိုးကျမ်းညီ၊) ကေဝီ ပညတ်၊ ပရမတ္ထ၊ နဝတိံသာ၊ ဆဓာ အဇ္ဈတ်၊ ဗာဟျတ် ဆဗ္ဗိ၊ နှစ်စီ ပဉ္စ၊ ဓမ္မ သုံးဆဲ့ငါး၊ တပါး ဌဝီ၊ ဒွေနှစ်လီတည်း၊ ငါးလီ မှာသုံး ဆဲ့နှစ် သုံးပင်၊ (သိ.ကုံးချိုအေး၊)ဆဲ့လေး ကိုးလီ၊ပဋ္ဌဝီ သုံးတန်၊ကေန်ရှေးရှု၊အာရုံပြုသည်။ သောတု နှောင်လာ မခဲတည်း။

အနေကန်အာရုံပြုသောစိတ်နှင့် ဆိုင်ရာအာရုံများ

၁-ကာမ,မဟဂ္ဂုတ်,ကာလဝိမုတ်,ပညတ်,ပရမတ်အာရုံကို အနေကန် အာရုံပြုသောစိတ် ၃၁-ပါး

ဟသိတုပ္ပါဒ်ကြဉ်သော ကာမဇော	....	၂၈-ပါး
ဝုဋ္ဌော (မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း)	....	၁-ပါး
အဘိညာဏ်စိတ်	....	၂-ပါး
	ပေါင်း	၃၁-ပါး

ဤ ၃၁-ပါးသောစိတ်တို့သည် ကာမ, မဟဂ္ဂုတ်, ကာလဝိမုတ်,ပညတ်,ပရမတ် အာရုံကို အနေကန် အာရုံပြုသည်။

၂-ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်,အနာဂတ်,ဓမ္မာရုံ,ရုပ်,နာမ်အာရုံကို အနေကန် အာရုံပြုသောစိတ် ၄၃-ပါး

ကာမဇော	....	၂၉-ပါး
ဝုဋ္ဌောစိတ်	....	၁-ပါး
တဒါရုံစိတ်	....	၁၁-ပါး
အဘိညာဏ်စိတ်	....	၂-ပါး
	ပေါင်း	၄၃-ပါး

ဤ ၄၃-ပါးသောစိတ်သည် ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်, ဓမ္မာရုံ,ရုပ်,နာမ်အာရုံတို့ကို အနေကန် အာရုံပြုသည်။

၃-အဇ္ဈတ္တ,ဗဟိဒ္ဓ,အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓ အာရုံကို အနေကန် အာရုံပြုသောစိတ် ၅၆-ပါး

ကာမစိတ်	....	....	....	၅၄-ပါး
အဘိညာဏ်စိတ်	....	....	....	၂-ပါး
			ပေါင်း	၅၆-ပါး

ဤ ၅၆-ပါးသောစိတ်သည် အဇ္ဈတ္တ,ဗဟိဒ္ဓ,အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ အာရုံကို အနေကန် အာရုံပြုသည်။

၄-နိဗ္ဗာန်ကို အနေကန် အာရုံပြုသောစိတ် ၁၁-ပါး

မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်	....	....	၄-ပါး
မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်	....	....	၄-ပါး
ဝုဋ္ဌောစိတ်	....	....	၁-ပါး
အဘိညာဏ်စိတ်	....	....	၂-ပါး
		ပေါင်း	၁၁-ပါး

ဤ ၁၁-ပါးသောစိတ်တို့သည် နိဗ္ဗာန်ကို အနေကန်အာရုံပြုသည်။

၅-ပဥ္စာရုံကို အနေကန်အာရုံပြုသောစိတ် ၄၆-ပါး

ကာမဇော	....	....	....	၂၉-ပါး
မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း (မနောခေတ်)	....	....	....	၃-ပါး

ဝုဋ္ဌော	....	....	....	၁-ပါး
တဒါရုံ	....	....	....	၁၁-ပါး
အဘိညာဏ်စိတ်	....	....	....	၂-ပါး
			ပေါင်း	၄၆-ပါး

ဤ ၄၆-ပါးသောစိတ်တို့သည် ပဋ္ဌာရုံကို အနေကန်အာရုံ ပြုသည်။

အနေကန် အာရုံပြုလင်္ကာ

ဆောင်။ ။မခဲစေရန်၊ အနေကန်ကို၊ အကျဉ်းဆိုအံ့၊ ပိုယို ကင်းပ၊ ကာမ,မဟဂ္ဂုတ်၊ ဝိမုတ်,ပညတ်၊ပရမတ် ဟု၊ ငါးရပ်တူလစ်၊ သုံးဆယ့်တစ်စီ၊ပစ္စုပ်,တီတ၊ နာဂတနှင့်၊ ဓမ္မ,ရုပ်နာမ်၊ခြောက်တန်ပေါင်းရုံး၊ လေးဆယ့်သုံးစီ၊ သုံးလီအဇ္ဈတ်၊ဗဲ့လတ်မှီရောက်၊ ငါးဆယ့်ခြောက်မှန်၊ နိဗ္ဗာန်ကော်ဒသ၊ ပဋ္ဌာ၀ယ်၊ လေးဆယ်နှင့်ခြောက်၊ရွေးကောက်စေမူ၊ဥဒါန်း ပြုသည်။ ။စေ့ငုဖန်ခါ ထပ်လဲတည်း။

စေတသိက်တို့၏ အာရုံပြုပုံ

အာရုံပြုပုံအကျဉ်း။ ။အပ္ပမညာသည် ရူပါရုံစသော အာရုံ ငါးပါးကို အာရုံမပြု၊ ပညတ်ဓမ္မာရုံ ကိုသာ အာရုံပြုရကား—

၁။ ရူပါရုံကို အာရုံပြုသောစေတသိက် .... ၅၀-ပါး

၂။ သဒ္ဒါရုံကို အာရုံပြုသောစေတသိက် .... ၅၀-ပါး

၃။ ဂန္ဓာရုံကို အာရုံပြုသောစေတသိက် .... ၅၀-ပါး
၄။ ရသာရုံကို အာရုံပြုသောစေတသိက် .... ၅၀-ပါး
၅။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို အာရုံပြုသောစေတသိက် .... ၅၀-ပါး
၆။ ဓမ္မာရုံကို အာရုံပြုသောစေတသိက် .... ၅၂-ပါး
ဖြစ်သည်။

၁-လောကီကိုသာ အာရုံပြုသောစေတသိက် ၁၄-ပါး

အကုသိုလ်စေတသိက် ၁၄-ပါးသည် လောကီကိုသာ အာရုံပြုသည်။

၂-အဇ္ဈတ္တကိုသာ အာရုံပြုသောစေတသိက် ၁-ပါး

မစ္ဆရိယစေတသိက်သည် အဇ္ဈတ္တကိုသာ အာရုံပြုသည်။

၃-ဗဟိဒ္ဓကိုသာ အာရုံပြုသော စေတသိက် ၃-ပါး

ဣဿာနှင့် အပ္ပမညာ ၂-ပါး၊ ပေါင်း စေတသိက် ၃-ပါးသည် ဗဟိဒ္ဓကိုသာ အာရုံပြုသည်။

၄-ကာမစိတ်, စေတသိက်နှင့် ရုပ်တရားကိုသာ အာရုံပြုသော စေတသိက် ၃-ပါး

မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး၌ ယှဉ်ခိုက်ဖြစ်သော ဝိရတီစေတသိက် ၃-ပါးသည် ကာမစိတ်, စေတသိက်နှင့် ရုပ်တရားကိုသာ အာရုံပြုသည်။

၅-နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြုသော စေတသိက် ၃-ပါး

လောကုတ္တရာစိတ်နှင့် ယှဉ်ခိုက် ဝိရတီစေတသိက် ၃-ပါးသည် နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြုသည်။

၆-ပညတ်ကိုသာ အာရုံပြုသော စေတသိက် ၂-ပါး

အပ္ပမညာစေတသိက် ၂-ပါးသည် ပညတ်ကိုသာ အာရုံပြုသည်။

၇-အလုံးစုံကို အာရုံပြုနိုင်သော စေတသိက် ၃၃-ပါး

အကုသိုလ်စေတသိက် ၁၄-ပါး၊ ဝိရတီစေတသိက် ၃-ပါး၊ အပ္ပမညာစေတသိက် ၂-ပါး၊ ပေါင်း ၁၉-ပါးမှ ကြွင်းသော စေတသိက် ၃၃-ပါးသည် အလုံးစုံ အာရုံမှန်သမျှကို အာရုံပြုနိုင်သည်။

ဆောင်။ ။ငါးဆဲ့နှစ်ခု၊ စေတသိက်စုတွင်၊ အကုသလာ၊
လောကီသာတည်း၊ ဉာဏ်ဿာ, ပမညာ၊ သုံးဖြာ
ဗာဟျတ်၊ အဇ္ဈတ် မစွဲ၊ လောကေဖြစ်ဘိ၊
ဝိရတိမူ၊ ဝီတိက္ကမိတဗ္ဗ၊ သမုတ်ရသည့်၊ ကာမ
နာမ် ရုပ်၊ ပစ္စုပ်မြဲမှတ်၊ စွဲမှီကပ်၍၊ နောက်ထပ်
ဝိရတီ၊ လောကုတ်သည်ကား၊ ရွှေပြည်ခေမာ၊
အပ္ပမာဏ၊ ကာလဝိမုတ်၊ ဖွင့်ထုတ်လေအပ်၊
ပညတ် ပမညာ၊ ဝိမုတ္တာဟု၊ အာရုံပြုလျှင်း၊
ကြွင်းလေသမျှ၊ တေတ္တိံသမှာ၊ ဘယ်ဟာ
တခု၊ အာရုံစုကို၊ မပြုမရှိ လေဘူးတည်း။

အာရမ္မဏ သင်္ဂဟ ပြီး၏။

(၆) ဝတ္ထုသင်္ဂဟ

ဝတ္ထုသင်္ဂဟမည်ပုံ။　　။ဝတ္ထုအပြားအားဖြင့် စိတ်,စေတသိက်တို့ကို ရေတွက်ပြသော အခန်းသည် ဝတ္ထုသင်္ဂဟမည်၏။

ဝတ္ထု ၆-ပါး

၁။ စက္ခုဝတ္ထု
၂။ သောတဝတ္ထု
၃။ ဃာနဝတ္ထု
၄။ ဇိဝှါဝတ္ထု
၅။ ကာယဝတ္ထု
၆။ ဟဒယဝတ္ထု-ဟူ၍ ဝတ္ထု ၆-ပါးရှိသည်။

ဝတ္ထုမည်ပုံ။　　။စိတ်,စေတသိက်တို့၏ တည်ရာ မှီရာဖြစ်သောကြောင့် ဝတ္ထုဟုခေါ်သည်။

ဝတ္ထု ၆-ပါး၏ တရားကိုယ်

၁။ စက္ခုပသာဒရုပ်သည် စက္ခုဝတ္ထုမည်၏။
၂။ သောတပသာဒရုပ်သည် သောတဝတ္ထုမည်၏။
၃။ ဃာနပသာဒရုပ်သည် ဃာနဝတ္ထုမည်၏။
၄။ ဇိဝှါပသာဒရုပ်သည် ဇိဝှါဝတ္ထုမည်၏။
၅။ ကာယပသာဒရုပ်သည် ကာယဝတ္ထုမည်၏။
၆။ ဟဒယရုပ်သည် ဟဒယဝတ္ထုမည်၏။

ဝတ္ထု ၆-ပါးကို ဘုံအားဖြင့် ဝေဖန်ခြင်း

၁။ ကာမ ၁၁-ဘုံ၌ .... ဝတ္ထု ၆-ပါးလုံးရ၏။

၂။ အသညသတ်ကြဉ်သော
ရူပ ၁၅-ဘုံ၌ .... (၁) .... စက္ခုဝတ္ထု
(၂) .... သောတဝတ္ထု
(၃) .... ဟဒယဝတ္ထု

ပေါင်း ၃-ပါးသာရ၏။

၃။ အသညသတ်ဘုံနှင့်
အရူပဘုံ၌ .... ဝတ္ထု ၆-ပါးလုံးမရ။

ဝတ္ထုဖြင့် စိတ်ကို ဝေဖန်ခြင်း

၁။ စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေသည် .... စက္ခုဝတ္ထုကို အမြဲမှီ၏။

၂။ သောတဝိညာဏ်ဒွေသည်.... သောတဝတ္ထုကို အမြဲမှီ၏။

၃။ ဃာနဝိညာဏ်ဒွေသည် .... ဃာနဝတ္ထုကို အမြဲမှီ၏။

၄။ ဇိဝှါဝိညာဏ်ဒွေသည် .... ဇိဝှါဝတ္ထုကို အမြဲမှီ၏။

၅။ ကာယဝိညာဏ်ဒွေသည် .... ကာယဝတ္ထုကို အမြဲမှီ၏။

၆။ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်၁၀-သည် .... ပဉ္စဝတ္ထုကို အမြဲမှီ၏။

၇။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေဟု ဆိုအပ်သော
မနောဓာတ် ၃-ခုသည် .... ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲမှီ၏။

၈။ ဒေါသမူစိတ်	....	....	....	၂-ပါး
သန္တီရဏစိတ်	....	....	....	၃-ပါး
ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်	....	....	....	၁-ပါး
မဟာဝိပါက်စိတ်	....	....	....	၈-ပါး
ရူပစိတ်	....	....	....	၁၅-ပါး
သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်		....	....	၁-ပါး
			ပေါင်း	၃၀-ပါး

ဤ မနောဝိညာဏဓာတ် ၃၀-ပါးသည် ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲမှီ၏။

၉။ လောဘမူစိတ်	....	....	....	၈-ပါး
မောဟမူစိတ်	....	....	....	၂-ပါး
မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း	....	....	....	၁-ပါး
မဟာကုသိုလ်စိတ်	....	....	....	၈-ပါး
မဟာကြိယာစိတ်	....	....	....	၈-ပါး
အရူပကုသိုလ်စိတ်	....	....	....	၄-ပါး
အရူပကြိယာစိတ်	....	....	....	၄-ပါး
သောတာပတ္တိမဂ်ကြဉ်သော လောကုတ္တရာစိတ်		....	....	၇-ပါး
			ပေါင်း	၄၂-ပါး

ဤ ၄၂-ပါးသော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ဟဒယဝတ္ထုကို ရံခါသာ မှီသည်။

၁၀။ အရူပဝိပါက် ၄-ခုသည် ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲမမှီ။

ဝတ္ထုရုပ်ကို အမြဲမှီသော စိတ် ၄၃-ပါး

ဒေါသမူစိတ်	....	....	....	....	၂-ပါး
မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းကြဉ်သော အဟိတ်စိတ်				....	၁၇-ပါး
မဟာဝိပါက်စိတ်		....	....	....	၈-ပါး
ရူပါဝစရစိတ်	....	....	....	....	၁၅-ပါး
သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်		....	....	....	၁-ပါး
				ပေါင်း	၄၃-ပါး

ဤ ၄၃-ပါးသော စိတ်သည် ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်သော ကြောင့် ဝတ္ထုရုပ်ကို အမြဲမှီသည်။

ဝတ္ထုရုပ်ကို ရံခါမှီသော စိတ် ၄၂-ပါး

လောဘမူစိတ်	....	....	၈-ပါး
မောဟမူစိတ်	....	....	၂-ပါး
မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း	....	....	၁-ပါး
မဟာကုသိုလ်စိတ်	....	....	၈-ပါး
မဟာကြိယာစိတ်	....	....	၈-ပါး
အရူပကုသိုလ်စိတ်	....	....	၄-ပါး
အရူပကြိယာစိတ်	....	....	၄-ပါး
သောတာပတ္တိမဂ်ကြဉ်သော လောကုတ္တရာစိတ်			၇-ပါး
		ပေါင်း	၄၂-ပါး

ဤ ၄၂-ပါးသော စိတ်သည် ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်ခိုက် ဝတ္ထုရုပ်ကို မှီ၍ စတုဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်ခိုက် ဝတ္ထုရုပ်ကို မမှီ။

ဝတ္ထုရုပ်ကို မမှီသော စိတ် ၄-ပါး

အရူပဝိပါက်စိတ် ၄-ပါးသည် စတုဝေါကာရဘုံ၌သာ ဖြစ်သောကြောင့် ဝတ္ထုရုပ်ကို မမှီ။

စေတသိက်တို့က ဝတ္ထုရုပ်ကို မှီပုံ

၁။ စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေနှင့် ယှဉ်သော သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် ၇-ပါးသည် စက္ခုဝတ္ထုကို မှီသည်။

၂။ ထို့အတူ သောတဝိညာဏ်ဒွေ စသည်နှင့် ယှဉ်သော သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် ၇-ပါးသည် သောတ ဝတ္ထုစသည်ကို အသီးသီး မှီသည်။

၃။ စေတသိက်အားလုံး ဟဒယဝတ္ထုကို မှီသည်။

ဝတ္ထုရုပ်ကိုမှီသော စေတသိက်တို့ကို ရေတွက်ပြခြင်း

၁။ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် ၇-ပါးသည် ဝတ္ထုရုပ် ၆-ပါးကို ရံခါ မှီသည်။

၂။ ဒေါစတုက် .... ၄-ပါး
အပ္ပမညာ .... ၂-ပါး
ပေါင်း ၆-ပါး

ဤ ၆-ပါးသော စေတသိက်တို့သည် ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲ မှီ၏။

၃။ ကြွင်းသော စေတသိက် ၃၉-ပါးသည် ဟဒယဝတ္ထု ကို ရံခါသာ မှီသည်။

ဆောင်။ ။ရုံခါမှီမှု၊ ဆဝတ္ထုက၊ ခုနစ်ဝတည်း၊ ဟာဒယစွဲ၊ မှီမြဲခြောက်ဖြာ၊ ရုံခါမှီမျိုး၊ သုံးဆဲ့ကိုး၊ ပေါင်းရိုး ဒွိပညာ။

ဘုံ+ဓာတ်+ဝတ္ထု တွဲစပ်ပြခြင်း

(က) ကာမဘုံ၌ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး၊ ဝတ္ထုရုပ် ၆-ပါး။

(ခ) အသညသတ်ကြဉ်သော ရူပ ၁၅-ဘုံ၌ ဝိညာဏ ဓာတ်၄-ပါး၊ ဝတ္ထုရုပ် ၃-ပါး။

(ဂ) အသညသတ်ဘုံ၌ ဝိညာဏဓာတ်, ဝတ္ထုရုပ်နှစ်ပါးစုံ မရှိ။

(ဃ) အရူပ ၄-ဘုံ၌ ဝိညာဏဓာတ် ၁-ပါး၊ ဝတ္ထုရုပ်မရှိ။

ဝတ္ထုသင်္ဂဟ ပြီး၏။

စိတ်ကို ဝေဒနာဒိဆက္ကဖြင့် ဝေဖန်ပြခြင်း

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးကို ဝေဒနာဒိဆက္ကဖြင့် ဝေဖန်ပြခြင်း

လောဘမူ သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ် ၄-ပါးသည်—

၁-ဝေဒနာအားဖြင့် သောမနဿ ဝေဒနာ
၂-ဟိတ်အားဖြင့် ဒွိဟိတ်စိတ်
၃-ကိစ္စအားဖြင့် ဇောကိစ္စ
၄-ဒွါရအားဖြင့် ၆-ဒွါရ
၅-အာရုံအားဖြင့် လောကီအာရုံ
၆-ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟာဒယဝတ္ထုကို ရုံခါမှီ, ရုံခါမမှီ။

လောဘမူ ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ် ၄-ပါးသည်—

၁-ဝေဒနာအားဖြင့် ဥပေက္ခာဝေဒနာ
၂-ဟိတ်အားဖြင့် ဒွိဟိတ်
၃-ကိစ္စအားဖြင့် ဇောကိစ္စ
၄-ဒွါရအားဖြင့် ၆-ဒွါရ
၅-အာရုံအားဖြင့် လောကီအာရုံ
၆-ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို ရံခါမှီ,ရံခါမမှီ။

လောဘမူစိတ် ၈-ပါးသည်—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် သောမနဿဝေဒနာ,
ဥပေက္ခာဝေဒနာ—ဟူ၍၂-ပါး
၂။ ဟိတ်အားဖြင့် ဒွိဟိတ်
၃။ ကိစ္စအားဖြင့် ဇောကိစ္စ
၄။ ဒွါရအားဖြင့် ၆-ဒွါရ
၅။ အာရုံအားဖြင့် လောကီအာရုံ
၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို ရံခါမှီ၍ ရံခါမမှီ။

ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါးသည်—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် ဒေါမနဿဝေဒနာ
၂။ ဟိတ်အားဖြင့် ဒွိဟိတ်

၃။ ကိစ္စအားဖြင့် ဇောကိစ္စ
၄။ ဒွါရအားဖြင့် ၆-ဒွါရ
၅။ အာရုံအားဖြင့် လောကီအာရုံ
၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲမှီ၏။

မောဟမူစိတ် ၂-ပါးသည်—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် ဥပေက္ခာဝေဒနာ
၂။ ဟိတ်အားဖြင့် ဧကဟိတ်
၃။ ကိစ္စအားဖြင့် ဇောကိစ္စ
၄။ ဒွါရအားဖြင့် ၆-ဒွါရ
၅။ အာရုံအားဖြင့် လောကီအာရုံ
၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို ရံခါမှီ၍ ရံခါမမှီ။

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးသည် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် သောမနဿ ဝေဒနာ,
ဒေါမနဿ ဝေဒနာ,
ဥပေက္ခာဝေဒနာ-ဟူ၍ ၃-ပါး
၂။ ဟိတ်အားဖြင့် ဧကဟိတ်, ဒွိဟိတ်
၃။ ကိစ္စအားဖြင့် ဇောကိစ္စ
၄။ ဒွါရအားဖြင့် ၆-ဒွါရ
၅။ အာရုံအားဖြင့် လောကီအာရုံ
၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲမှီ,
ရံခါမှီ၍ ရံခါမမှီ။

အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးကို ဝေဒနာဒိဆက္ကဖြင့် ဝေဖန်ပြခြင်း

စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေသည်—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် ဥပေက္ခာဝေဒနာ
၂။ ဟိတ်အားဖြင့် အဟိတ်
၃။ ကိစ္စအားဖြင့် ဒဿနကိစ္စ
၄။ ဒွါရအားဖြင့် စက္ခုဒွါရ
၅။ အာရုံအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံ
၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့် စက္ခုဝတ္ထုကို မှီ၏။

သောတဝိညာဏ်ဒွေသည်—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ
၂။ ဟိတ်အားဖြင့် အဟိတ်
၃။ ကိစ္စအားဖြင့် သဝနကိစ္စ
၄။ ဒွါရအားဖြင့် သောတဒွါရ
၅။ အာရုံအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်သဒ္ဒါရုံ
၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့် သောတဝတ္ထုကို မှီ၏။

ဃာနဝိညာဏ်ဒွေသည်—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် ဥပေက္ခာဝေဒနာ
၂။ ဟိတ်အားဖြင့် အဟိတ်

၃။ ကိစ္စအားဖြင့် ဃာယနကိစ္စ
၄။ ဒွါရအားဖြင့် ဃာနဒွါရ
၅။ အာရုံအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်ဂန္ဓာရုံ
၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဃာနဝတ္ထုကို မှီ၏။

ဇိဝှါဝိညာဏ်ဒွေသည်—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် ဥပေက္ခာဝေဒနာ
၂။ ဟိတ်အားဖြင့် အဟိတ်
၃။ ကိစ္စအားဖြင့် သာယနကိစ္စ
၄။ ဒွါရအားဖြင့် ဇိဝှါဒွါရ
၅။ အာရုံအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်ရသာရုံ
၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဇိဝှါဝတ္ထုကို မှီ၏။

ကာယဝိညာဏ်ဒွေသည်—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် သုခဝေဒနာ,
ဒုက္ခဝေဒနာ—ဟူ၍ ၂-ပါး။
၂။ ဟိတ်အားဖြင့် အဟိတ်
၃။ ကိစ္စအားဖြင့် ဖုသနကိစ္စ
၄။ ဒွါရအားဖြင့် ကာယဒွါရ
၅။ အာရုံအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ
၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့် ကာယဝတ္ထုကို မှီ၏။

သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေသည်—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့်   ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ
၂။ ဟိတ်အားဖြင့်   အဟိတ်
၃။ ကိစ္စအားဖြင့်   သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းကိစ္စ
၄။ ဒွါရအားဖြင့်   ၅-ဒွါရ
၅။ အာရုံအားဖြင့်   ပစ္စုပ္ပန်ပဥ္စာရုံ
၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့်   ဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍သာ ဖြစ်သည်။

သောမနဿ သန္တီရဏ ၁-ပါးသည်—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့်   သောမနဿ ဝေဒနာ
၂။ ဟိတ်အားဖြင့်   အဟိတ်
၃။ ကိစ္စအားဖြင့်   သန္တီရဏကိစ္စ,
တဒါရုံကိစ္စ-ဟူ၍ ၂-ပါး
၄။ ဒွါရအားဖြင့်   ၆-ဒွါရ
၅။ အာရုံအားဖြင့်   ကာမအာရုံ
၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့်   ဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍သာ ဖြစ်သည်။

ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ၂-ပါးသည်—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ
၂။ ဟိတ်အားဖြင့်   အဟိတ်
၃။ ကိစ္စအားဖြင့်   ပဋိသန္ဓေကိစ္စ
ဘဝင်ကိစ္စ
စုတိကိစ္စ
သန္တီရဏကိစ္စ
တဒါရုံကိစ္စ-ဟူ၍ ၅-ပါး

၄။ ဒွါရအားဖြင့် ပဋိသန္ဓေ,ဘဝင်,စုတိကိစ္စ တပ်ခိုက် ၆-ဒွါရမှ လွတ်သည်။

သန္တီရဏကိစ္စတပ်ခိုက် ၅-ဒွါရ၌ ဖြစ်သည်။

တဒါရုံကိစ္စတပ်ခိုက် ၆-ဒွါရ၌ ဖြစ်သည်။

၅။ အာရုံအားဖြင့် ကာမအာရုံ

၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို မှီ၍သာဖြစ်သည်။

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည်—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ

၂။ ဟိတ်အားဖြင့် အဟိတ်

၃။ ကိစ္စအားဖြင့် အာဝဇ္ဇန်းကိစ္စ

၄။ ဒွါရအားဖြင့် ၅-ဒွါရ၌ ဖြစ်သည်။

၅။ အာရုံအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန် ပဉ္စာရုံ

၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို မှီ၍သာဖြစ်သည်။

မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည်—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ

၂။ ဟိတ်အားဖြင့် အဟိတ်

၃။ ကိစ္စအားဖြင့်　　မနောဒွါရဝိထိ၌ အာဝဇ္ဇန်းကိစ္စ
　　　　　　　　ပဉ္စဒွါရဝိထိ၌ ဝုဋ္ဌောကိစ္စ

၄။ ဒွါရအားဖြင့်　　၆-ဒွါရ၌ ဖြစ်သည်။

၅။ ဝတ္ထုအားဖြင့်　　ဟဒယဝတ္ထုကို ရံခါမှီ၍ ရံခါမမှီ။

ဟသိတုပ္ပါဒ်သည်—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် သောမနဿ ဝေဒနာ

၂။ ဟိတ်အားဖြင့်　　အဟိတ်

၃။ ကိစ္စအားဖြင့်　　ဇောကိစ္စ

၄။ ဒွါရအားဖြင့်　　၆-ဒွါရ

၅။ အာရုံအားဖြင့်　　ကာမအာရုံ

၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့်　　ဟဒယဝတ္ထုကို မှီ၍သာ ဖြစ်သည်။

အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးသည် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် သုခ ဝေဒနာ
　　　　　　　　ဒုက္ခ ဝေဒနာ
　　　　　　　　သောမနဿ ဝေဒနာ
　　　　　　　　ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ - ဟူ၍ ၄-ပါး

၂။ ဟိတ်အားဖြင့်　　အဟိတ်

၃။ ကိစ္စအားဖြင့်　　ကိစ္စ ၁၄-ပါး အားလုံး တပ်သည်။

၄။ ဒွါရအားဖြင့် ၁-ဒွါရ
၅-ဒွါရ
၆-ဒွါရ
ရံခါ ၆-ဒွါရ၌ဖြစ်၍
ရံခါ ၆-ဒွါရမှလွတ်သည်။

၅။ အာရုံအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန် ပဉ္စာရုံ
ကာမအာရုံ
အလုံးစုံသော အာရုံတို့ကို အာရုံပြုသည်။

၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့် ပဉ္စဝတ္ထု, ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲမှီ၏၊ ဟဒယဝတ္ထုကို ရံခါမှီ၍, ရံခါမမှီ။

ကာမသောဘဏစိတ် ၂၄-ပါးကို ဝေဒနာဒိဆက္ကဖြင့် ဝေဖန် ပြခြင်း

(၁) မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးသည်—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် သောမနဿဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာ-ဟူ၍ ၂-ပါး

၂။ ဟိတ်အားဖြင့် တိဟိတ်

၃။ ကိစ္စအားဖြင့် ဇောဂကိစ္စ

၄။ ဒွါရအားဖြင့် ၆-ဒွါရ

၅။ အာရုံအားဖြင့်　　အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ်ကြဉ်သော အလုံးစုံကို အာရုံပြုသည်။

၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့်　　ဟဒယဝတ္ထုကို ရံခါမှီ၍ ရံခါမမှီ။

(၂) မဟာကုသိုလ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးသည်—

၁။ ဝေဒနာ, ကိစ္စ, ဒွါရ, ဝတ္ထုအားဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်နှင့်တူပြီ။

၂။ ဟိတ်အားဖြင့်　　ဒွိဟိတ်

၃။ အာရုံအားဖြင့်　　လောကီအာရုံကို အာရုံပြုသည်။

(၃) မဟာဝိပါက် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးသည်—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့်　　သောမနဿဝေဒနာ
ဥပေက္ခာဝေဒနာ-ဟူ၍ ၂-ပါး

၂။ ဟိတ်အားဖြင့်　　တိဟိတ်

၃။ ကိစ္စအားဖြင့်　　ပဋိသန္ဓေကိစ္စ
ဘဝင်ကိစ္စ
စုတိကိစ္စ
တဒါရုံကိစ္စ-ဟူ၍ ၄-ကိစ္စ

၄။ ဒွါရအားဖြင့်　　ရံခါ ၆-ဒွါရ၌ ဖြစ်၍ ရံခါ ၆-ဒွါရမှ လွတ်သည်။

၅။ အာရုံအားဖြင့် ကာမအာရုံ

၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို မှီ၍သာ ဖြစ်၏။

(၄) မဟာဝိပါက် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးသည်—

၁။ ဝေဒနာ,ကိစ္စ,ဒွါရ,အာရုံ,ဝတ္ထုအားဖြင့် မဟာဝိပါက် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်နှင့် တူပြီ။

၂။ ဟိတ်အားဖြင့် ဒွိဟိတ်ဖြစ်သည်။

(၅) မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးသည်—

၁။ မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးနှင့် ဝေဒနာ, ဟိတ်, ကိစ္စ, ဒွါရ, ဝတ္ထုတူပြီ။

၂။ အာရုံအားဖြင့် အလုံးစုံသော အာရုံကို အာရုံပြုသည်။

(၆) မဟာကြိယာ ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးသည်—

မဟာကုသိုလ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးနှင့် အလုံးစုံတူပြီ။

ကာမသောဘဏစိတ် ၂၄-ပါးသည် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် သောမနဿဝေဒနာ,
ဥပေက္ခာဝေဒနာ – ဟူ၍ ၂-ပါး

၂။ ဟိတ်အားဖြင့် ဒွိဟိတ်,တိဟိတ်

၃။ ကိစ္စအားဖြင့်　　ပဋိသန္ဓေကိစ္စ
ဘဝင်ကိစ္စ
စုတိကိစ္စ
ဇောကိစ္စ
တဒါရုံကိစ္စ—ဟူ၍ ၅-ပါး

၄။ ဒွါရအားဖြင့်　　၆-ဒွါရ
ရံခါ ၆-ဒွါရ၌ ဖြစ်၍ ရံခါ ၆-ဒွါရမှ လွတ်သည်။

၅။ အာရုံအားဖြင့်　　ကာမအာရုံ
လောကီအာရုံ
အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ်ကြဉ်သော အလုံးစုံသော အာရုံ, အလုံးစုံ အာရုံကို အာရုံပြုသည်။

၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့်　　ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲမှီ၍ရင်း၊ ရံခါ မှီ, ရံခါမမှီဘဲရင်း ဖြစ်သည်။

ကာမာဝစရစိတ် ၅၄-ပါးကို ဝေဒနာဒိဆက္ကဖြင့် ဝေဖန်ပြခြင်း

ကာမာဝစရစိတ် ၅၄-ပါးသည် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့်　　ဝေဒနာ ၅-ပါး

၂။ ဟိတ်အားဖြင့်　　အဟိတ်
ဧကဟိတ်
ဒွိဟိတ်
တိဟိတ်—ဟူ၍ ၄-ပါး ဖြစ်သည်။

၃။ ကိစ္စအားဖြင့် ၁၄-ကိစ္စ

၄။ ဒွါရအားဖြင့် ၁-ဒွါရ, ၅-ဒွါရ, ၆-ဒွါရ, ရံခါ ၆-ဒွါရ ၌ဖြစ်၍ ရံခါ ၆-ဒွါရမှလွတ်သည်။

၅။ အာရုံအားဖြင့် ကာမအာရုံ
လောကီအာရုံ
အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ် ကြဉ်သော အလုံးစုံသော အာရုံ၊
အလုံးစုံသော အာရုံကို အာရုံပြုသည်။

၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့် ပဉ္စဝတ္ထုကိုရင်း,
ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲမှီ၍ရင်း,
ရံခါမှီ, ရံခါ မမှီဘဲရင်း ဖြစ်သည်။

ရူပါဝစရစိတ် ၁၅-ပါးကို ဝေဒနာဒိဆက္ကဖြင့် ဝေဖန်ပြခြင်း

(၁) ရူပါဝစရကုသိုလ် ပဌမစျာန်
ဒုတိယစျာန်
တတိယစျာန်
စတုတ္ထစျာန် စိတ်တို့သည်—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် သောမနဿဝေဒနာ

၂။ ဟိတ်အားဖြင့် တိဟိတ်

၃။ ကိစ္စအားဖြင့်　　ဇောကိစ္စ

၄။ ဒွါရအားဖြင့်　　မနောဒွါရ

၅။ အာရုံအားဖြင့်　　ပညတ်အာရုံ

၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့်　　ဟဒယဝတ္ထုကို မှီ၍သာ ဖြစ်သည်။

(၂) ရူပါဝစရကုသိုလ် ပဉ္စမဈာန်သည်—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် ဥပေက္ခာဝေဒနာဖြစ်သည်။

၂။ ဟိတ်,ကိစ္စ,ဒွါရ,အာရုံ,ဝတ္ထုတို့ ပထမဈာန်စသည်တို့နှင့် တူပြီ။

(၃) ရူပါဝစရ ဝိပါက်စိတ် ၅-ပါးသည်—

၁။ ရူပါဝစရကုသိုလ်နှင့် ဝေဒနာ, ဟိတ်, အာရုံ, ဝတ္ထုတို့ တူပြီ။

၂။ ကိစ္စအားဖြင့်　　ပဋိသန္ဓေကိစ္စ
　　ဘဝင်ကိစ္စ
　　စုတိကိစ္စ—ဟူ၍ ၃-ကိစ္စ

၃။ ဒွါရအားဖြင့်　　အချင်းခပ်သိမ်း ၆-ဒွါရမှ လွတ်သည်။

(၄) ရူပါဝစရ ကြိယာစိတ် ၅-ပါးသည်—

ရူပါဝစရကုသိုလ်နှင့် အလုံးစုံ တူပြီ။

ရူပါဝစရစိတ် ၁၅-ပါးသည် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် သောမနဿဝေဒနာ
ဥပေက္ခာဝေဒနာ—ဟူ၍ ၂-ပါး

၂။ ဟိတ်အားဖြင့် တိဟိတ်

၃။ ကိစ္စအားဖြင့် ပဋိသန္ဓေကိစ္စ
ဘဝင်ကိစ္စ
စုတိကိစ္စ
ဇောကိစ္စ-ဟူ၍ ၄-ကိစ္စ

၄။ ဒွါရအားဖြင့် ကုသိုလ်နှင့် ကြိယာသည် မနော ဒွါရ၌ ဖြစ်၍ ဝိပါက်သည် အချင်းခပ်သိမ်း ၆-ဒွါရမှ လွတ်သည်။

၅။ အာရုံအားဖြင့် ပညတ်အာရုံ

၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို မှီ၍သာဖြစ်သည်။

အရူပါဝစရစိတ် ၁၂-ပါးကို ဝေဒနာဒိဆက္ကဖြင့် ဝေဖန်ပြခြင်း

(၁) အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၄-ပါးသည်—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့် ဥပေက္ခာဝေဒနာ

၂။ ဟိတ်အားဖြင့် တိဟိတ်

၃။ ကိစ္စအားဖြင့် ဇောကိစ္စ

၄။ ဒွါရအားဖြင့် မနောဒွါရ

၅။ အာရုံအားဖြင့်　　မဟဂ္ဂုတ်, ပညတ်အာရုံ

၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့်　　ဟဒယဝတ္ထုကို ရံခါမှီ၍ ရံခါမမှီ။

(၂) အရူပါဝစရ ဝိပါက်စိတ် ၄-ပါးသည်—

၁။ အရူပါဝစရကုသိုလ်နှင့် ဝေဒနာ, ဟိတ်, အာရုံတို့ တူပြီ။

၂။ ကိစ္စအားဖြင့်　　ပဋိသန္ဓေကိစ္စ
ဘဝင်ကိစ္စ
စုတိကိစ္စ—ဟူ၍ ၃-ကိစ္စ

၃။ ဒွါရအားဖြင့်　　အချင်းခပ်သိမ်း ၆-ဒွါရမှ လွတ်သည်။

၄။ ဝတ္ထုအားဖြင့်　　အချင်းခပ်သိမ်း ဝတ္ထုရုပ်ကို မမှီ။

(၃) အရူပါဝစရကြိယာစိတ် ၄-ပါးသည်—

အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ်နှင့် အလုံးစုံတူပြီ။

အရူပါဝစရစိတ် ၁၂-ပါးသည် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့်　　ဥပေက္ခာဝေဒနာ

၂။ ဟိတ်အားဖြင့်　　တိဟိတ်

၃။ ကိစ္စအားဖြင့်　　ပဋိသန္ဓေကိစ္စ
ဘဝင်ကိစ္စ
စုတိကိစ္စ
ဇောကိစ္စ—ဟူ၍ ၄-ကိစ္စ

၄။ ဒွါရအားဖြင့်	ကုသိုလ် နှင့် ကြိယာသည် မနောဒွါရ၌ဖြစ်၍ ဝိပါက်သည် အချင်းခပ်သိမ်း ၆-ဒွါရမှ လွတ်သည်။
၅။အာရုံအားဖြင့်	မဟဂ္ဂုတ်အာရုံ ပညတ် အာရုံ—ဟူ၍ ၂-ပါး
၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့်	ကုသိုလ်နှင့် ကြိယာသည် ဟဒယဝတ္ထုကို ရံခါမှီ, ရံခါမမှီမူ၍ ၎င်း၊ ဝိပါက်သည် ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲမမှီဘဲပင်း ဖြစ်သည်။

မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါးကို ဝေဒနာဒိသင်္ဂြိုဟ်ဖြင့် ဝေဖန်ပြခြင်း

မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါးသည် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့်	သောမနဿဝေဒနာ, ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ–ဟူ၍ ၂-ပါး
၂။ ဟိတ်အားဖြင့်	တိဟိတ်
၃။ ကိစ္စအားဖြင့်	ပဋိသန္ဓေကိစ္စ ဘဝင်ကိစ္စ စုတိကိစ္စ ဇောကိစ္စ—ဟူ၍ ၄ ကိစ္စ

၄။ ဒွါရအားဖြင့်　　ကုသိုလ်နှင့်ကြိယာသည် မနော-ဒွါရ၌ ဖြစ်၍ ဝိပါက်သည် အချင်း ခပ်သိမ်း ၆-ဒွါရမှ လွတ်သည်။

၅။ အာရုံအားဖြင့်　　မဟဂ္ဂုတ်အာရုံ, ပညတ်အာရုံကို အာရုံပြုသည်။

၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့်　　ရူပါဝစရစိတ် ၁၅-ပါးသည် ဟဒယဝတ္ထုကို မှီ၏၊ အရူပါ-ဝစရကုသိုလ်, ကြိယာသည် ဟဒယဝတ္ထုကို ရံခါမှီ, ရံခါ မမှီမူ၍ရင်း၊ ဝိပါက်သည် ဟဒ-ယဝတ္ထုကို အမြဲ မမှီဘဲရင်း ဖြစ်သည်။

လောကီစိတ် ၈၁-ပါးကို ဝေဒနာဒိဆက္ကဖြင့် ဝေဖန် ပြခြင်း

လောကီစိတ် ၈၁-ပါးသည် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ—

၁။ ဝေဒနာအားဖြင့်　　သုခဝေဒနာ
ဒုက္ခဝေဒနာ
ဒေါမနဿဝေဒနာ
သောမနဿဝေဒနာ
ဥပေက္ခာဝေဒနာ—ဟူ၍ ၅-ပါး

၂။ ဟိတ်အားဖြင့်	အဟိတ် ဧကဟိတ် ဒွိဟိတ် တိဟိတ်—ဟူ၍ ၄-ပါး
၃။ ကိစ္စအားဖြင့်	၁၄-ကိစ္စ
၄။ ဒွါရအားဖြင့်	၁-ဒွါရ ၅-ဒွါရ ၆-ဒွါရ ရံခါ ၆-ဒွါရ၌ ဖြစ်၍ ရံခါ ၆-ဒွါရမှ လွတ်၍ရင်း, အချင်းခပ်သိမ်း ၆-ဒွါရမှ လွတ်၍ရင်း ဖြစ်သည်။
၅။ အာရုံအားဖြင့်	ကာမအာရုံ လောကီအာရုံ အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ် ကြဉ်သော အလုံးစုံအာရုံ မဟဂ္ဂုတ်အာရုံ ပညတ်အာရုံ အလုံးစုံအာရုံကို အာရုံပြုသည်။
၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့်	ပဉ္စဝတ္ထု ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲမှီ၍ရင်း ရံခါမှီ, ရံခါမမှီမူ၍ရင်း အချင်းခပ်သိမ်း မမှီမူ၍ရင်း ဖြစ်သည်။

လောကုတ္တရာစိတ်ကို ဝေဒနာဒိဆက္ကဖြင့် ဝေဖန်ပြခြင်း

လောကုတ္တရာစိတ်အကျဉ်း ၈-ပါး, အကျယ် ၄၀-ပါးသည်—

၁။	ဝေဒနာအားဖြင့်	သောမနဿဝေဒနာ ဥပေက္ခာဝေဒနာ--ဟူ၍ ၂-ပါး
၂။	ဟိတ်အားဖြင့်	တိဟိတ်
၃။	ကိစ္စအားဖြင့်	ဧကကိစ္စ
၄။	ဒွါရအားဖြင့်	မနောဒွါရ
၅။	အာရုံအားဖြင့်	နိဗ္ဗာန်
၆။	ဝတ္ထုအားဖြင့်	သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်သည် ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲမှီ၏။ ကြွင်း ၇-ပါးသည် ရုပ်ခါမှီ,ရုပ်ခါ မမှီမူ၍ ဖြစ်သည်။

စိတ်အားလုံးကို ဝေဒနာဒိဆက္ကဖြင့် ဝေဖန်၍ ပြခြင်း

စိတ်အကျဉ်း ၈၉-ပါး,စိတ်အကျယ် ၁၂၁-ပါးသည် ထိုက်သည် အားလျော်စွာ—

၁။	ဝေဒနာအားဖြင့်	၅-ပါးလုံးဖြစ်သည်
၂။	ဟိတ်အားဖြင့်	အဟိတ် ဧကဟိတ် ဒွိဟိတ် တိဟိတ်—ဟူ၍ ၄-မျိုး

၃။ ကိစ္စအားဖြင့်	၁၄-ကိစ္စ
၄။ ဒွါရအားဖြင့်	၁-ဒွါရ ၅-ဒွါရ ၆-ဒွါရ ရံခါ ၆-ဒွါရ၌ ဖြစ်၍ ရံခါ ၆-ဒွါရမှ လွတ်၍ရင်း၊ အချင်း ခပ်သိမ်း ၆-ဒွါရမှလွတ်၍ရင်း ဖြစ်သည်။
၅။ အာရုံအားဖြင့်	ကာမအာရုံ မဟဂ္ဂုတ်အာရုံ လောကီအာရုံ အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ် ကြဉ်သော အလုံးစုံ အာရုံ၊ နိဗ္ဗာန်အာရုံ၊ ပညတ်အာရုံ အလုံးစုံသောအာရုံကို အာရုံ ပြုသည်။
၆။ ဝတ္ထုအားဖြင့်	ပဥ္စဝတ္ထု ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲမှီ၍ရင်း၊ ရံခါမှီ, ရံခါမမှီမူ၍ရင်း၊အချင်း ခပ်သိမ်း မမှီမူ၍ရင်း ဖြစ် သည်။

စိတ်ကို ဝေဒနာဒိသင်္ဂဟဖြင့် ဝေဖန်ခြင်း ပြီး၏။

ပကိဏ်းပိုင်းဆိုင်ရာ မှတ်သားဖွယ် အဓိပ္ပါယ်များ

၁-နာမ်တေပညာသ ရေတွက်ပုံ

စိတ်အကျဉ်း ၈၉-ပါး, အကျယ် ၁၂၁-ပါးသည် အာရုံကို သိခြင်း သဘောအားဖြင့် ၁-ပါးသာဖြစ်၍ စေတသိက် ၅၂-ပါးသည် အသီးသီး မိမိ လက္ခဏာအားဖြင့် ၅၂-ပါးဖြစ်ကြ သောကြောင့် နာမ်တရား ၅၃-ပါး (နာမ်တေပညာသ) ဖြစ်သည်။

၂-ကိစ္စနှင့် ဌာနအထူး

ပဋိသန္ဓေစိတ် စသည်တို့၏ ဘဝဟောင်းနှင့် ဘဝသစ်ကို စပ်ပေးခြင်း စသော အခြင်းအရာသည် ကိစ္စ။

ရှေ့စိတ်,နောက်စိတ် ၂-ပါးတို့၏ အကြား၌ စိတ်တခု ဖြစ် လောက်ရာ ကာလသည် ဌာန၊ ဤသို့ ထူးသည်။

တနည်း မထူးပုံ

ဋီကာကျော်ဆရာ အလိုအားဖြင့် ကိစ္စအရလည်း စိတ်၊ ဌာနအရလည်း စိတ်ပင်ဖြစ်၍ ကိစ္စနှင့် ဌာနမထူးဟု မှတ် ရမည်။

၃-ကိစ္စ ၁၄-ပါးရှိပါလျက် ဌာန ၁၀-ပါးသာ ရှိပုံ

အာဝဇ္ဇန်းနှင့် သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းတို့၏ အကြားကာလသည် ပဉ္စ-ဝိညာဏ်တို့၏ ဖြစ်ရာဌာနခြင်း တူသောကြောင့် ပဉ္စဝိညာဏ်-ဌာနဟု တဌာနတည်းသာ ယူသဖြင့် ကိစ္စ ၁၄-ပါး ရှိသော် လည်း ဌာန ၁၀-ပါးသာ ရှိသည်။

၄-ဌာနအပြား ၂၅-ပါး

(၁)	ပဋိသန္ဓေဖြစ်ရာ ဌာန	....	....	၁-ပါး
(၂)	ဘဝင်ဖြစ်ရာ ဌာန	....	....	၆-ပါး
(၃)	အာဝဇ္ဇန်းဖြစ်ရာ ဌာန	....	....	၂-ပါး
(၄)	ပဉ္စဝိညာဏ်ဖြစ်ရာ ဌာန	....	....	၁-ပါး
(၅)	သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဖြစ်ရာ ဌာန	....	....	၁-ပါး
(၆)	သန္တီရဏဖြစ်ရာ ဌာန	....	....	၁-ပါး
(၇)	ဝုဋ္ဌောဖြစ်ရာ ဌာန	....	....	၂-ပါး
(၈)	ဇောဖြစ်ရာ ဌာန	....	....	၆-ပါး
(၉)	တဒါရုံဖြစ်ရာ ဌာန	....	....	၂-ပါး
(၁၀)	စုတိဖြစ်ရာ ဌာန	....	....	၃-ပါး
			ပေါင်း	၂၅-ပါး။

ဆောင်—

သန္ဓိ ကေ့, ဆ ဘဝင်္ဂ ၊ ဒွါဝဇ္ဇနံ, ပဉ္စာဒျေကံ။
ဒွေ ဝေါ့,ဇော ဆ,တဒါ ဒွေ့,တိ၊ စုတီတိ ပဉ္စဝီသတိ။

(၁) ပဋိသန္ဓေဖြစ်ရာ ဌာန ၁-ပါး

စုတိနှင့် ဘဝင်တို့၏ အကြားကာလ ဖြစ်သည်။

(၂) ဘဝင်ဖြစ်ရာ ဌာန ၆-ပါး

၁-ပဋိသန္ဓေနှင့် အာဝဇ္ဇန်း
၂-တဒါရုံနှင့် အာဝဇ္ဇန်း
၃-ဇောနှင့် အာဝဇ္ဇန်း
၄-ဝုဋ္ဌောနှင့် အာဝဇ္ဇန်း
၅-တဒါရုံနှင့် စုတိ
၆-ဇောနှင့် စုတိတို့၏ အကြားကာလ ဖြစ်သည်။

(၃) အာဝဇ္ဇန်းဖြစ်ရာ ဌာန ၂-ပါး

၁-ဘဝင်နှင့် ပဉ္စဝိညာဏ်
၂-ဘဝင်နှင့် ဇောတို့၏ အကြားကာလ ဖြစ်သည်။

(၄) ပဉ္စဝိညာဏ်ဖြစ်ရာ ဌာန ၁-ပါး

အာဝဇ္ဇန်းနှင့် သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းတို့၏ အကြားကာလဖြစ်သည်။

(၅) သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဖြစ်ရာ ဌာန ၁-ပါး

ပဉ္စဝိညာဏ်နှင့် သန္တီရဏတို့၏ အကြားကာလ ဖြစ်သည်။

(၆) သန္တီရဏဖြစ်ရာ ဌာန ၁-ပါး

သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းနှင့် ဝုဋ္ဌောတို့၏ အကြားကာလ ဖြစ်သည်။

(၇) ဝုဋ္ဌောဖြစ်ရာ ဌာန ၂-ပါး

၁-သန္တီရဏနှင့် ဇော
၂-သန္တီရဏနှင့် ဘဝင်တို့၏ အကြားကာလ ဖြစ်သည်။

(၈) ဇောဖြစ်ရာ ဌာန ၆-ပါး

၁-ဝုဋ္ဌောနှင့် တဒါရုံ
၂-ဝုဋ္ဌောနှင့် ဘဝင်
၃-ဝုဋ္ဌောနှင့် စုတိ
၄-အာဝဇ္ဇန်းနှင့် တဒါရုံ
၅-အာဝဇ္ဇန်းနှင့် စုတိ
၆-အာဝဇ္ဇန်းနှင့် ဘဝင်တို့၏အကြားကာလတို့ ဖြစ်သည်။

(၉) တဒါရုံဖြစ်ရာ ဌာန ၂-ပါး

၁-ဇောနှင့် ဘဝင်
၂-ဇောနှင့် စုတိတို့၏ အကြားကာလတို့ဖြစ်သည်။

(၁၀) စုတိဖြစ်ရာ ဌာန ၃-ပါး

၁-တဒါရုံနှင့် ပဋိသန္ဓေ
၂-ဇောနှင့် ပဋိသန္ဓေ
၃-ဘဝင်နှင့် ပဋိသန္ဓေတို့၏ အကြားကာလတို့ ဖြစ်သည်။

၅-သောမနဿသန္တီရဏ၏ ပဋိသန္ဓေကိစ္စမတပ်ပုံ

သောမနဿသန္တီရဏကို ပဉ္စဒွါရ၌ ပဝတ္တိအစွမ်းဖြင့်သာဝေဖန်၍ ပဋိသန္ဓေအစွမ်းဖြင့် မဝေဖန်သည်ကို ထောက်သဖြင့် ပဋိသန္ဓေအစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောမရှိသောကြောင့် သောမနဿသန္တီရဏသည် ပဋိသန္ဓေကိစ္စမတပ်ချေ။

၆-ပနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း ဇောကိစ္စမတပ်ပုံ

ပနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည် ပရိတ္တာရုံဝိထိ၌ နှစ်ကြိမ် သုံးကြိမ် ဖြစ်သော်လည်း အာရုံ၏အရသာကို ခံစားနိုင်သော သဘော မရှိသောကြောင့် ဇောကိစ္စမတပ်ချေ။

၇-မဂ်စိတ်၏ ဇောကိစ္စတပ်ပုံ

မဂ်စိတ်သည် တကြိမ်သာဖြစ်သော်လည်း အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားနိုင်သော သဘောရှိသောကြောင့် ဇောကိစ္စ တပ်နိုင်သည်။

၈-ဖိုလ်စိတ်၏ ဇောကိစ္စတပ်ပုံ

ဖိုလ်စိတ်သည် မဂ်စိတ်၏ထက်ပြက်သောသတ္တိအားလုံးကို ခံယူရသဖြင့် မဂ်စိတ်ကဲ့သို့ ဇောကိစ္စဘပ်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။

တနည်း ဆိုသော် — မဂ် စိတ်၌ ယှဉ်သော စေတသိက် အားလုံးပင် ဖိုလ်စိတ်၌ ယှဉ်သဖြင့် မဂ်အင်အားကြီးသလောက် ဖိုလ်အင်အားလည်း ကြီးပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဖိုလ်သည် ဇော ကိစ္စတပ်နိုင်သည်။

၉-ပဋိသန္ဓေ,ဘဝင်, စုတိ,စိတ်တို့၏ ဒွါရဝိမုတ်ဖြစ်ရပုံ

ပဋိသန္ဓေ,ဘဝင်, စုတိစိတ်တို့သည် စက္ခုစသော ဒွါရတို့၌ မဖြစ်သောကြောင့်၎င်း, မိမိတို့သည်ပင် မနောဒွါရ ဟု ဆိုအပ် သော ဘဝင်ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း, ကမ္မနိမိတ် စသည်မှတပါး သော အာရုံကို မယူနိုင်သောကြောင့်၎င်း ဒွါရဝိမုတ်ဖြစ် ရသည်။

၁၀-အနေကန်ဒွါရဝိမုတ်စိတ် ၁၀-ပါး

ဥပေက္ခာသန္တီရဏ	....	....	....	၂-ပါး
မဟာဝိပါက်စိတ်	....	....	....	၈-ပါး
			ပေါင်း	၁၀-ပါး

ဤ ၁၀-ပါးသည် အနေကန် ဒွါရဝိမုတ်စိတ် ဖြစ်သည်။

ယင်းစိတ် ၁၀-ပါးတွင် ဥပေက္ခာ သန္တီရဏ ၂-ပါးသည် သန္တီရဏကိစ္စတပ်ခိုက် ၅-ဒွါရ, တဒါရုံကိစ္စတပ်ခိုက် ၆-ဒွါရ၌ ဖြစ်၍ ပဋိသန္ဓေ,ဘဝင်,စုတိကိစ္စတပ်ခိုက် ၆-ဒွါရမှလွတ်သော ကြောင့် အနေကန် ဒွါရဝိမုတ်စိတ် ဖြစ်သည်။

မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါးသည် တဒါရုံကိစ္စတပ်ခိုက် ၆-ဒွါရ၌ ဖြစ်၍ ပဋိသန္ဓေ,ဘဝင်,စုတိကိစ္စတပ်ခိုက် ၆-ဒွါရမှလွတ်သော ကြောင့် အနေကန် ဒွါရဝိမုတ်စိတ် ဖြစ်သည်။

၁၁-ဧကန်ဒွါရဝိမုတ်စိတ် ၉-ပါး

မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက် ၉-ပါးသည် ဧကန် ဒွါရဝိမုတ်စိတ် ဖြစ်သည်။

ယင်းစိတ် ၉-ပါးသည် ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိကိစ္စသာ တပ်သောကြောင့် ဧကန် ဒွါရဝိမုတ်စိတ်ဖြစ်သည်။

၁၂-ဝမ္မာရုံအပြား ၆-ပါး

ဓမ္မာရုံသည်—

၁။ ပသာဒရုပ်

၂။ သုခုမရုပ်

၃။ စိတ်

၄။ စေတသိက်

၅။ နိဗ္ဗာန်

၆။ ပညတ်-ဟူ၍ ၆-ပါးရှိသည်၊

၁၃-နိဗ္ဗာန်နှင့် ပညတ် ကာလဝိမုတ်ဖြစ်ပုံ

ပျက်စီးမှု မရှိသည့်အတွက် အတိတ်ကာလစသည်ဖြင့် မခေါ်အပ်သောကြောင့် နိဗ္ဗာန်နှင့် ပညတ်သည် ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သည်၊

၁၄-မရဏာသန္နဇော၏အာရုံကိုသာယူသော ပဋိသန္ဓေစိတ်

အသညသတ်ဘုံမှ စုတေခဲ့သော ကာမပုဂ္ဂိုလ်၏ ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် အသညသတ်ဘုံ၌ မရဏာသန္နဇော မရှိသောကြောင့် မရဏာသန္နဇော၏ အာရုံကို မယူနိုင်ဘဲ ရှေးရှေးဘဝကပြုခဲ့သော ကံ၏ အစွမ်းကြောင့် ထင်လာသော ကမ္မ-နိမိတ်စသော အာရုံကိုသာ အာရုံပြုသည်။

၁၅-အကုသိုလ်ဇောနှင့် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်ဇောတို့၏ လောကုတ္တရာတရားကို အာရုံမပြုနိုင်ပုံ

အကုသိုလ်ဇောနှင့် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်ဇောတို့သည် ဉာဏ်နှင့် မယှဉ်ကြသဖြင့် အလွန်နက်နဲသိမ်မွေ့သော လောကုတ္တရာတရားကို အာရုံမပြုနိုင်ချေ။

၁၆-မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇောနှင့် ကုသိုလ်-အဘိညာဏ်တို့သည် အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ်ကို အာရုံမပြုနိုင်ပုံ

မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇောနှင့် ကုသိုလ်အဘိညာဏ်တို့သည် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သန္တာန်၌သာ ဖြစ်သောကြောင့် အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ်ကို အာရုံမပြုနိုင်ချေ။

၁၇-မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော၏ အလုံးစုံ အာရုံကို အာရုံပြုနိုင်ပုံ

မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇောသည် သဗ္ဗညုတဉာဏ်စသည် အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ရာအခါ၌သာ အလုံးစုံသော အာရုံကို အာရုံပြုသည်။

၁၈-မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ အလုံးစုံအာရုံကို အာရုံပြုရာအခါ

မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည် သဗ္ဗညုတဉာဏ ကိစ္စတပ်သော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော၏ ရှေ့၌ ဖြစ်ရာအခါစသည်၌သာ အလုံးစုံသော အာရုံကို အာရုံပြုသည်။

၁၉-ကာမဘုံ၌ ဝတ္ထု ၆-ပါးလုံး ရနိုင်ပုံ

ဣန္ဒြေပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ကာမတဏှာ၏ နယ်ပယ်ဖြစ်သော ကာမဘုံ၌သာ ဖြစ်ခွင့်ရှိသောကြောင့် ကာမဘုံ၌ ဝတ္ထု ၆-ပါးလုံး ရနိုင်သည်။

၂၀-ရူပဘုံ၌ ဃာန,ဇိဝှါ,ကာယဝတ္ထု ၃-ပါး မရနိုင်ပုံ

ရူပဗြဟ္မာတို့သည် ကာမဂုဏ်၌ တပ်ခြင်းကင်းသော ကာမဝိရာဂဘာဝနာအစွမ်းဖြင့် ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့၌ တပ်ခြင်းမရှိသောကြောင့် ယင်းအာရုံတို့ကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏ်တို့၏ မှီရာဝတ္ထုတို့ အပေါ်၌လည်း တပ်ခြင်းကင်း၍ ကား ရူပဘုံ၌ ဃာနစသော ဝတ္ထု ၃-ပါး မရနိုင်။ သို့သော် နှာခေါင်း, လျှာ, ကိုယ်ဟူသော ပုံသဏ္ဌာန်များသည် လုပ တင့်တယ်စွာပင် ရှိကြသည်။

၂၁-ရူပဘုံ၌ စက္ခုဝတ္ထု,သောတဝတ္ထု ၂-ပါး ရနိုင်ပုံ

ရူပဗြဟ္မာတို့သည် ဘုရားဖူး, တရားနာစသော ကုသိုလ်အရာ၌ အကျိုးများစေခြင်းငှါ စက္ခု,သောတတို့၌ တပ်ခြင်း မကင်းသေးသောကြောင့် ရူပဘုံ၌ စက္ခုဝတ္ထု,သောတဝတ္ထု ၂-ပါး ရနိုင်သည်။

၂၂-အရူပဘုံ၌ ဝတ္ထု ၆-ပါးလုံး မရနိုင်ပုံ

အရူပဗြဟ္မာတို့သည် ရုပ်၌တပ်ခြင်းကင်းသော ရူပဝိရာဂဘာဝနာအစွမ်းဖြင့် ရုပ်မှန်သမျှကို ပယ်ထားသောကြောင့် အရူပဘုံ၌ ဝတ္ထု ၆-ပါးလုံး မရနိုင်ချေ။

၂၃-အရူပဘုံ၌ သန္တီရဏနှင့် မဟာဝိပါက်တို့ မဖြစ်နိုင်ပုံ

သန္တီရဏနှင့် မဟာဝိပါက်တို့သည် အရူပဘုံ၌ဖြစ်ရာ ပဋိသန္ဓေရ,ပြုဖွယ်တဒါရုံကိစ္စ မရှိသောကြောင့် အရူပဘုံ၌ မဖြစ်နိုင်ချေ။

၂၄-ရူပ, အရူပဘုံ၌ ဒေါသမူစိတ် မဖြစ်ပုံ

ဒေါသသည် နီဝရဏတရားအစစ် ဖြစ်သဖြင့် ယင်းဒေါသနှင့်ယှဉ်သော ဒေါသမူစိတ်သည် နီဝရဏကင်းသော ဗြဟ္မာတို့၏နေရာ အရူပဘုံ၌ မဖြစ်နိုင်ချေ။

၂၅-အရူပဘုံ၌ သောတာပတ္တိမဂ် မဖြစ်နိုင်ပုံ

ဘုရားစသော ဆရာသမားများထံမှ တရားသံ နာကြားရခြင်း'ပရတော ဃောသ'စသော အကြောင်းကင်းသဖြင့်၎င်း, ဘုရားပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့လည်း လူ့ပြည်၌သာ ဖြစ်ကြသောကြောင့်၎င်း အရူပဘုံ၌ သောတာပတ္တိမဂ် မဖြစ်နိုင်ချေ။

၂၆-အရူပဘုံ၌ ဟသိတုပ္ပါဒ် မဖြစ်နိုင်ပုံ

အရူပဗြဟ္မာများသည် ပြုံးရယ်ဘို့ရန် ခန္ဓာကိုယ်မရှိသဖြင့် အရူပဘုံ၌ ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ် မဖြစ်နိုင်ချေ။

၂၇-အရူပဘုံ၌ ရူပါဝစရစိတ် မဖြစ်နိုင်ပုံ

အရူပဗြဟ္မာများသည် ရုပ်၌ တပ်ခြင်းကင်းသော ရူပဝိရာဂဘာဝနာအစွမ်းဖြင့် ရုပ်လျှင်အကြောင်းခံရှိသည့် ပညတ်အာရုံရှိသော ရူပါဝစရစျာန်တို့၌ တပ်ခြင်းကင်းသောကြောင့် အရူပဘုံ၌ ရူပါဝစရစိတ်များ မဖြစ်နိုင်ချေ။

၂၈-ခေတ် ၃-ပါး

၁-မနောခေတ် (ပဥ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေ)

၂-ပဥ္စဝိညာဏခေတ် (ဒွေပဥ္စဝိညာဏ် ၁၀-ပါး)

၃-မနောဝိညာဏခေတ် (ကြွင်းစိတ် ၇၆-ပါး)ဟူ၍ ၃-ပါး ရှိသည်။

၁-အာရုံကို သာမန်မျှသိသော သဘောသည် မနောခေတ် မည်၏။

၂-မနောခေတ်ထက် ပိုလွန်သိသော သဘောသည် ပဥ္စဝိညာဏခေတ်မည်၏။

၃-ပဥ္စဝိညာဏခေတ်ထက် ပိုလွန်၍သိသော သဘောသည် မနောဝိညာဏခေတ်မည်၏။

ပကိဏ်းပိုင်းဆိုင်ရာ မှတ်သားဖွယ် အခိပ္ပါယ်များ ပြီး၏။

ပကိဏ်းပိုင်း ပြီး၏။

ပဌမဆင့် သရုပ်ပြ သင်္ဂြိုဟ် ပြီး၏။

ပ-မ-ဗ-သ-ခ—၅၃၄—၃၀-၉-၆၈—၂,၀၀၀